

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Θεωρίες Συνωμοσίας και Αποφάσεις Εξωτερικής Πολιτικής

Διαχείριση των Κινδύνων και των Προκλήσεων επί του
Προγράμματος Αμυντικής Συνεργασίας Ελλάδας-Ισραήλ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Ανδρέας Θεοφίλης

Τριμελής επιτροπή:

Επίκουρος Καθηγητής: Ε. Φακιολάς

Δρ. Α. Κάργας

Αναπληρωτής Καθηγητής: Ν. Σ. Κουτσούκης

Τελική Έκδοση

Κόρινθος, 2019

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE και INTERNATIONAL
RELATIONS

Master of Arts in

“Global Risks and Analytics”

Conspiracy Theories and Foreign Policy Decisions

Managing Risks and Challenges posed on the
Greece-Israel Defense Cooperation Program

Master’s Dissertation

Andreas Theofilis

Supervisors:

Associate Professor: E. Fakiolas

Dr. A. Kargas

Assistant Professor: N. S. Koutsoukis

Final version

Corinth, 2019

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «Θεωρίες Συνωμοσίας και Αποφάσεις Εξωτερικής Πολιτικής» του Ανδρέα Θεοφίλη αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την ...../...../2019 με γενική επίδοση:

Καλώς

Λίαν Καλώς

Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής:

1. Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς
2. Δρ. Α. Κάργας
3. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν-Σ. Κουτσούκης

Abstract

In this paper, we attempt to manage the risks posed on the Greek foreign policy decision - making system by conspiracy theories disseminated via Twitter as a public's opinion perspective. In particular, we look at the challenges posed by this way to the Greece-Israel Defense Cooperation Program.

Initially, we explore what a conspiracy theory is. We extract the fundamental elements of such a theory by investigating the relevant bibliography. In the next step, we define the conditions under which public opinion, which may be structured around one or more conspiracy theories, may influence a foreign policy decision-making system.

Subsequently, by applying the ISO 31000:2018 risk management model to the foreign policy decision-making system, we assess the risks arising from specific conspiracy theories spread on Twitter that probably threatens the defense cooperation program between Greece and Israel. Initially, we implement the technique of scenario analysis trying to identify potential risks. In the next step, we use the CORAS' tool and language to depict the analysis of these risks. Also, we use, where necessary, the KNIME platform to carry out a lexigram and social network analysis on Twitter for the needs of risks' probabilities estimation. Finally, after having captured the results of the risk assessment on a suitable risk matrix we propose handling actions appropriate for managing unacceptable risks.

All in all, the work is an attempt for an interdisciplinary approach to complex problems. The field of foreign policy analysis, a sub-field of the study of international relations, is our starting point. Hence, we apply a risk management perspective, the ISO31000:2018 model, on a specific goal of the Greek foreign policy decision-making system, while we also employ data analytics techniques such as lexigram analysis and social networks analysis.

Keywords: foreign policy, conspiracy theories, Twitter, risks.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία επιχειρούμε τη διαχείριση κινδύνων που θέτουν στο ελληνικό σύστημα λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής οι διαδιδόμενες θεωρίες συνωμοσίας μέσω του Twitter, ως έκφανση της κοινής γνώμης. Ειδικότερα, εξετάζουμε τις προκλήσεις που τίθενται κατά αυτόν τον τρόπο έναντι του Προγράμματος Αμυντικής Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ.

Αρχικά διερευνούμε το τι συνιστά μια θεωρία συνωμοσίας. Από την οικεία βιβλιογραφία εξάγουμε τα θεμελιώδη στοιχεία που μας επιτρέπουν να ταυτοποιήσουμε ένα αφήγημα έως τέτοιο. Ακολούθως, ερευνούμε το υπό ποιες προϋποθέσεις η κοινή γνώμη, που ενδέχεται να δομηθεί γύρω από μια ή περισσότερες θεωρίες συνωμοσίας, μπορεί να επηρεάσει ένα σύστημα λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής.

Στη συνέχεια, μέσω της εφαρμογής του προτύπου διαχείρισης κινδύνων ISO31000:2018 επί του συστήματος λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής, αξιολογούμε τους κινδύνους που απορρέουν από τις διαδιδόμενες θεωρίες συνωμοσίας στο Twitter έναντι της αμυντικής συνεργασίας Ελλάδας και Ισραήλ. Για την αναγνώριση αυτών των κινδύνων εφαρμόσαμε την τεχνική ανάλυσης σεναρίου. Για την ανάλυση των αναγνωρισθέντων κινδύνων, χρησιμοποιήσαμε το εργαλείο και τα σύμβολα της μεθόδου CORAS. Επίσης, χρησιμοποιήσαμε την πλατφόρμα KNIME ώστε μέσω ανάλυσης κοινωνικών δικτύων και όρων που συναντώνται στο Twitter να εκτιμήσουμε πιθανότητες εκδήλωσης των κινδύνων. Τέλος, αφού αποτυπώσαμε τα αποτελέσματα της εκτίμησης των κινδύνων σε μήτρα κινδύνων, προτείναμε ενέργειες χειρισμού κατάλληλες για τη μείωση του επιπέδου τους ή την εξάλειψή τους.

Στο σύνολό της η εργασία αποτελεί μία προσπάθεια διεπιστημονικής προσέγγισης σύνθετων προβλημάτων. Έχοντας ως βασικό πυλώνα το πεδίο της ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής, έναν υποκλάδο των Διεθνών Σχέσεων, προσπαθούμε να εφαρμόσουμε επί του συστήματος λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής την προσέγγιση της διοικητικής της διακινδύνευσης, επιστρατεύοντας επιπλέον, όπου απαιτείται, τεχνικές ανάλυσης δεδομένων, όπως η λεξικομετρική ανάλυση και η ανάλυση κοινωνικών δικτύων.

Όροι κλειδιά: εξωτερική πολιτική, θεωρίες συνωμοσίας, Twitter, κίνδυνοι.

Περιεχόμενα

Abstract.....	I
Περίληψη	II
Περιεχόμενα	III
Κατάλογος γραφημάτων.....	V
Κατάλογος εικόνων.....	VI
Κατάλογος πινάκων	VII
Πίνακας Συντομογραφιών-Συντμήσεων.....	VIII
1 Εισαγωγή.....	1
1.1 Σύστημα λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής	1
1.2 Η προσέγγιση της διοικητικής της διακινδύνευσης.....	2
1.3 Τα βήματα της έρευνας	4
2 Θεωρίες συνωμοσίας και αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής.....	6
2.1 Ορισμός και ταυτοποίηση των θεωριών συνωμοσίας.....	6
2.2 Δυνάμεις πίεσης σε ένα ΣΛΑΕΠ	11
2.3 Ιχνηλάτηση διαδικτύου για τις ταυτοποιημένες θεωρίες.....	13
3 Προς ένα πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων για το ΣΛΑΕΠ	16
3.1 Προσδιορίζοντας το περιβάλλον αναφοράς και την αλληλεπίδρασή του με το ελληνικό ΣΛΑΕΠ.....	16
3.2 Κριτήρια κινδύνων	19
4 Αξιολόγηση και χειρισμός κινδύνων	24
4.1 Αναγνώριση κινδύνων	24
4.2 Ανάλυση και εκτίμηση κινδύνων.....	31
4.3 Χειρισμός κινδύνων	41
5 Συμπεράσματα.....	43
Κατάλογος πηγών	46
Παράρτημα Α: Η Υποταγή της Ελλάδας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων	1

Παράρτημα Β: Βασική ορολογία και σύμβολα CORAS.....	1
Παράρτημα Γ: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου.....	1

Κατάλογος γραφημάτων

Διάγραμμα 1: Τάσεις Google για τις ταυτοποιημένες θεωρίες το χρονικό διάστημα Απριλίου-Ιουνίου 2019. 14

Διάγραμμα 2: Μέσος όρος εβδομαδιαίων εμφανίσεων στις τάσεις Google για τις ταυτοποιημένες θεωρίες το χρονικό διάστημα Ιουλίου 2018-Ιουλίου 2019 15

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Η διαδικασία λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής	2
Εικόνα 2: Η διαδικασία διαχείρισης κινδύνων σύμφωνα με το πρότυπο ISO31000:2018.	3
Εικόνα 3: Ναζιστική προπαγάνδα «Η Εβραϊκή Συνωμοσία»	10
Εικόνα 4: Άποψη έναντι Ρομά, Μουσουλμάνων και Εβραίων σε 10 ευρωπαϊκά κράτη.....	19
Εικόνα 5: Network Analysis Workflow.....	21
Εικόνα 6: Η επίδραση πιθανής προσβολής των ΠΑΣ	25
Εικόνα 7: Ευρωπαϊκές εισαγωγές αργού πετρελαίου	27
Εικόνα 8: Ευρωπαϊκές εισαγωγές φυσικού αερίου	27
Εικόνα 9: Επίσκεψη Γεωργιάδη στο Ισραήλ	29
Εικόνα 10: Συγχαρητήρια επιστολή ΚΙΣ	29
Εικόνα 11: Βασικό διάγραμμα απειλών CORAS	33
Εικόνα 12: Ροή λεξικομετρικής ανάλυσης.....	36
Εικόνα 13: Ανάθεση πιθανοτήτων στα ανεπιθύμητα περιστατικά (CORAS)	38
Εικόνα 14: Διάγραμμα κινδύνων CORAS	40
Εικόνα 15: Η διαδικασία της έρευνας	42
Εικόνα 16: Η Ελλάδα σε λίγο θα είναι η Δική μας χώρα	A.2
Εικόνα 17: Κόμβος Twitter Search.....	Γ.1
Εικόνα 18: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος "Ίλλουμινάτοι"	Γ.2
Εικόνα 19: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Πεφωτισμένοι»	Γ.2
Εικόνα 20: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Λέσχη Μπίλντεμπεργκ»	Γ.3
Εικόνα 21: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Νέα Τάξη Πραγμάτων»	Γ.3

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Δυναμική δικτύων θεματολογίας αναφοράς.....	21
Πίνακας 2: Κλίμακα πιθανοτήτων	22
Πίνακας 3: 5-βαθμιαία κλίμακα συνεπειών για το Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας.....	23
Πίνακας 4: Κλίμακα αποδοχής κινδύνων	23
Πίνακας 5: Κίνδυνοι και πηγές κατά ISO31000:2018	30
Πίνακας 6: Απειλές και ανεπιθύμητα περιστατικά κατά CORAS	32
Πίνακας 7 : Λεξικό όρων λεξικομετρικής ανάλυσης.....	35
Πίνακας 8: Αποτελέσματα λεξικομετρικής ανάλυσης για τους συνηθέστερους όρους.....	37
Πίνακας 9: Μήτρα κινδύνων.....	39
Πίνακας 10: Σύμβολα CORAS.....	B.1

Πίνακας Συντομογραφιών-Συντμήσεων

ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΑΦΕ	Αποτρεπτική φήμη της Ελλάδας
ΕΚΔ	Εδαφική ακεραιότητα Κυπριακής Δημοκρατίας
ΚΙΣ	Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος
Ν.Τ.Π	Νέα Τάξη Πραγμάτων
ΠΑΣ	Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας
ΣΑΒ	Σχέσεις Ελλάδας με αραβικό κόσμο
ΣΕΗ	Σχέσεις Ελλάδας-ΗΠΑ
ΣΕΙΔ	Σχέσεις Ελλάδας με ισραηλινή/εβραϊκή διασπορά
ΣΛΑΕΠ	Σύστημα Λήψης Αποφάσεων Εξωτερικής Πολιτικής
ΤΕ	Αντιστάθμιση τουρκικής επιθετικότητας
ΥΚΔ	Έρευνες υδρογονανθράκων εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας
ΥΝΑΜ	Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων Νοτιοανατολικής Μεσογείου

1 Εισαγωγή

1.1 Σύστημα λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής

Η ανάλυση εξωτερικής πολιτικής, σύμφωνα με τους Hudson and Vore (1995), πηγάζει από το έργο των:

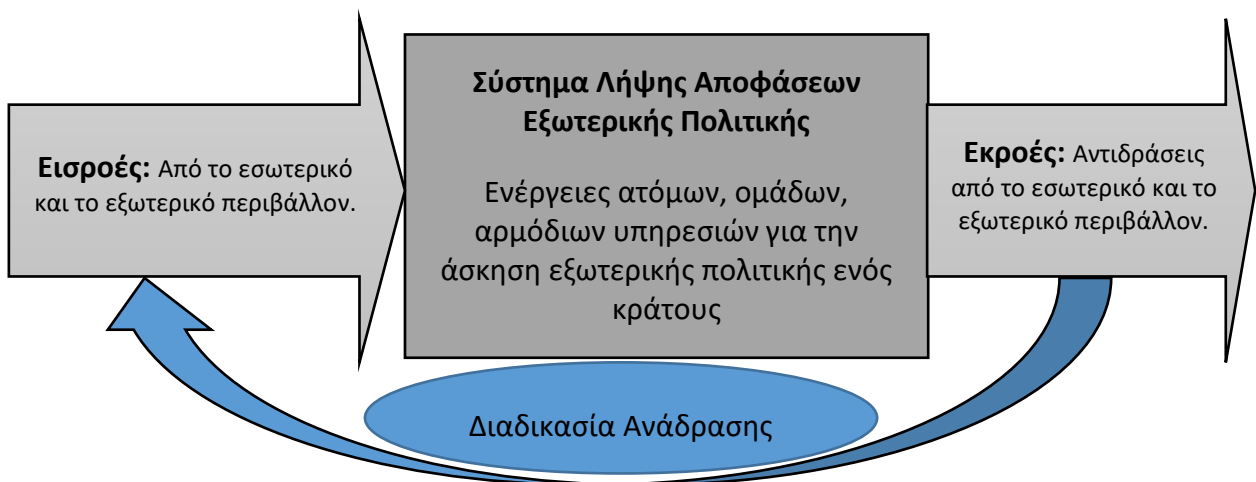
1. Snyder, Bruck και Sapin,
2. Sprout και Sprout,
3. Rosenau.

Αρχικά, οι πρώτοι δημοσιεύσαν μια μονογραφία το 1954 (ό.π. : 212). Όπως προκύπτει από την αναθεωρημένη έκδοση της παραπάνω μονογραφίας (Snyder et al., 2002), οι συγγραφείς της υπογράμμισαν το ρόλο των εσωτερικών μεταβλητών για ένα Σύστημα Λήψης Αποφάσεων Εξωτερικής Πολιτικής (ΣΛΑΕΠ). Τέτοιες μεταβλητές είναι η οργανωσιακή δομή εντός της οποίας δρουν οι λήπτες αποφάσεων, οι προηγούμενες εμπειρίες τους και η πληροφόρησή τους.

Ακολούθως, οι Sprout and Sprout (1956), υποστήριξαν ότι η κατανόηση των αποτελεσμάτων της εξωτερικής πολιτικής προϋποθέτει την κατανόηση των προθέσεων και των αποφάσεων των δρώντων (Hudson, 2014). Η τρίτη θεμελιώδης πηγή, ίσως η κλασικότερη, είναι η προσέγγιση του Rosenau (1967). Αυτός, προτείνοντας μια *προ-θεωρία*, ένα εννοιολογικό πλαίσιο δηλαδή, θεωρείται ως ο πρώτος που διατύπωσε με σαφήνεια τη σημασία της σύνδεσης εσωτερικού και διεθνούς περιβάλλοντος για την εξωτερική πολιτική. Το σημαντικό στην προσέγγισή του ήταν ότι διασύνδεσε ως μεταβλητές στην ανάλυση εξωτερικής πολιτικής τα επίπεδα του συστήματος, του ατόμου, του κράτους και της κοινωνίας. Η προσέγγιση του Rosenau, αποτέλεσε το εργαλείο για να φωτιστούν πτυχές των διαφορετικών επιπέδων ανάλυσης κατά τη λήψη αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής. Ουσιαστικά, η συνεισφορά του Rosenau στην ανάλυση εξωτερικής πολιτικής, συνίσταται στη σύνθεση δύο διαφορετικών οπτικών. Από τη μία όσων, όπως οι Snyder και Sprout, δίνουν έμφαση σε εσωτερικούς παράγοντες, και από την άλλη όσων, όπως οι Kaplan, Rosecrance και Kenneth Waltz, υποστηρίζουν μοντέλα που εξηγούν την εξωτερική πολιτική των κρατών από την οπτική του συστήματος (Smith, 1986).

Έκτοτε, η διασύνδεση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας από αρκετούς. Για παράδειγμα, ο Risse-Karpen (1991) υποστήριξε ότι η φύση των εσωτερικών δομών ενός κράτους αποτελεί παρεμβατική μεταβλητή μεταξύ της κοινής γνώμης και ενός ΣΛΑΕΠ. Οι Schafer and Crichlow (2002) κατέληξαν ότι οι δομές των ομάδων που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η διαδικασία πληροφόρησης ενός ΣΛΑΕΠ έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα από μεταβλητές όπως η κοινή γνώμη. Ο Foyle (1997) υπογράμμισε τη σημασία των πεποιθήσεων των ελίτ στον τρόπο επηρεασμού ενός ΣΛΑΕΠ. Η κρατούσα άποψη στη βιβλιογραφία είναι ότι η κοινή γνώμη αποτελεί μία σημαντική μεταβλητή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με τον ακριβή ρόλο της να εξαρτάται από άλλους παράγοντες (βλ. Cantril 1967, Verba et al., 1967, Hudson and Vore 1995: 219).

Όπως φαίνεται στην Εικόνα 1, το τελικό αποτέλεσμα-εκροή ενός ΣΛΑΕΠ προκύπτει από τις επιλογές και τις ενέργειες ατόμων, ομάδων ή/και αρμόδιων υπηρεσιών που προσπαθούν να προβάλλουν τις θέσεις των εθνικών κρατών (Brulé and Mintz, 2017). Οι επιλογές αυτές δέχονται περιορισμούς και στοχεύουν στην εκμετάλλευση ευκαιριών που προκύπτουν τόσο από τους συστημικούς παράγοντες όσο και από την επίδραση παρεμβατικών μεταβλητών. Ως τέτοια μεταβλητή, η **κοινή γνώμη**, ενδέχεται να επιδράσει τόσο στις πεποιθήσεις των ληπτών και στη δυναμική των ομάδων πίεσης, όσο και στην αντίδραση του εσωτερικού περιβάλλοντος στις δυνάμεις που ασκούνται από το εξωτερικό.

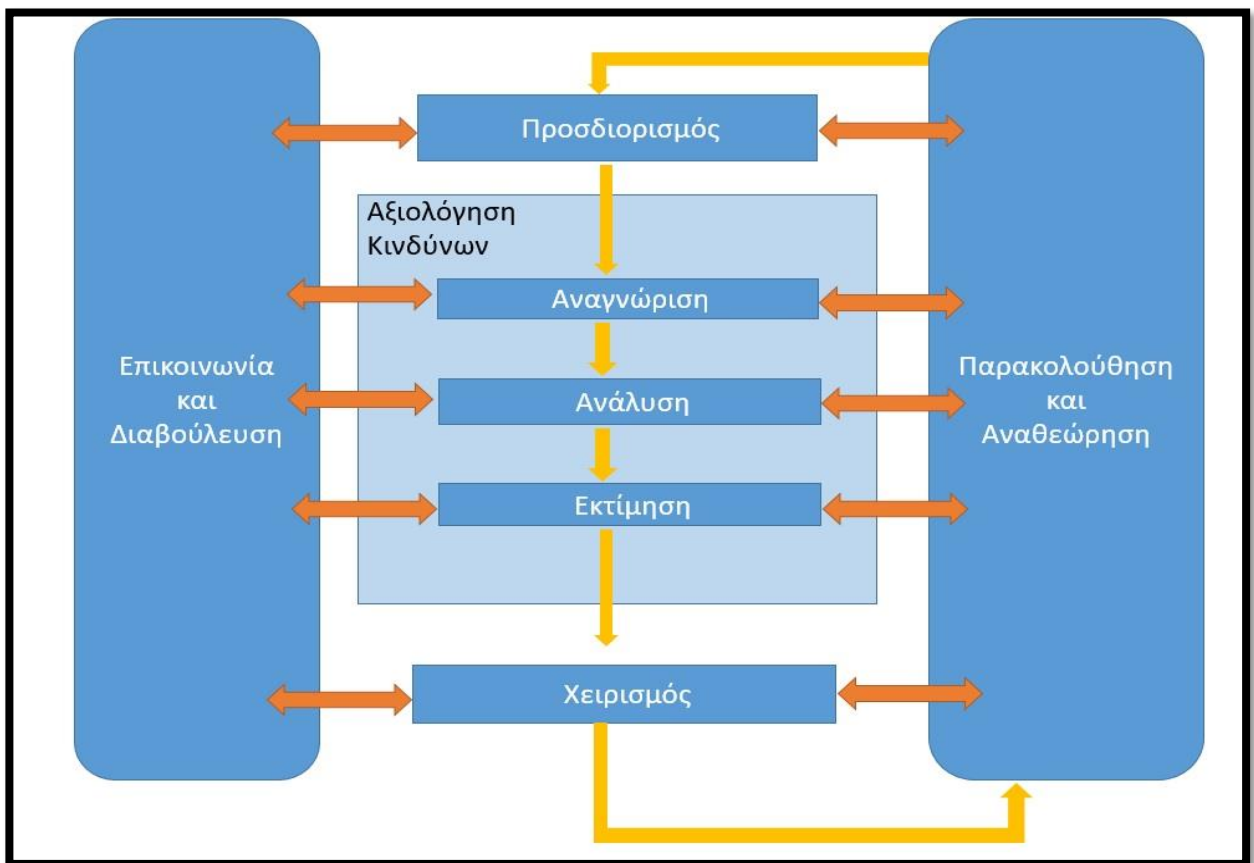

Εικόνα 1: Η διαδικασία λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής

1.2 Η προσέγγιση της διοικητικής της διακινδύνευσης

Το σύστημα λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής, ως οργανωσιακή δομή, είναι ένα σύνθετο σύστημα διοίκησης, σκοπός του οποίου είναι η παραγωγή λειτουργικών αποτελεσμάτων στον τομέα των εξωτερικών υποθέσεων ενός κράτους. Επομένως, ως σύστημα διοίκησης δύναται να ιδωθεί υπό το πρίσμα ενός προτύπου διοίκησης της κατηγορίας μεθόδων διοικήσεως. Σκοπός των τελευταίων είναι ο καθορισμός προδιαγραφών για την αποτελεσματική διαχείριση ειδικών αντικειμένων διοίκησης.

Ένα τέτοιο ειδικό αντικείμενο, για παράδειγμα, είναι ο κίνδυνος. Ως **κίνδυνος** αποδίδεται ο αγγλικός όρος **risk**. Με τη χρήση του εννοούμε «την πιθανότητα ενός ανεπιθύμητου περιστατικού και των συνεπειών του για ένα συγκεκριμένο στοιχείο αξίας» (Lund et al., 2011: 441). **Απειλή (threat)** ονομάζουμε την «πιθανή αιτία ενός ανεπιθύμητου περιστατικού»(ό.π. : 442)¹. Το πρότυπο του Διεθνούς Οργανισμού Προτυποποίησης, κατηγορίας μεθόδων διοικήσεως για την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων, είναι το ISO31000:2018 (Εικόνα 2). Σύμφωνα με αυτό, η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων εξαρτάται από την υιοθέτηση μιας προσέγγισης της διακινδύνευσης στη διακυβέρνηση ενός οργανισμού. Ακόμη, η διακυβέρνηση ενσωματώνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων (ISO, 2018). Έτσι, σε ένα σύστημα λήψης αποφάσεων μπορούν να αξιολογηθούν οι απειλές που τίθενται από παρεμβατικές μεταβλητές, όπως η κοινή γνώμη, και θέτουν κινδύνους στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής.

Εικόνα 2: Η διαδικασία διαχείρισης κινδύνων σύμφωνα με το πρότυπο ISO31000:2018. Βασισμένο στο ISO (2018: v).

Από τη σκοπιά αυτή, το κεντρικό ερώτημα που τίθεται προς εξέταση είναι κατά πόσο θεωρίες συνομωσίας που διαδίδονται μέσω του Twitter, απειλούν την αμυντική συνεργασία Ελλάδας-Ισραήλ ως επιδιωκόμενο αποτέλεσμα του ελληνικού ΣΛΑΕΠ. Υποστηρίζουμε τη θέση ότι αυτό

¹ Το τι συνιστά ανεπιθύμητο περιστατικό και τι είναι στοιχείο αξίας προκύπτει από το σκοπό λειτουργίας και τις επιδιώξεις του προς εξέταση οργανισμού ή δρώντα- στην προκειμένη περίπτωση του ΣΛΑΕΠ.

συνδέεται με τυχόν εμπλοκή Ελλήνων αξιωματούχων στη διάδοσή τους, γεγονός που ενισχύει τη δυναμική του κοινωνικού δικτύου εντός του οποίου αυτές διακινούνται.

Ο σκοπός μας είναι να συμβάλουμε στην μεθοδικότερη αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων, όπως αυτών της εξωτερικής πολιτικής. Αυτό επιχειρούμε να το επιτύχουμε μέσα από τη διεπιστημονική προσέγγιση εφαρμόζοντας αρχές της διοικητικής της διακινδύνευσης σε ένα υποκλάδο των διεθνών σχέσεων, αυτόν της ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής².

1.3 Τα βήματα της έρευνας

Η ταυτοποίηση των εξεταζόμενων υποθέσεων ως θεωριών συνομοσίας πραγματοποιείται μέσω της μεθόδου της λογικής παραγωγής, με βάση την ανατομία αυτών των θεωριών. Η λογική παραγωγή μας επιτρέπει, έχοντας ως δεδομένα τα συστατικά στοιχεία της ανατομίας των θεωριών, να εφαρμόσουμε κανόνες λογικής ώστε να καταλήξουμε στην ταυτοποίηση ή όχι των θεωριών (Δρακόπουλος κ.ά., 2015). Οι Byford (2011), Van Prooijen and Van Vugt (2018) θέτουν τα συστατικά στοιχεία των θεωριών συνομοσίας, με κοινή συνισταμένη τους συνωμότες, το σχέδιό τους και την προσπάθεια διατήρησης μυστικότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, εφόσον ταυτοποιηθούν αφηγήματα ως θεωρίες συνομοσίας, εστιάζουμε στις επιδιώξεις του ελληνικού ΣΛΑΕΠ, ώστε να αναγνωρίσουμε συγκεκριμένες θεωρίες συνομοσίας που δύναται να προκαλέσουν κινδύνους στην αμυντική συνεργασία Ελλάδας και Ισραήλ. Θεμέλιο αυτής είναι το Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας (ΠΑΣ) που δομείται βάσει του νόμου 4196 (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2013)³. Αυτός θέτει το πλαίσιο για τις αμυντικές, στρατιωτικές, στρατηγικές και τεχνολογικές σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας και του Ισραήλ. Τα ΠΑΣ προϋποθέτουν την εκατέρωθεν καλή πίστη των συμβαλλομένων, όπως όλες οι διεθνείς συμφωνίες (Ρούκουνας, 2015). Έτσι θεωρίες συνομοσίας που στρέφονται εναντίον του κράτους του Ισραήλ, ή της εβραϊκής διασποράς γενικότερα, ενδέχεται να συνιστούν απειλή για την απρόσκοπτη εφαρμογή τους.

Ακολουθως, στο στάδιο του προσδιορισμού, σύμφωνα με το πρότυπο ISO31000:2018, οριοθετούμε την αλληλεπίδραση των κινδύνων με τους στόχους και τους σκοπούς του ΣΛΑΕΠ, σε σχέση με το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον του. Στο ίδιο στάδιο, θεσπίζουμε κριτήρια αναφορικά με την πιθανότητα εκδήλωσης και τις συνέπειες των κινδύνων.

Κατόπιν, ακολουθεί η αναγνώριση των κινδύνων και των προκλήσεων που θέτει η διάδοση στο Twitter συγκεκριμένων θεωριών συνομοσίας, μέσω της τεχνικής της ανάλυσης σεναρίου. Στο στάδιο της ανάλυσης, κατά ISO31000:2018, επιχειρούμε να κατανοήσουμε τη φύση των

---

² Την έλλειψη διασύνδεσης υποκλάδων των διεθνών σχέσεων με τη διοικητική της διακινδύνευσης σημειώνουν οι Dijkstra, Petrov and Vesalius (2018) στο πεδίο των σπουδών ασφαλείας, ενώ οι Jarvis and Griffiths (2007: 3) υποστηρίζουν «την ανάδυση ενός ερευνητικού πεδίου το οποίο θα χρησιμοποιεί τη διοικητική της διακινδύνευσης για να φωτίσει πτυχές των διεθνών σχέσεων».

³ Το τελευταίο ΠΑΣ για το έτος 2019, μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ, υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 2018.

κινδύνων, μέσα από την αξιολόγηση των πιθανοτήτων εκδήλωσής τους και των συνεπειών τους. Χρησιμοποιούμε το εργαλείο και τα σύμβολα της μεθοδολογίας CORAS, τα οποία συνάδουν με μια αμυντική προσέγγιση (defensive approach)⁴ ανάλυσης κινδύνων (Lund et al., 2011). Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αποτυπώνονται σε μήτρα κινδύνων (risk matrix), η κλίμακα της οποίας είναι ποιοτική, παρέχοντας την ευχέρεια ταξινόμησης των πιθανοτήτων και των συνεπειών ενός κινδύνου σε ευρύτερες κατηγορίες. Οι ποιοτικές κλίμακες θεωρούνται κατάλληλες σε περιπτώσεις, ενδεχομένως, ελλιπούς πληροφόρησης, κατά τις οποίες η ακριβής στατιστική αποτύπωση εκτιμάται είτε ως μη απαραίτητη είτε ως προβληματική (ό.π.). Ωστόσο, ενέχουν το στοιχείο της υποκειμενικότητας (Cox 2008, Ramona 2011). Τελικά, στο στάδιο της εκτίμησης του προτύπου ISO31000:2018 συγκρίνουμε τα ευρήματα της ανάλυσης κινδύνου με τα κριτήρια κινδύνων που έχουν θεσπιστεί στο στάδιο του προσδιορισμού.

Το υπόλοιπο της εργασίας είναι οργανωμένο ως εξής: στο 2^ο κεφάλαιο κάνουμε ανασκόπηση βιβλιογραφίας που αφορά τις θεωρίες συνομωσίας και τις δυνάμεις που ασκούνται σε ένα ΣΛΑΕΠ. Το 3^ο κεφάλαιο αφορά τον προσδιορισμό του περιβάλλοντος, δηλαδή του πλαισίου, εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η ανάλυσή μας. Ακολουθώντας, στο 4^ο κεφάλαιο κάνουμε την αξιολόγηση των κινδύνων και προτείνουμε κατάλληλες ενέργειες χειρισμού, σύμφωνα με το πρότυπο ISO31000:2018. Τέλος, στο 5^ο κεφάλαιο, μετά από μια σύντομη ανασκόπηση της έρευνας, σημειώνουμε σχετικούς περιορισμούς και προοπτικές.

---

⁴ Σκοπός αυτών των προσεγγίσεων είναι η προστασία υφιστάμενων στοιχείων αξίας.

2 Θεωρίες συνωμοσίας και αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής

2.1 Ορισμός και ταυτοποίηση των θεωριών συνωμοσίας

Στη σημερινή εποχή, η χρήση του διαδικτύου αυξάνει τις αναφορές σε μυστικές συμφωνίες και μεθοδεύσεις που οδηγούν το ρου της ιστορίας, χωρίς ωστόσο οι θεωρίες συνωμοσίας να είναι κάτι καινοφανές. Όπως αναφέρει ο Taguieff (2010: 17) παρόμοιες αναφορές χαρακτήριζαν στο παρελθόν μια εκδοχή της άκρας Δεξιάς «(...) θρεμμένη με το μεγάλο πολιτικό μύθο που είχαν κατασκευάσει οι αντεπαναστάτες στοχαστές στα τέλη του 18ου αιώνα, τον μύθο της διεθνούς συνωμοσίας ενάντια στον χριστιανικό πολιτισμό». Ο μύθος αυτός αναφέρονταν στη σκευωρία τεκτόνων και στη συνέχεια Ιουδαιοτεκτόνων, με τους «Πεφωτισμένους» (ή Ιλλουμινάτοι-Illuminati όπως συνηθίζεται) να αποτελούν την κινητήριο δύναμη για την εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας κυβέρνησης.

Ο Popper υποστήριξε ότι *οι συνωμοσίες, αν και συχνά αποτυχημένες, συμβαίνουν στην πραγματικότητα, συνιστώντας ένα «τυπικό κοινωνικό φαινόμενο», ενώ οι θεωρίες συνωμοσίας γίνονται σημαντικές «όταν άνθρωποι που τις ενστερνίζονται αποκτούν ισχύ»* (1971: 296). Σημαντικό στοιχείο στις θεωρίες αυτές, επομένως, είναι η επίκλησή τους από άτομα ή ομάδες, κυρίως κατέχοντες εξουσία, με σκοπό να δικαιολογήσουν λάθη ή αποτυχίες τους. Με την ορολογία *θεωρία συνωμοσίας της κοινωνίας*, ο Popper περιγράφει μια αρνητική αντίληψη της κοινωνίας σύμφωνα με την οποία οτιδήποτε συμβαίνει στη δημόσια σφαίρα είναι αποτέλεσμα μυστικών σχεδίων ισχυρών ομάδων και ατόμων. Το αρνητικό πρόσημο αυτής της οπτικής προκύπτει από το γεγονός ότι αφαιρεί τόσο από το κοινό όσο και από τους κατέχοντες θέσεις εξουσίας το δικό τους μερίδιο ευθύνης για τα τεκταινόμενα, αφού αυτά αποδίδονται σε δρώντες με σχεδόν θεϊκές δυνάμεις (Popper, 2006).

Πιο συγκεκριμένα, κοινό σημείο των θεωριών συνωμοσίας είναι ότι δίνουν λογικοφανείς απαντήσεις σε περίπλοκα ζητήματα, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι «ένα γεγονός, πολιτικό ή ιστορικό, ή μια σειρά γεγονότων συνέβησαν ως συνέπεια ενός προσεκτικά και μυστικά επεξεργασμένου σχεδίου από μια ισχυρή ομάδα ανθρώπων» (Byford, 2011: 2). Ο Coady (2006) ορίζει ως *θεωρία συνωμοσίας* τη συνωμοτική επεξήγηση των γεγονότων, εκλαμβάνοντας ως τέτοια την αφήγηση που εμπλέκει τη μυστική δράση αριθμού δρώντων για την επίτευξη, συχνά, σκοτεινού σκοπού. Παρόμοιο ορισμό δίνει και ο Bale (2007), ενώ οι Butter and Reinkowski (2014: 1) υποστηρίζουν ότι μια θεωρία συνωμοσίας προωθεί την άποψη ότι

«ανήθικοι και κακόβουλοι δρώντες-οι συνωμότες- ελέγχουν μυστικά ή σχεδιάζουν να κερδίσουν τον έλεγχο ενός οργανισμού, μιας περιοχής, ενός έθνους ή [ολόκληρου] του κόσμου». Το στοιχείο της συνωμοσίας σε αυτές τις θεωρίες υποδηλώνει τη διάκριση του κόσμου σε ορατό και αόρατο. Στον πρώτο την εξουσία ασκούν ορατές από το κοινό ελίτ, ενώ στο δεύτερο κυριαρχούν κρυφές ομάδες που αποσκοπούν στην κυριαρχία και επί της ορατής σφαίρας του κόσμου (Taguieff, 2010).

Από την άλλη, πολλές φορές ο όρος *θεωρία συνωμοσίας* χρησιμοποιείται αξιολογικά με σκοπό να μειωθεί η βαρύτητα των ισχυρισμών κάποιου που την επικαλείται. Ο Barkun (2003) τις χαρακτήρισε ως στιγματισμένη γνώση. Ο Hofstadter (2008) τις θεωρεί παθολογική κατάσταση συμβατή με την παράνοια. Όσοι πάντως ενστερνίζονται κάποια θεωρία συνωμοσίας, συχνά τονίζουν ότι ολόκληρη η επιστήμη είναι στη διατεταγμένη υπηρεσία ισχυρών οργανισμών και δρώντων που στοχεύουν στη χειραγώγηση των ανθρώπων. Ωστόσο, η ενσωμάτωση, εντός μιας θεωρίας συνωμοσίας, επιχειρημάτων που προέκυψαν από την επιστημολογικά αποδεκτή ανάλυση της εσωτερικής και διεθνούς πολιτικής αποσκοπεί στην αύξηση της κοινωνικής αποδοχής αυτής της θεωρίας (Byford, 2011). Ο Rakoroulios (2018), χαρακτηρίζοντας αυτές τις θεωρίες ως *εναλλακτική αλήθεια*, σημειώνει ως κοινό σημείο τους την αίσθηση που προβάλλουν αναφορικά με την ύπαρξη μακρινού και κρυμμένου πλούτου. Από τη μεριά του, το λεξικό της Οξφόρδης ορίζει ως συνωμοσία ένα μυστικό σχέδιο που καταρτίστηκε «από μια ομάδα [τους συνωμότες] για να κάνει κάτι παράνομο ή επιβλαβές» (Aistrop and Bleiker, 2018: 166). Επιπλέον, στο πεδίο της πολιτικής, ο όρος συνωμοσία συνδέεται «εγγενώς με σχέσεις εξουσίας» (ό.π. : 166). Έτσι, τελικά η αναφορά του όρου συνωμοσίες στη δημόσια σφαίρα δηλώνει το *μυστικό σχέδιο που αποβλέπει στη διασπάθιση ή στη διατήρηση εξουσίας*.

Η ταυτοποίηση μιας υπόθεσης ως θεωρία συνωμοσίας έρχεται μέσω της αξιολόγησης του επιστημολογικού επιπέδου της (Coady (2006). Ο Byford (2011) θεωρεί ότι υπάρχουν τρία συστατικά στοιχεία απαραίτητα για την ταυτοποίηση:

1. οι συνωμότες,
2. ένα σχέδιο που αποσκοπεί σε ένα μοχθηρό αποτέλεσμα,
3. η προσπάθεια διατήρησης μυστικότητας.

Το τρίτο στοιχείο, η μυστικότητα, περιπλέκει την κατάσταση αναφορικά με τα δύο πρώτα. Η λύση που έχει προκριθεί στην πράξη από υποστηρικτές διαφόρων θεωριών συνωμοσίας είναι η *ασάφεια* (Keely, 2006: 51). Έτσι, ως συνωμότες συχνά αναφέρονται ευρύτερες ομάδες-εθνικές, φυλετικές, επαγγελματικές κ.α.-, όπως οι Εβραίοι, οι μασόνιοι, οι μπολσεβίκοι στο παρελθόν (Taguieff, 2010). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ο ορισμός των συνωμοτών να είναι τόσο ασαφής και ευρύς ώστε δυνητικά να μπορεί να συμπεριληφθεί ο οποιοσδήποτε. Η ομάδα των συνωμοτών μπορεί να διευρυνθεί περαιτέρω μέσω της «συνεργατικής μετατροπής» (Byford, 2011: 73). Σύμφωνα με αυτή, ακόμη και αν κάποια άτομα δεν ανήκουν στις ομάδες που υποστηρίζεται ότι δρουν συνωμοτικά, υιοθετείται η άποψη ότι ενστερνίζονται τις απόψεις αυτών των ομάδων και συντονίζουν τη δράση τους με αυτές σε βαθμό που τελικά θεωρείται

ότι ανήκουν σε αυτές⁵. Επιπλέον, η μυστικότητα στηρίζει την ιδέα ότι υπάρχει μια κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα πέρα από αυτή που γίνεται αντιληπτή από την κοινωνία. Άρα, σκοπός της θεωρίας συνωμοσίας είναι να αποκαλύψει και να εξηγήσει αυτή την *περαιτέρω* πραγματικότητα.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των θεωριών συνωμοσίας είναι η διαχρονικότητα των υποτιθέμενων επιδιώξεων των συνωμοτών, ανεξαρτήτως των ατόμων που τους αποτελούν. Δηλαδή, το σχέδιο της συνωμοσίας εξυπηρετεί έναν απώτερο σκοπό, η επίτευξη του οποίου συνήθως απαιτεί χρόνο. Είναι σύνηθες να υποστηρίζεται ότι το συνωμοτικό σχέδιο αποκαλύπτεται σε «κλασσικά» έγγραφα, όπως *Τα πρωτόκολλα των σοφών της Σιών*.

Από τη μεριά τους, οι Van Prooijen and Van Vugt (2018) υποστηρίζουν ότι μια θεωρία συνωμοσίας έχει πέντε συστατικά στοιχεία. Το πρώτο αφορά την ύπαρξη υποθέσεων για τις σχέσεις αιτιότητας μεταξύ ατόμων, αντικειμένων και γεγονότων. Το δεύτερο αφορά στην πρόθεση που ενσωματώνεται στη δράση των συνωμοτών. Το τρίτο στοιχείο εμπλέκει την ύπαρξη περισσότερων του ενός συνωμοτών, ενώ το τέταρτο αφορά το στοιχείο της απειλής με τρόπο που οι ενέργειες των συνωμοτών καθίστανται επιβλαβείς για το ευρύτερο σύνολο. Τέλος, το πέμπτο στοιχείο αφορά τη μυστικότητα η οποία μειώνει τις δυνατότητες αποδόμησης αυτών των θεωριών. Άρα, οι Van Prooijen and Van Vugt (2018) προσθέτουν τα στοιχεία της υποδηλούμενης απειλής και της αιτιότητας μεταξύ προσώπων και γεγονότων σε αυτά που σημειώνει ο Byford (2011). Πάντως, τα δύο πρόσθετα στοιχεία υπάρχουν και στην προσέγγιση του τελευταίου ως επιμέρους συστατικά των θεμελιωδών στοιχείων, επιτρέποντας να υιοθετήσουμε την δική του προσέγγιση για την ταυτοποίηση αφηγημάτων ως θεωρίες συνωμοσίας.

Οι πλέον διαδεδομένες θεωρίες συνωμοσίας, σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι αυτές που αναφέρονται

1. στη *N.T.Π (New World Order)*,
2. στους *Πεφωτισμένους (Illuminati ή Ιλλουμινάτοι)* και
3. στη *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ (Bilderberg Group)* (Byford, 2011; Coady, 2006; Knight and Goldberg, 2003).

Εκφάνσεις αυτών των θεωριών χρησιμοποιούνται ως βάση για τη δόμηση και άλλων θεωριών συνωμοσίας. Ο όρος *Νέα Τάξη Πραγμάτων*⁶ αναφέρεται σε σχετικά κείμενα ήδη από τη δεκαετία του 1960, αλλά πήρε νέα δυναμική μετά την αναφορά του τότε προέδρου των ΗΠΑ, Τζορτζ Μπους (George Bush), το 1991 (Byford, 2011). Ο Bush, με τον Ψυχρό Πόλεμο στη λήξη του, αναφέρθηκε σε μια νέα εποχή όπου θα ήταν εφικτή η ανάδυση μιας νέας παγκόσμιας

---

⁵ Έτσι, σε μια αντισημική θεωρία συνωμοσίας, όχι μόνο η παρουσία των Εβραίων στη δημόσια ζωή υπερτονίζεται, και άλλα εξέχοντα δημόσια πρόσωπα που δεν είναι Εβραίοι, λογίζονται ως «(sic) *Ιουδαϊσμένοι (Judaised)*» (Byford, 2011: 73).

⁶ Εναλλακτικά στην οικεία βιβλιογραφία χρησιμοποιείται και ο όρος *One-World Government* (Knight και Goldberg, 2003: 558–559)

τάξης (ό.π.). Την ίδια εποχή κυκλοφόρησε το συνωμοσιολογικό βιβλίο του Πατ Ρόμπερτσον (Pat Robertson) “The New World Order”, γεγονός που ενίσχυσε την απήχηση της θεωρίας συνωμοσίας περί μιας *Νέας Τάξης Πραγμάτων* που προωθεί μια παγκόσμια διακυβέρνηση. Στο σύνολό τους, οι θεωρίες συνωμοσίας περί της *Νέας Τάξης Πραγμάτων* υποστηρίζουν ότι «γεγονότα τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος πρέπει να γίνονται κατανοητά ως το αποτέλεσμα των προσπαθειών μιας εξαιρετικά ισχυρής, αλλά μυστικής, ομάδας να καταλάβει τον έλεγχο του κόσμου» (Barkun, 2003).

Όσον αφορά τους *Πεφωτισμένους*, καμία άλλη θεωρία συνωμοσίας δεν παρουσιάζει τέτοια διαχρονικότητα και δεν είναι τόσο ευπροσάρμοστη σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους (Knight and Goldberg, 2003). Οι Πεφωτισμένοι ήταν στην πραγματικότητα μυστική κοινότητα, που ιδρύθηκε το 1776, και διαλύθηκε δέκα χρόνια αργότερα, αποσκοπώντας σε προοδευτικές μεταρρυθμίσεις στην κατεύθυνση των αρχών του Διαφωτισμού (Byford, 2011). Οι πρώτες συνωμοσιολογικές αναφορές σε αυτούς χρονολογούνται από το 1797, στο έργο του Αυγουστίνου Μπαρέλ (Augustin Barruel)⁷ *Illustrating the History of Jacobinism* (Taguieff, 2010). Αυτό θεωρήθηκε ως ορόσημο από πολλούς μεταγενέστερους συγγραφείς θεωριών συνωμοσίας. Η κεντρική ιδέα των θεωριών που σχετίζονται με τους *Πεφωτισμένους* περιστρέφεται γύρω από την υποτιθέμενη προσπάθειά τους να ελέγξουν ολόκληρο τον κόσμο καταλαμβάνοντας την παγκόσμια εξουσία.

Οι αναφορές στη *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ* αποτελούν άλλη μία διαδεδομένη τακτική σε πολλές θεωρίες συνωμοσίας. Στην πραγματικότητα η *Λέσχη* είναι ένα άτυπο φόρουμ ανταλλαγής απόψεων. Η πρώτη συνάντηση στο πλαίσιο της λέσχης χρονολογείται το 1954. Αρχικός σκοπός ήταν ο διάλογος μεταξύ πολιτικών και επιχειρηματιών των ΗΠΑ και της Δυτικής Ευρώπης. Στη σύγχρονη εποχή, στο πλαίσιο των διασκέψεων της ανταλλάσσονται απόψεις για σύγχρονα παγκόσμια προβλήματα ή προκλήσεις. Σύμφωνα με την οικεία θεωρία συνωμοσίας η *Λέσχη* αποτελεί μία μορφή αόρατης κυβέρνησης, απώτερος στόχος της οποίας είναι η καταστροφή των εθνικών κρατών και η αντικατάστασή τους από μία παγκόσμια κυβέρνηση, ελεγχόμενη από τη *Λέσχη*. Σύμφωνα με άλλες προσεγγίσεις των συνωμοσιολόγων, η *Λέσχη* αποτελεί μία εσωτερική δομή, έναν πυρήνα των *Πεφωτισμένων* (Barkun, 2003).

Ακολουθώντας την ανατομία των θεωριών συνωμοσίας, μέσω της λογικής παραγωγής διαπιστώνουμε ότι οι τρεις προαναφερθείσες συνωμοσίες συμπίπτουν ως προς τα θεμελιώδη συστατικά τους. Το μυστικό σχέδιο των συνωμοτών είναι ο έλεγχος ολόκληρου του κόσμου, μέσω της εγκαθίδρυσης μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης. Αναφορικά με το ποιοι είναι οι συνωμότες, η σύσταση της ομάδας δεν ορίζεται επακριβώς, ακολουθώντας την τακτική του ασαφούς ορισμού των συνωμοτών. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις οι αναφορές σε *Πεφωτισμένους*, μέλη της *Λέσχης Μπίλντεμπεργκ* και ηγέτες της *Νέας Τάξης Πραγμάτων*

---

⁷ Θεωρείται ο «πατέρας των σύγχρονων θεωριών συνωμοσίας» (Knight and Goldberg, 2003: 115)

αλληλεπικαλύπτονται, ενώ σε πλήθος εκφάνσεων αυτών των θεωριών συναντάται η ύπαρξη Εβραίων ως μέλη αυτών των ομάδων.

Γενικότερα, ο αντισημιτισμός συναντάται σε πλήθος θεωριών συνωμοσίας, χωρίς ωστόσο να αποτελεί συστατικό στοιχείο για την ταυτοποίηση μιας επεξηγηματικής αφήγησης ως τέτοιας. Οι ρίζες του τοποθετούνται σε βάθος αιώνων, προσάπτοντας την ευθύνη για τη σταύρωση του Ιησού στους Εβραίους. Στο μεσαίωνα, οι τελευταίοι κατηγορήθηκαν ότι χρησιμοποιούσαν αίμα νεαρών Χριστιανών για τις ανάγκες των τελετών τους (Gerstenfeld, 2006). Κατόπιν, στα πρωτόκολλα της Σιών, υπονοείται ότι οι Εβραίοι συσσωρεύουν διαχρονικά πλούτο συνωμοτώντας για την κυριαρχία τους επί του κόσμου. Αυτός ο ισχυρισμός συνάδει με την προσέγγιση του Rakoroulos (2018) αναφορικά με τη δόμηση των θεωριών συνωμοσίας γύρω από ένα καλά κρυμμένο, απόμακρο για το κοινό πλούτο. Έτσι, ο μύθος της παγκόσμιας εβραϊκής σκευωρίας «αποτελεί πολιτικό μύθο των νεότερων χρόνων και έχει μεταξύ άλλων την ιδιαιτερότητα ότι κατασκευάστηκε με σύμβολα, δάνεια από τον αντί-ιουδαϊσμό και τον αντισατανισμό του Μεσαίωνα» (Taguieff, 2010: 27). Χαρακτηριστική της στάσης έναντι των εβραίων στο παρελθόν είναι η ναζιστική αφίσα που παρουσιάζεται στην Εικόνα 3.

Εικόνα 3: Ναζιστική προπαγάνδα «Η Εβραϊκή Συνωμοσία»

Πηγή: Byford (2011: 74)

Στη σημερινή εποχή, ο αντισημιτισμός δεν έχει έντονα ρατσιστική χροιά. Με βάση, όμως, την οπτική των θεωριών συνωμοσίας, οι Εβραίοι διαθέτουν σημαντικό πλούτο και εξουσία που χρησιμοποιούν για να ελέγξουν κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ο Byford (2011: 95) αναφέρει ότι για ένα κομμάτι της Δεξιάς, ο αντισημιτισμός είναι απόρροια μιας αντίληψης σύμφωνα με την οποία η εβραϊκή

ελίτ «αντιπροσωπεύει μια πανταχού παρούσα δύναμη με σχεδόν υπερφυσικές δυνάμεις και πρόθεση την καταστροφή των ανεξαρτήτων εθνών και τη δημιουργία μιας Εβραϊκά ελεγχόμενης Νέας Παγκόσμιας Τάξης».

Στο πλαίσιο αυτό αναδύεται το ζήτημα της σχέσης του αντισημιτισμού με τον αντισιωνισμό⁸. Μεταξύ τους παρατηρείται θετική συσχέτιση (Neuberger, 2019). Ο Gerstenfeld (2007) υποστηρίζει ότι ο αντισιωνισμός είναι μια μετάλλαξη του αντισημιτισμού, με τις δύο έννοιες συχνά, αλλά όχι πάντοτε, να αλληλεπικαλύπτονται. Τη θέση ότι «όσο κάποιος αντιπαθεί το Ισραήλ τόσο περισσότερο είναι πιθανό να αναπτύξει αρνητικά αισθήματα για τους Εβραίους» υποστηρίζει και ο Marcus (2015: 150). Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Εβραίοι, που ζουν εκτός Ισραήλ και είναι πολίτες άλλης χώρας, συχνά παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά ενδιαφέροντος για αυτό. Σε έρευνα του Pew Research Center, οι Εβραίοι των ΗΠΑ δήλωσαν σε ποσοστό 43% ότι το να ενδιαφέρονται για το Ισραήλ είναι σημαντικό στοιχείο της εβραϊκής τους ταυτότητας (Lipka, 2016). Ακόμη, τόσο το κράτος του Ισραήλ όσο και η εβραϊκή διασπορά δείχνουν ιδιαίτερη ευαισθησία σε ζητήματα άρνησης του Ολοκαυτώματος. Έτσι, μολονότι υπάρχουν και υποστηρικτές της άποψης ότι ο αντισιωνισμός και ο αντισημιτισμός είναι διακριτές και διαφορετικές περιπτώσεις (Goldberg, 2018), στην παρούσα εργασία υιοθετείται η θέση ότι αν και ο αντισημιτισμός δεν προϋποθέτει τον αντισιωνισμό, και αντίστροφα, *συνήθως οι όροι ταυτίζονται*.

Συμπερασματικά, τα αφηγήματα περί *Νέας Τάξης Πραγμάτων, Πεφωτισμένων-Ιλλουμινάτοι και Λέσχης Μπίλντεμπεργκ* πληρούν το κριτήριο της συνωμοτικής δράσης ασαφώς ορισμένων ομάδων βάσει ενός μυστικού σχεδίου. Έτσι, αποτελούν θεμέλια για τη δόμηση επιμέρους θεωριών, υπό την έννοια ότι οι τελευταίες εκλαμβάνονται ως τα μέσα για την τελεσφόρηση του τελικού σχεδίου που είναι ο έλεγχος ολόκληρου του κόσμου. Οι τρεις συγκεκριμένες θεωρίες είναι αυτές που χρησιμοποιούμε για την απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος.

2.2 Δυνάμεις πίεσης σε ένα ΣΛΑΕΠ

Το ΣΛΑΕΠ ενός κράτους δέχεται εισροές από το περιβάλλον του. Σε αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η κοινή γνώμη⁹ και ομάδες πίεσης, όπως τα λόμπι και η διασπορά. Η σημασία της κοινής γνώμης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής θεωρούνταν έως τη δεκαετία του 1970 από μικρή έως αμελητέα. Αν και ο Laulicht (1965) υποστήριξε ότι η κοινή γνώμη μπορεί να επηρεάσει και επηρεάζει την κυβερνητική πολιτική, τόνισε ότι το «κοινό» δεν

---

⁸ Αντισιωνισμός (Anti-Zionism). Ο σιωνισμός είναι το εβραϊκό εθνικιστικό κίνημα που είχε ως στόχο τη δημιουργία και την υποστήριξη ενός εβραϊκού εθνικού κράτους. Ο αντισιωνισμός (ή αντί-ισραηλιτισμός) εναντιώνεται σε αυτή τη διαδικασία, τασσόμενος εναντίον του κράτους του Ισραήλ.

Αντισημιτισμός (Anti-Semitism). Αναφέρεται σε εχθρότητα ή προκατάληψη έναντι όσων ασπάζονται την εβραϊκή θρησκεία ανά τον κόσμο. Εναλλακτικά χρησιμοποιείται ο όρος αντί-ιουδαϊσμός.

⁹ Ο όρος κοινή γνώμη συνήθως αναφέρεται στο «εύρος των απόψεων που έχει ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού για κάποιο αμφιλεγόμενο θέμα» (Qualter, όπως παρατίθεται από τους Hague and Harrop (2005: 212)). Η κοινή γνώμη επηρεάζεται από παράγοντες όπως το επίπεδο μόρφωσης, οι νόρμες, η εθνικότητα, η διαθέσιμη πληροφόρηση κ.ά.

είναι δηλαδή ένας ενιαίος δρώντας. Επιπλέον, οι επιμέρους συνιστώσες της κοινής γνώμης δεν έχουν εξίσου σημαντική επιρροή. Έτσι, αρκετοί συγγραφείς, βασιζόμενοι στην έλλειψη ενότητας της κοινής γνώμης, στην ασυναρτησία της όπως τη χαρακτήρισαν, υποστήριξαν ότι η σημασία της για την εξωτερική πολιτική είναι περιορισμένη (Hudson, 2014: 27). Συχνά, η κοινή γνώμη θεωρήθηκε ότι αποτελεί απλά εμπόδιο για ένα ΣΛΑΕΠ, αφού σύμφωνα με τον Lippmann, όπως τον παραθέτουν οι Morin and Raquin (2018: 168), «είναι πολύ ειρηνιστική σε καιρό ειρήνης και πολύ πολεμοχαρής κατά τη διάρκεια του πολέμου». Ακόμη, οι περισσότεροι ρεαλιστές των διεθνών σχέσεων, συμπεριλαμβανομένων των Morgenthau και Kennan, απέκλειαν την κοινή γνώμη από την ανάλυσή τους (ό.π.).

Από την άλλη, μελέτη των Page and Shapiro (1983) βασισμένη σε εμπειρικά δεδομένα υποστήριξε ότι η κοινή γνώμη είναι μια άμεση αιτία ανάληψης πολιτικής δράσης. Παράλληλα είναι περισσότερο ορθολογική παρά ασυνάρτητη. Σήμερα, η θέση ότι η κοινή γνώμη επηρεάζει την πολιτική, και κατά συνέπεια και την εξωτερική πολιτική τουλάχιστον στις φιλελεύθερες δυτικού τύπου δημοκρατίες, υποστηρίζεται από τους περισσότερους συγγραφείς (Morin and Raquin, 2018). Αλλά και υπό αυτή την προσέγγιση, υπάρχουν παράγοντες που περιορίζουν την επιρροή της. Κατά πρώτον, οι πολιτικοί και τα ΣΛΑΕΠ, τείνουν να ανταποκρίνονται στην οργανωμένη παρά στην κοινή γνώμη. Επίσης, σε πολύπλοκα ζητήματα είναι πιθανό η κοινή γνώμη να παραμείνει απαθής (Hague and Harrop, 2005).

Άρα, η επίδραση της κοινής γνώμης είναι σημαντική *είτε όταν δομείται ως οργανωμένη γνώμη είτε εφόσον προκαλέσει τη δράση μιας οργανωμένης ομάδας πίεσης ώστε να προκύψει ανάληψη πολιτικής δράσης*. Υπό αυτό το πρίσμα, οι Aistrophe and Bleiker (2018), εξετάζοντας την 9/11 και τον επακόλουθο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, υποστήριξαν ότι οι θεωρίες συνωμοσίας πρέπει να εκλαμβάνονται ως αφηγήσεις εγγενώς συνδεδεμένες με την παραγωγή γνώσεων, και κατ' αυτόν τον τρόπο «ευαισθητοποίησης» της κοινής γνώμης, στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Ο Yablokon (2015) σημείωσε τη χρήση θεωριών συνωμοσίας από μέρους του τηλεοπτικού δικτύου RT για την κινητοποίηση της κοινής γνώμης και την προώθηση των θέσεων της ρωσικής κυβέρνησης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Όσον αφορά τα λόμπι και τη διασπορά, ο Newhouse (2009) εξετάζοντας την περίπτωση των ΗΠΑ, σημείωσε τον αντίκτυπό τους, συχνά αρνητικό, στον τρόπο άσκησης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Αρκετά εθνικά λόμπι δραστηριοποιούνται στις ΗΠΑ με την επιρροή τους να εξαρτάται από τα εθνικά χαρακτηριστικά της ομάδας που εκπροσωπούν, με κρίσιμο στοιχείο το μέγεθός της, και από την ικανότητά τους να προσεγγίσουν τους λήπτες αποφάσεων. Η τελευταία με τη σειρά της ποικίλει αναλόγως της «δυνατότητάς τους να κινητοποιήσουν ψηφοφόρους, της ικανότητά τους να συνεισφέρουν σε ενδεχόμενες προσπάθειες ατόμων να καταλάβουν αξιώματα και να ασκήσουν πιέσεις σε κρίσιμα ζητήματα» (Wittkopf and McCormick, 2008: 72). Από την πλευρά του ο McCormick (2018) έχει τονίσει τον ιδιαίτερο ρόλο του εβραϊκού λόμπι των ΗΠΑ για την παρουσία της Ουάσιγκτον στο διεθνές περιβάλλον. Οι στόχοι του συγκεκριμένου λόμπι συνδέονται με τη στήριξη των ΗΠΑ προς το Ισραήλ (Mearsheimer and Walt 2007, Walt 2019). Γενικότερα, τα ΣΛΑΕΠ των

φιλελεύθερων δημοκρατικών κρατών δέχονται πιέσεις από εθνικές ομάδες πίεσης, είτε άμεσα με τη μορφή επιρροής (lobbying)- όπου αυτό επιτρέπεται- είτε εμμέσως με άλλες δραστηριότητες (π.χ. με τη μορφή πολιτιστικών δράσεων).

Υπό αυτό το πρίσμα, οι King and Melvin (2000) αναφέρθηκαν ευρύτερα στη σημασία της διασποράς για την εξωτερική πολιτική τόσο του κράτους από το οποίο αυτή προέρχεται όσο και του κράτους υποδοχής. Στην περίπτωση του Ισραήλ, από το 2009 έχει υιοθετηθεί ένα νέο μοντέλο διπλωματίας, αυτό της δημόσιας διπλωματίας (public diplomacy) στο οποίο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι ανά τον κόσμο Εβραίοι. Παρόμοιες τακτικές ακολουθούν και άλλα κράτη με σημαντική διασπορά στο εξωτερικό. Αποτέλεσμα του νέου μοντέλου είναι οι πολίτες των κρατών υποδοχής της διασποράς να γίνονται οι κύριοι δέκτες επικοινωνίας της διπλωματίας.

Συγκεκριμένα στο Ισραήλ, παρατηρήθηκε μια μορφή «ιδιωτικοποίησης» της διπλωματίας του, από την άποψη ότι μέσω της πρωτοβουλίας «Παρουσιάζοντας το Ισραήλ»(Presenting Israel), οι Ισραηλινοί της διασποράς όχι μόνο επικοινωνούσαν τις θέσεις της ισραηλινής κυβέρνησης αλλά συμμετείχαν σε ένα βαθμό και στη σχηματοποίηση αυτών των θέσεων (Attias, 2012). Αν και σύμφωνα με τον Gilboa (2008) η έρευνα για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων της δημόσιας διπλωματίας είναι ελλιπής, η εμπλοκή της διασποράς στη διπλωματία είναι γεγονός. Έτσι, η διασπορά πέρα από φορέας του μηνύματος που επικοινωνεί, γίνεται ενδεχομένως και δέκτης κριτικής που υπό άλλες περιστάσεις θα στρέφονταν εναντίον του κράτους αφητηρίας της. Δηλαδή, είναι πιθανό η διασπορά να κατηγορηθεί και να στοχοποιηθεί για δράσεις του κράτους από το οποίο προέρχεται. Στην περίπτωση της εβραϊκής διασποράς, δεν είναι σπάνιο να βρεθεί στο στόχαστρο διαφόρων θεωριών συνωμοσίας, με ταυτόχρονη άμβλυνση των διαφορών ανάμεσα σε αισθήματα αντισημιτισμού και αντισιωνισμού.

Άρα, σύμφωνα με τα παραπάνω:

1. η οργανωμένη γνώμη και η κοινή γνώμη που προκαλεί τη δράση ομάδων πίεσης μπορεί να επηρεάσει την εκροή ενός ΣΛΑΕΠ,
2. η εβραϊκή διασπορά παρουσιάζεται δραστήρια στην προώθηση και διαφύλαξη των στόχων εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ ασκώντας πιέσεις στα ΣΛΑΕΠ άλλων κρατών.

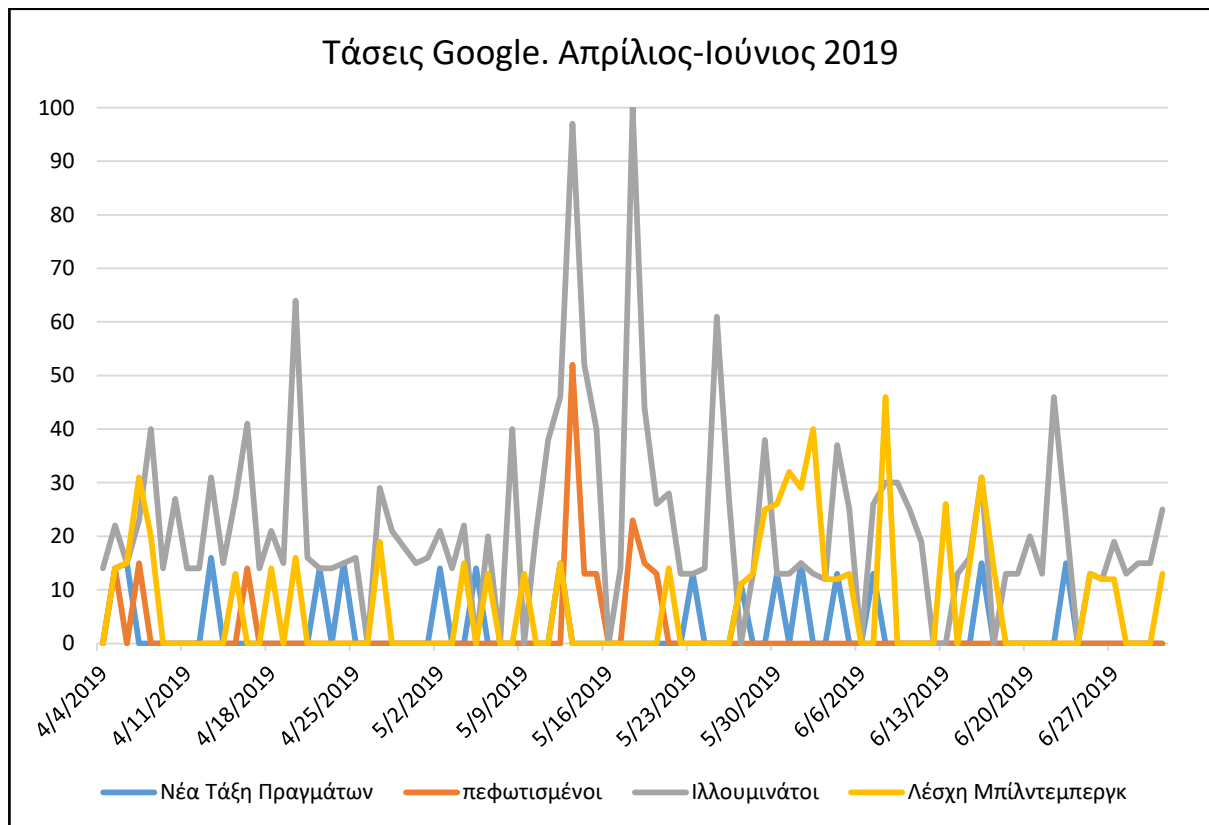
2.3 Ιχνηλάτηση διαδικτύου για τις ταυτοποιημένες θεωρίες

Οι ταυτοποιημένες θεωρίες συνωμοσίας διακινούνταν στο παρελθόν σε σχετικά έντυπα ή από στόμα σε στόμα. Στην εποχή του διαδικτύου, ο παγκόσμιος ιστός αποτελεί βασικό μέσο διάδοσής τους. Έτσι, για την ιχνηλάτηση του διαδικτύου αναφορικά με τις ταυτοποιημένες θεωρίες χρησιμοποιήθηκε η υπηρεσία *τάσεις Google* (Google Trends). Αυτή «μετράει πόσες φορές εμφανίστηκε μία λέξη κλειδί (ή λέξεις κλειδιά για ένα θέμα) στη μηχανή αναζήτησης της Google» (Narita and Yin, 2018: 30). Τα αποτελέσματα υπολογίζονται μέσω μιας διαδικασίας στάθμισης. Οι αριθμοί που προκύπτουν ταξινομούνται σε ένα εύρος από 0 έως

100 με βάση το ποσοστό του θέματος σε σχέση με τις συνολικές αναζητήσεις για δεδομένο χρονικό διάστημα. Βαθμονόμηση που τείνει στο μηδέν δηλώνει μικρό ενδιαφέρον και αντίστροφα ¹⁰.

Στις 18 και 13 Μαΐου εμφανίστηκαν οι περισσότερες αναζητήσεις του θέματος *Ιλλουμινάτοι* για το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου 2019 (100 και 97 αντίστοιχα, Διάγραμμα 1)¹¹. Στο ίδιο διάστημα, οι περισσότερες αναζητήσεις για τον όρο *Πεφωτισμένοι* σημειώθηκαν στις 13 Μαΐου (52), για το θέμα *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ* στις 8 Ιουνίου (46) και τέλος για το θέμα *Ν.Τ.Π* στις 14 Απριλίου (16).

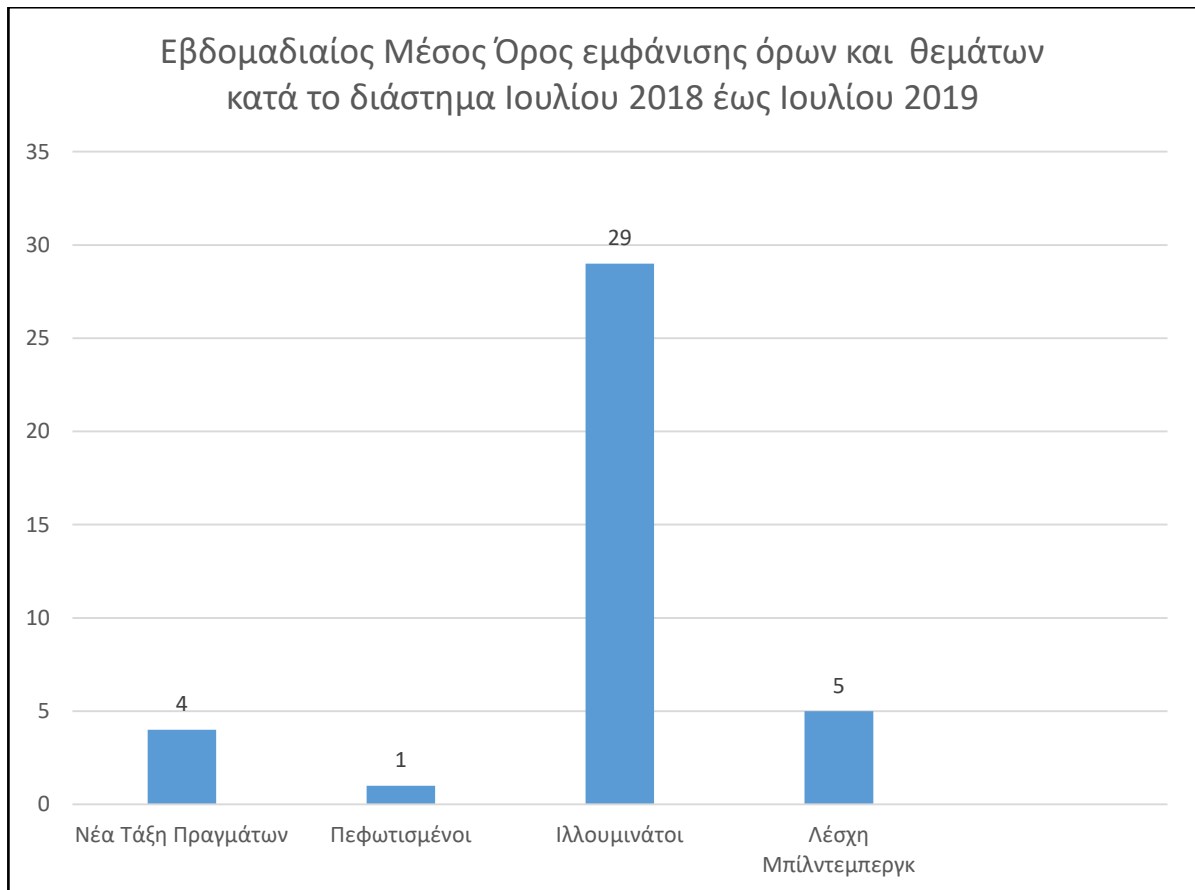

Διάγραμμα 1: Τάσεις Google για τις ταυτοποιημένες θεωρίες το χρονικό διάστημα Απριλίου-Ιουνίου 2019.

Ο μέσος όρος της εβδομαδιαίας εμφάνιση στην αναζήτηση Google των όρων και των θεμάτων *Νέα Τάξη Πραγμάτων*, *Πεφωτισμένοι*, *Ιλλουμινάτοι* και *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ* κατά το διάστημα Ιουλίου 2018 έως Ιουλίου 2019 ήταν 4, 1,29 και 5 αντίστοιχα (Διάγραμμα 2).

¹⁰ Περισσότερα για τη διαδικασία στάθμισης βλ. Google Trends (2019).

¹¹ Έγινε έλεγχος για τυχόν συσχέτιση του αριθμού αναζητήσεων των καθορισμένων θεμάτων μέσω διαγράμματος σκέδασης (scatter plot) χωρίς να προκύψει κάποια σύνδεση μεταξύ τους.

Διάγραμμα 2: Μέσος όρος εβδομαδιαίων εμφανίσεων στις τάσεις Google για τις ταυτοποιημένες θεωρίες το χρονικό διάστημα Ιουλίου 2018-Ιουλίου 2019 ¹².

Συνδυάζοντας τα στοιχεία των δύο παραπάνω διαγραμμάτων διαπιστώνουμε ότι υπάρχει ενδιαφέρον για τη συγκεκριμένη θεματολογία στον παγκόσμιο ιστό. Έτσι, διενεργήθηκε έλεγχος στο διαδίκτυο για άρθρα σχετικά με τα παραπάνω θέματα, ώστε να διερευνηθεί το περιεχόμενο αυτών των κειμένων. Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας χρησιμοποιούνται στο στάδιο της αναγνώρισης κινδύνων ([βλ. 4.1](#))

¹² Για τους *Πεφωτισμένους* έγινε αναζήτηση ανά όρο, ενώ για τα υπόλοιπα τρία αναζήτηση ανά θέμα. Η διαφορά είναι ότι στην πρώτη περίπτωση εμφανίζονται αντιστοιχίσεις για όλους τους όρους του ερωτήματός σε μία συγκεκριμένη γλώσσα, ενώ στην αναζήτηση ανά θέμα εμφανίζονται αποτελέσματα για μια ομάδα όρων γύρω από το ίδιο θέμα, σε οποιαδήποτε γλώσσα. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Google Trends Help (2019).

Η συγκεκριμένη διαφοροποίηση επιλέχθηκε διότι οι *Πεφωτισμένοι* αποτελούν όρο της θεματολογίας των *Ιλλουμινάτων* (έτσι ελέγχθηκαν ξεχωριστά και οι δύο όροι).

3 Προς ένα πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων για το ΣΛΑΕΠ

3.1 Προσδιορίζοντας το περιβάλλον αναφοράς και την αλληλεπίδρασή του με το ελληνικό ΣΛΑΕΠ

Σημείο εκκίνησης της διαχείρισης κινδύνων είναι η σκιαγράφηση του περιβάλλοντος εντός του οποίου αυτή λαμβάνει χώρα. Έτσι καθορίζεται το *πλαίσιο της ανάλυσης*. Με τη σειρά της, η θέσπιση του πλαισίου καθορίζει τις βασικές παραμέτρους για τη διαχείριση κινδύνων, ορίζει το πεδίο εφαρμογής της και περιλαμβάνει την εξέταση εσωτερικών και εξωτερικών παραμέτρων που σχετίζονται με τον οργανισμό στο σύνολό του (ISO, 2018). Έτσι, αποσαφηνίζεται, αναφορικά με την ανάλυση:

1. ποιον αφορά,
2. το περιβάλλον εντός του οποίου διεξάγεται.

Ειδικότερα, στην εξεταζόμενη περίπτωση το ενδιαφερόμενο μέρος είναι το ελληνικό ΣΛΑΕΠ. Από το πλαίσιο εκρέει ο σκοπός και τα κριτήρια για το υπόλοιπο της διαδικασίας. Ο σκοπός θέτει τα όρια της ανάλυσής μας, δηλαδή τι περιλαμβάνεται σε αυτή και τι όχι. Ακόμη, καθορίζει τις κατάλληλες τεχνικές αξιολόγησης των κινδύνων (ISO, 2018). Συγκεκριμένα, σκοπός της ανάλυσής μας είναι η *προστασία του επιδιωκόμενου αποτελέσματος του ελληνικού ΣΛΑΕΠ, αναφορικά με τα ΠΑΣ Ελλάδας-Ισραήλ, από τις αρνητικές επιδράσεις επί αυτού θεωριών συνωμοσίας διαδιδόμενων στο Twitter*. Έτσι, οι εκροές του ελληνικού ΣΛΑΕΠ νοούνται ως αντικείμενα, *στοιχεία αξίας*, τα οποία χρήζουν προστασίας από αρνητικές επιδράσεις. Για αυτό η μήτρα κινδύνων που δημιουργούμε περιγράφει την κλίμακα των πιθανοτήτων των διαδιδόμενων στο Twitter θεωριών συνωμοσίας και των συνεπειών τους επί των ΠΑΣ. Τα τελευταία αποτελούν το *σημείο εστίασης* της ανάλυσής μας.

Αναλυτικότερα, το πλαίσιο προκύπτει μέσα από εξέταση των επιδιώξεων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής σε σχέση με την περιοχή του Αιγαίου και της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η ελληνική εξωτερική πολιτική, μέσω των σχέσεων με το Ισραήλ, αποσκοπεί στην προώθηση της ανάπτυξης και της σταθερότητας στην περιοχή. Η μεν ανάπτυξη συνδέεται με ενεργειακά ζητήματα, η δε σταθερότητα με τη διατήρηση του υφιστάμενου status quo (Tziarras, 2016). Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο συνεργασίας που διαμορφώνει ο άξονας ΗΠΑ-Ισραήλ-Ελλάδας και Κύπρου. Οι χώρες αυτές,

μέσω διμερών και πολυμερών συμφωνιών μεταξύ τους, έχουν δεσμευτεί να προστατεύσουν την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής από εξωτερικές κακόβουλες επιρροές και να αντισταθούν σε πράξεις που αμφισβητούν το Διεθνές Δίκαιο και τις σχέσεις καλής γειτονίας στο Αιγαίο Πέλαγος και στην Ανατολική Μεσόγειο (Menendez and Rubio, 2019).

Αν και στο παρελθόν οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ ήταν στην καλύτερη περίπτωση ουδέτερες, από το καλοκαίρι του 2010 αναβαθμίστηκαν ραγδαία (Πρεσβεία του Ισραήλ στην Ελλάδα, 2018). Η συνεργασία Ελλάδας και Ισραήλ αποτελεί μία απάντηση στην πολιτική της Άγκυρας. Σύμφωνα με αρκετούς θεωρητικούς, η συγκρότηση συμμαχιών μεταξύ δύο κρατών είναι ένας από τους τρόπους αντιμετώπισης της επιθετικότητας ενός τρίτου κράτους (Tziampiris 2015: 21-37, Morgenthau and Thompson 1997: 201-206, Waltz 1979: 166). Επειδή η τουρκική πολιτική, υπό την ηγεσία Ερντογάν (Erdogan) από τα τέλη του 2008 επιδείνωσε τις καλές, μέχρι τότε, σχέσεις της με το Ισραήλ και όξυνε περαιτέρω τις σχέσεις της με την Ελλάδα, οι δύο τελευταίες συνεργάζονται ώστε να αντιμετωπίσουν την τουρκική επιθετικότητα (Tziampiris, 2015).

Από μίαν άλλη οπτική, ο Schweller (1994: 88) σημειώνει ότι οι συμμαχίες μπορεί να βασίζονται «περισσότερο στο όφελος, παρά στην ασφάλεια». Στην περίπτωση Ελλάδας και Ισραήλ αυτό αποτυπώνεται στο ενδιαφέρον τους για την προοπτική εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων της περιοχής. Η εκμετάλλευση αυτών των φυσικών πόρων, πέρα από τα άμεσα οικονομικά, έχει και άλλα οφέλη όπως η ενίσχυση του συντελεστή ισχύος των δύο κρατών (Tziarras, 2016).

Αναφορικά με το ελληνικό πολιτικό σύστημα, η προσέγγιση μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ είναι αποδεκτή από την πλειοψηφία των ελληνικών πολιτικών κομμάτων, με σταθερή εξαίρεση κυρίως το ΚΚΕ. Αν και το 2010 ο τότε εκπρόσωπος τύπου του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου (μετέπειτα ΣΥΡΙΖΑ), Πάνος Σκουρλέτης, δήλωνε:

«Η εικόνα της χειραψίας ανάμεσα στον Έλληνα και τον Ισραηλινό πρωθυπουργό αποτελεί πρώτα απ' όλα πρόκληση απέναντι στην κοινή γνώμη (...) η πρωτοβουλία αυτή της κυβέρνησης (...) αποτελεί χείρα βοηθείας στο απομονωμένο σήμερα Ισραήλ, το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί έναν διεθνή ταραξία (Βήμα, 2010)»,

η στάση του ΣΥΡΙΖΑ ως κυβέρνηση (2015-2019) ήταν θετική για τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις (Ναυτεμπορική, 2019), ενώ και ο Κυριάκος Μητσοτάκης έχει χαρακτηρίσει τη συνεργασία ως *στρατηγικής σημασίας* ((Global Jewish Advocacy 2019, Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων 2018). Ωστόσο, η ελληνική πλευρά προσπαθεί εμβραθύνει τις σχέσεις με τρόπο ώστε να μην διαρρηχθούν οι παραδοσιακά καλές της επαφές με τον Αραβικό κόσμο.

Σήμερα, η διακρατική συνεργασία μεταξύ Αθήνας και Τελ-Αβίβ εκτείνεται πλέον σε ποικίλους τομείς. Μεταξύ αυτών βρίσκεται και ο τομέας της άμυνας και της ασφάλειας με βάση τα ΠΑΣ. Σταδιακά από το 2010, διεξάγονται ασκήσεις, όπως η Noble Dina στην οποία συμμετέχουν οι ΗΠΑ και η Κύπρος, με την παρουσία ελληνικών και ισραηλινών μονάδων.

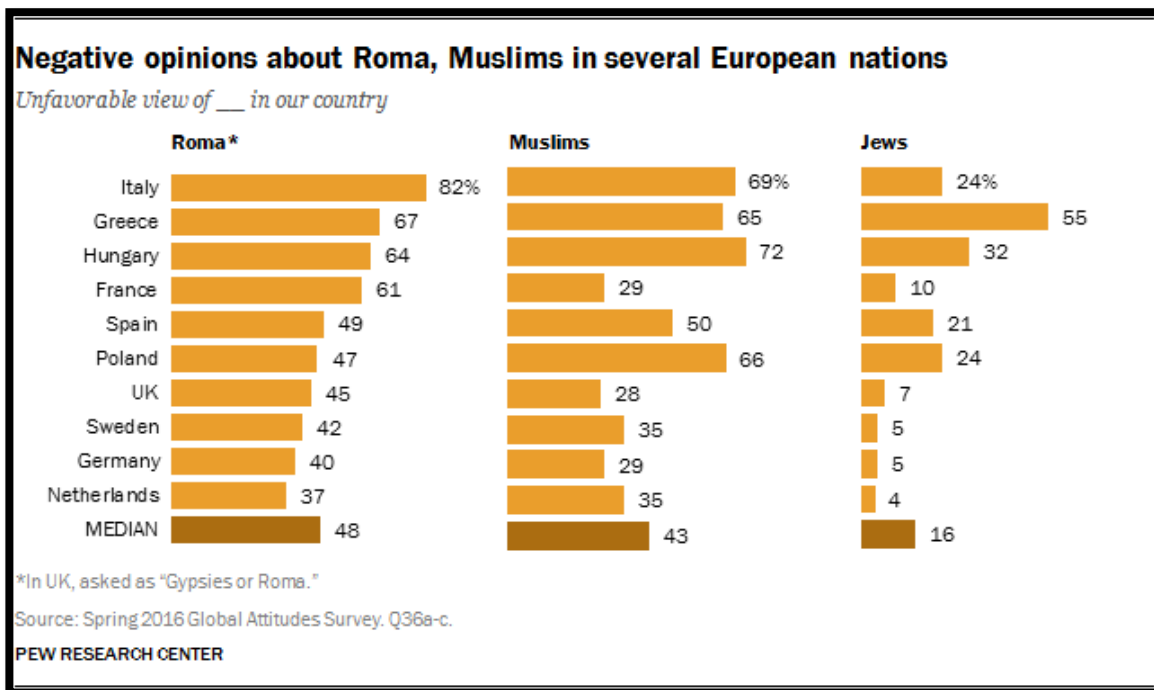
Στο πλαίσιο αυτό, οι διακρατικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ, ως αποτέλεσμα δράσεων των εκατέρωθεν ΣΛΑΕΠ, δέχονται πιέσεις από παρεμβατικές μεταβλητές, όπως η κοινή γνώμη και οι διασπορές των δύο κρατών. Πιέσεις δέχεται επίσης και το αμερικανικό ΣΛΑΕΠ από τα εθνικά λόμπι στην Ουάσιγκτον. Το εβραϊκό λόμπι είναι αυτό που έχει τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, όσον αφορά την προώθηση συμφερόντων που ταυτίζονται με αυτά του ισραηλινού κράτους (Mearsheimer and Walt, 2007), ενώ γενικότερα η εβραϊκή διασπορά συχνά δρα ως θεματοφύλακας της εβραϊκής-σιωνιστικής ταυτότητας. Αντίθετα, το ελληνικό λόμπι υπολείπεται ως προς την προώθηση των στόχων των ελληνικών κυβερνήσεων, με ευθύνη κυρίως των τελευταίων (Kaloudis, 2008).

Πέρα από το ενδιαφέρον Ελλάδας και Ισραήλ, η Ουάσιγκτον έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση του άξονα Αθήνας-Λευκωσίας-Τελ Αβίβ (US Department of State, 2019). Ο βασικός λόγος για αυτό, πέραν των πιέσεων του εβραϊκού λόμπι, είναι ότι αυτός ο άξονας συνάδει με τα αμερικανικά συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή, λαμβανομένης υπόψη της τουρκικής πολιτικής (Cropsey, 2015).

Υπό την οπτική της σημασίας της εβραϊκής διασποράς για τις εξωτερικές σχέσεις του Ισραήλ, δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι εκπρόσωποι της εβραϊκής κοινότητας στην Ελλάδα έχουν επισημάνει κατά καιρούς ότι, για να σταθεροποιηθεί η διακρατική συνεργασία Ελλάδας και Ισραήλ, είναι απαραίτητο να μείνουν στο περιθώριο παραδοσιακά αντισημιτικά στερεότυπα. Συγκεκριμένα σημείωσαν πως «δεν μπορεί (...) να παριστάνεις τον υποστηρικτή της συνεργασίας με το Ισραήλ και ταυτόχρονα να χρησιμοποιείς αντισημιτικά στερεότυπα» που θεωρούν τους Εβραίους υπεύθυνους για την οικονομική κατάσταση (Ελιέζερ, 2011).

Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικός είναι ο ρόλος του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου της Ελλάδος (ΚΙΣ), ιδίως αναφορικά με το ελληνικό ΣΛΑΕΠ. Το ΚΙΣ, όντας το επίσημο συντονιστικό όργανο του Ελληνικού Εβραϊσμού, παρουσιάζεται ενεργό στην καταπολέμηση του αντισημιτισμού. Έτσι, το 2016 επεσήμανε με δελτίο τύπου (ΚΙΣ, 2016) τα αποτελέσματα έρευνας σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αρνητικής στάσης έναντι των Εβραίων μεταξύ δέκα ευρωπαϊκών κρατών (

Εικόνα 4).

Εικόνα 4: Άποψη έναντι Ρομά, Μουσουλμάνων και Εβραίων σε 10 ευρωπαϊκά κράτη
 Πηγή: Wike et al., (2016).

Συνοψίζοντας, οι σχέσεις Ελλάδας-Ισραήλ αποτελούν απάντηση στην τουρκική πολιτική στην περιοχή. Τα ΠΑΣ αποτελούν θεμελιώδη βραχίονα αυτών των σχέσεων ανοίγοντας προοπτικές για εμβάθυνση της συνεργασίας. Οι ΗΠΑ είναι θετικές σε αυτή την κατεύθυνση κυρίως γιατί έτσι διευκολύνονται τα συμφέροντά τους στην περιοχή. Ωστόσο, ο άξονας Αθήνας-Τελ Αβίβ επηρεάζεται από τις εκατέρωθεν εθνικές διασπορές, με την εβραϊκή να παρουσιάζεται αποτελεσματικότερη στην προώθηση και την προστασία των ισραηλινών συμφερόντων και της εβραϊκής ταυτότητας. Έτσι, εντός αυτού του πλαισίου ανάλυσης, μπορούμε να ορίσουμε τους παρακάτω αντικειμενικούς στόχους- επιδιώξεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ως *στοιχεία αξίας* του ελληνικού ΣΛΑΕΠ :

1. Αμυντική συνεργασία με το Ισραήλ-Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας (ΠΑΣ).
2. Αντιστάθμιση τουρκικής επιθετικότητας (ΤΕ).
3. Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων ΝΑ Μεσογείου επ' ωφελεία της Ελλάδας (ΥΝΑΜ).
4. Σχέσεις Ελλάδας-ΗΠΑ (ΣΕΗ).
5. Αποτρεπτική φήμη Ελλάδας (ΑΦΕ).
6. Εδαφική ακεραιότητα Κυπριακής Δημοκρατίας (ΕΚΔ).
7. Έρευνες υδρογονανθράκων εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΥΚΔ).
8. Σχέσεις Ελλάδας με αραβικό κόσμο (ΣΑΒ).

3.2 Κριτήρια κινδύνων

Η κλίμακα των πιθανοτήτων προκύπτει μέσα από εξέταση της δομής του δικτύου που δημιουργούν οι χρήστες του Twitter οι οποίοι αναφέρονται στη θεματολογία των

αναγνωρισθέντων θεωριών συνωμοσίας. Οι πιθανότητες αναφέρονται δηλαδή, στο ενδεχόμενο οι εξεταζόμενες θεωρίες συνωμοσίας που διαδίδονται στο Twitter να αποκτήσουν δυναμική ικανή να πλήξει τα ΠΑΣ. Για να συμβεί αυτό πρέπει οι χρήστες του Twitter που τις αναπαράγουν ή τις διαδίδουν να αποκτήσουν μορφή ομάδας που δομεί *οργανωμένη γνώμη ή προκαλεί την αντίδραση μιας ομάδας πίεσης*. Η συμμετοχή εξέχοντος δημόσιου προσώπου σε τέτοιες ομάδες ενδέχεται να αυξήσει τη δυναμική τους.

Με τη σειρά της η πιθανότητα δόμησης οργανωμένης γνώμης ή πρόκλησης αντίδρασης τεκμαίρεται από τη δυναμική του δικτύου. Για την αξιολόγηση ενός δικτύου αναφορικά με τη επίδρασή του ως φορέα ανταλλαγής απόψεων και διάδοσης πληροφοριών υπάρχουν διάφορα μέτρα (βλ. Himelboim et al., 2017). Οι Horpe and Reinelt (2010) προτείνουν ως πιο αξιόπιστη τη μέτρηση των συνδέσεων ανά κόμβο (link per node)¹³ για την αξιολόγηση της δυναμικής του ανεξαρτήτως μεγέθους. Έτσι, υπολογίζοντας τις συνδέσεις ανά κόμβο, μπορούμε να συγκρίνουμε διαφορετικά δίκτυα, κυρίως σε μακρο-επίπεδο (χωρίς να εστιάζουμε δηλαδή στη δυναμική των επιμέρους χρηστών ώστε να τους ταξινομήσουμε σε αρχηγούς (leaders) και ακόλουθους(followers)). Υιοθετώντας την άποψή τους, χρησιμοποιούμε το λόγο

$$\Delta = \frac{\text{Συνδέσεις}}{\text{Κόμβο}} \quad \{1\}$$

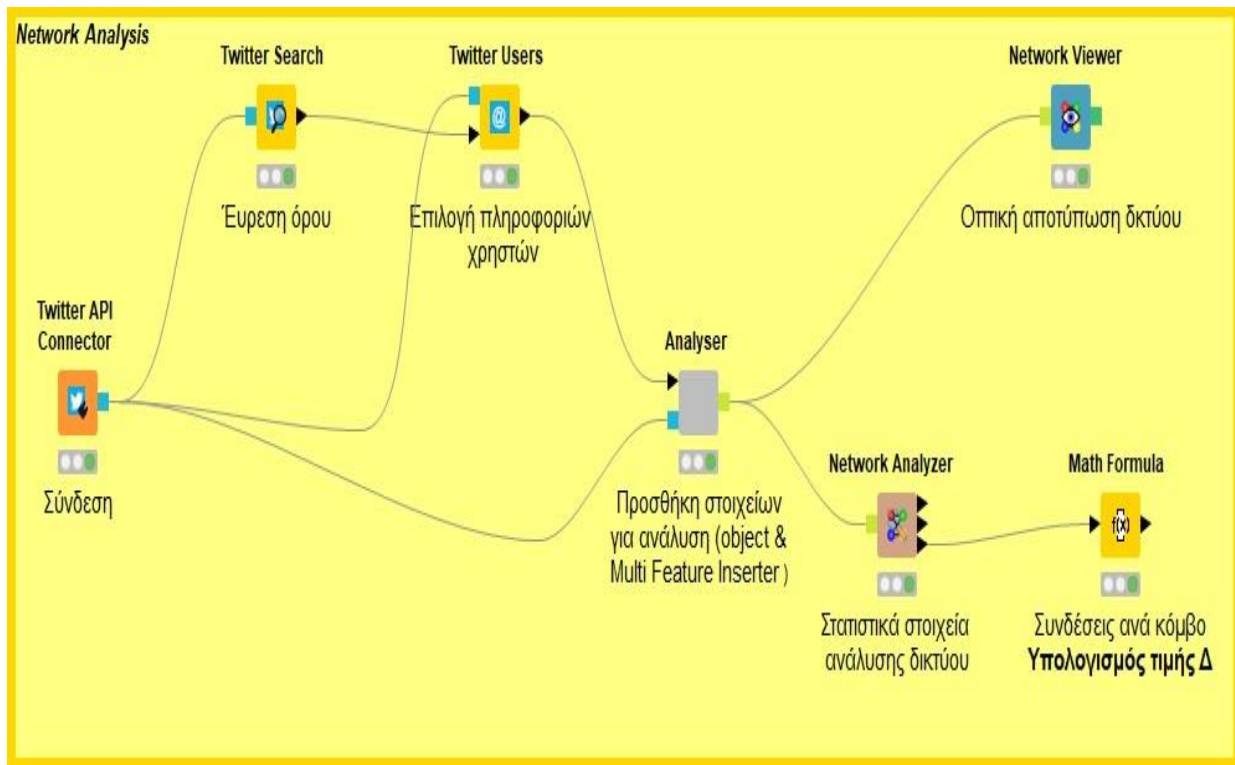
όπου Δ η δυναμική του δικτύου. Η χρήση της τιμής Δ μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε βάση αυτής το αν οι απόψεις που διακινούνται εντός του συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου τείνουν ή όχι να αποκτήσουν μορφή **οργανωμένης γνώμης ή να προκαλέσουν αντιδράσεις**.

Αναλυτικότερα, για την αξιολόγηση της δυναμική ενός κοινωνικού δικτύου ορίσαμε ένα σημείο αναφοράς βασισμένο σε επιλεγμένη θεματολογία στο Twitter. Η επιλογή της θεματολογίας έγινε με βάση την ατζέντα που εν πολλοίς κυριάρχησε στην προεκλογική περίοδο των εκλογών της 7 Ιουλίου 2019¹⁴. Θεωρούμε ότι τα κοινωνικά δίκτυα ήταν σημαντικά στην διάδοση αυτής της θεματολογίας και ότι η δυναμική των αντίστοιχων δικτύων ήταν τέτοια που συνέβαλλε στο εκλογικό αποτέλεσμα. Άρα, ο αντίκτυπος κάθε θέματος σχετίζεται με τη δυναμική του δικτύου εντός του οποίου διακινήθηκε. Η ροή εργασίας του KNIME που χρησιμοποιήσαμε συμβαδίζει με αντίστοιχη του Tamagnini (2019) (Εικόνα 5). Υπολογίσαμε έτσι την τιμή Δ για κάθε δίκτυο της κυρίαρχης, στην προεκλογική περίοδο, θεματολογίας.

---

¹³ Στην ανάλυση κοινωνικών δικτύων (Social Network Analysis-SNA) οι χρήστες αποτελούν κόμβους (nodes).

¹⁴ Η θεματολογία συνίσταται στα εξής: Πρέσπες, Φορολογία, Ανεργία, Εξάρχεια.

Εικόνα 5: Network Analysis Workflow

Ακολουθως, ο μέσος όρος των επιμέρους Δ καθορίστηκε ως τιμή αναφοράς για την έρευνα της δυναμικής των δικτύων στα οποία διακινούνται θεωρίες συνωμοσίας. Ο Πίνακας 1 δείχνει τα αποτελέσματα της Δ για τους όρους που ερευνήθηκαν. Ο μέσος όρος αυτών, ο οποίος χρησιμοποιείται σαν τιμή αναφοράς για την εκτίμηση της δυναμικής των κοινωνικών δικτύων στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 2019, είναι **1,3535**.

Πίνακας 1: Δυναμική δικτύων θεματολογίας αναφοράς

Όρος	Τιμή Δ
Πρέσπες	1,692
Φορολογία	0,628
Ανεργία	0,629
Εξάρχεια	2,465
Μέσος Όρος=Τιμή αναφοράς	1,3535

Η τυπική απόκλιση των παραπάνω τιμών είναι 0,89¹⁵. Δηλαδή, με βάση τη θεματολογία αναφοράς αναμένουμε τιμές από 0,463 έως 2,243 ή εντός του διαστήματος (0, 2,5). Οπότε επιλέγοντας 5-βαθμιαία κλίμακα και μοιράζοντας σε αυτή το διάστημα αναφοράς, ο Πίνακας 2 αποτυπώνει τις πιθανότητες με βάση τη δυναμική του δικτύου.

Πίνακας 2: Κλίμακα πιθανοτήτων

Τιμή Δ	Πιθανότητα
>2	Σχεδόν βέβαιο
(1.5, 2]	Πολύ πιθανό
(1, 1.5]	Πιθανό
(0.5 , 1]	Λιγότερο πιθανό
(0, 0.5]	Σχεδόν απίθανο

Περεταίρω, σύμφωνα με τη θέση του Popper (1971: 296) ότι οι θεωρίες συνωμοσίας γίνονται σημαντικές «όταν άνθρωποι που τις ενστερνίζονται αποκτούν ισχύ» και του Foyle (1997) αναφορικά με τις ελίτ, εισάγουμε έναν συντελεστή βαρύτητας Σ . Ορίζουμε *ευρετικά* ότι αυτός σε περίπτωση εμπλοκής αξιωματούχων στα διαδιδόμενα Tweets ισούται με 2, ενώ στην αντίθετη περίπτωση με 1. Έτσι, η τελική εκτίμηση των πιθανοτήτων P δίνεται από τη σχέση:

$$P = \Sigma * \Delta \quad \{2\}$$

Λόγω της κινητικότητας που εγγενώς υπάρχει στη δόμηση των κοινωνικών δικτύων αλλά και του γεγονότος ότι η κοινή γνώμη παρουσιάζει στοιχεία ρευστότητας, ο χρονικός ορίζοντας εκτίμησης της δυναμικής των εξεταζόμενων δικτύων, και άρα των πιθανοτήτων P , είναι βραχυπρόθεσμος. Το ίδιο σημείωσαν άλλωστε οι Zeitzoff et al.(2015), υπογραμμίζοντας τις δυσχέρειες στην εκτίμηση των δομών ενός κοινωνικού δικτύου για μεγάλη χρονική περίοδο. Έτσι, αναδεικνύεται η σημασία της παρακολούθησης και της επικοινωνίας της διαδικασίας διαχείρισης των κινδύνων, στοιχεία τα οποία είναι εγγενή στην προσέγγιση της διακινδύνευσης του ISO31000:2018.

Αναφορικά με τις συνέπειες, αυτές προκύπτουν εξετάζοντας τους στόχους του ΣΛΑΕΠ, ως στοιχεία αξίας του, εντός του πλαισίου ανάλυσης. Σκοπός του ελληνικού ΣΛΑΕΠ είναι η διατήρηση και εμβάθυνση των ΠΑΣ, ως μέσου προστασίας των άλλων σχετικών στόχων του,

¹⁵ Με χρήση της εξίσωσης STDEV.S του Excel.

χωρίς παράλληλα να προκαλεί ανησυχία στον αραβικό κόσμο. Με βάση αυτά, ο Πίνακας 3 καθορίζει την κλίμακα των συνεπειών ενδεχόμενης προσβολής των ΠΑΣ.

Πίνακας 3: 5-βαθμιαία κλίμακα συνεπειών για το Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας

Συνέπειες	Περιγραφή
Καταστροφικές	Τα ΠΑΣ Ελλάδας-Ισραήλ διαρρηγνύονται ολοκληρωτικά, με αποτέλεσμα ενδεχομένως να πληγούν οι στόχοι-στοιχεία αξίας ΤΕ, ΥΝΑΜ και ΣΕΙΔ.
Σοβαρές	Τα ΠΑΣ παύουν να εφαρμόζονται πρακτικά. Πλήττονται ενδεχομένως οι στόχοι-στοιχεία αξίας ΤΕ και ΥΝΑΜ.
Μέτριες	Τα ΠΑΣ παύουν να επεκτείνονται σε νέες δράσεις στις οποίες το ελληνικό ΣΛΑΕΠ προσβλέπει. Πλήττεται ενδεχομένως ο στόχος-στοιχείο αξίας ΥΝΑΜ.
Ήπιες	Ο ρυθμός επέκτασης της συνεργασίας εντός των ΠΑΣ μειώνεται, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται συνεργασία σε νέες δράσεις.
Ασήμαντες	Παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στις προτεραιότητες των γραφειοκρατών των δύο κρατών που εμπλέκονται στη σύναψη των ΠΑΣ, αλλά υπάρχει συμφωνία για τη γενική κατεύθυνσή τους.

Τελικά, οι κίνδυνοι που εμπίπτουν στα χρωματισμένα πεδία (Πίνακας 4) θεωρούνται ως **μη αποδεκτοί**, ενώ οι υπόλοιποι ως **αποδεκτοί**.

Πίνακας 4: Κλίμακα αποδοχής κινδύνων

		Συνέπειες				
		Ασήμαντες	Ήπιες	Μέτριες	Σοβαρές	Καταστροφικές
Πιθανότητες	Βέβαιο					
	Πολύ πιθανό					
	Πιθανό					
	Σχεδόν απίθανο					
	Απίθανο					

4 Αξιολόγηση και χειρισμός κινδύνων

4.1 Αναγνώριση κινδύνων

Αντικείμενο του σταδίου της αναγνώρισης κινδύνων είναι ο εντοπισμός και η περιγραφή των κινδύνων που θα μπορούσαν να πλήξουν τους στόχους ενός οργανισμού, του ελληνικού ΣΛΑΕΠ στην περίπτωση μας, εντός του πλαισίου ανάλυσής μας (ISO, 2018). Οι μέθοδοι αναγνώρισης μπορούν να βασίζονται στην ανασκόπηση εμπειρικών στοιχείων, στην ανάλυση σεναρίου, στη γνώση ειδικών επί του θέματος, στον καταιγισμό ιδεών, σε τεχνικές επαγωγικής συλλογιστικής όπως η HAZOP (Hazard and Operability Analysis) κ.ά. (IEC, 2019). Στην περίπτωση μας, ακολουθούμε άτυπα την τεχνική της *ανάλυσης σεναρίου*, προσπαθώντας να βρούμε «όσα πιθανά ανεπιθύμητα περιστατικά» (Lund et al., 2011: 125) μπορούν να πλήξουν τα ΠΑΣ. Η τεχνική αυτή δε χρειάζεται πληθώρα πόρων και ικανοτήτων, ενώ παράλληλα επιτρέπει την αναγνώριση των αδυναμιών που διευκολύνουν την εκδήλωση των κινδύνων. Από την άλλη όμως, συνδέεται με υψηλό βαθμό αβεβαιότητας και ενδεχομένως με μη ρεαλιστικά σενάρια (IEC, 2019). Στο στάδιο της αναγνώρισης, ωστόσο, αυτό το μειονέκτημα αμβλύνεται, αφού αναγνωρίζονται όλοι οι πιθανοί κίνδυνοι, η σημασία των οποίων αξιολογείται περαιτέρω στα στάδια της ανάλυσης και της εκτίμησης.

Εκκινούμε, λοιπόν, εξετάζοντας το περιεχόμενο των ταυτοποιημένων θεωριών συνωμοσίας, για τις οποίες διαπιστώσαμε κατά την ιχνηλάτηση του διαδικτύου (βλ. [2.3](#)) ότι υπάρχει ενδιαφέρον στον παγκόσμιο ιστό. Αυτές υποστηρίζουν ότι οι *ισχυροί του κόσμου*, στους οποίους συνήθως συμπεριλαμβάνονται και Εβραίοι, έχουν ως σκοπό τους τον έλεγχο ολόκληρου του κόσμου (για ένα παράδειγμα τέτοιων θεωριών συνωμοσίας βλ. [Παράρτημα Α](#)). Σε αυτά τα αφηγήματα, που δεν παρέχουν επιστημονικά αποδεκτές αποδείξεις, υπάρχουν τα θεμελιώδη στοιχεία της ανατομίας των θεωριών συνωμοσίας. *Οι συνωμότες, οι οποίοι δεν ορίζονται σαφώς, αλλά περιλαμβάνουν τους Εβραίους, ως μέλη της Λέσχης Μπίλντεμπεργκ και των Πεφωτισμένων, έχουν ως σχέδιο τον έλεγχο του κόσμου δομώντας τη Νέα Τάξη Πραγμάτων. Για να το καταφέρουν αυτό, πρέπει να ελέγξουν την Ελλάδα.*

Αναφορικά με την αναγνώριση των κινδύνων που θέτει η διάδοση αυτών των θεωριών συνωμοσίας μέσω Twitter, επιχειρούμε να τη διεκπεραιώσουμε μέσω απαντήσεων στα εξής ερωτήματα, ώστε να αναλύσουμε το σενάριο:

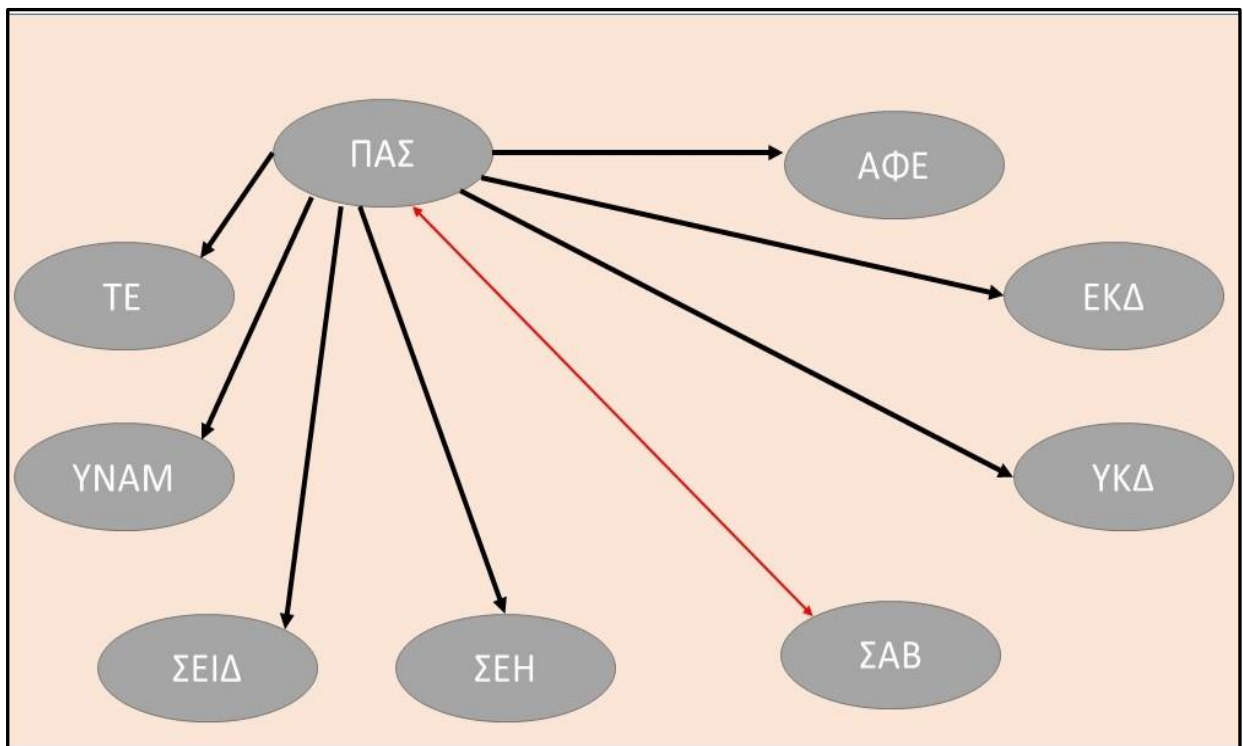
1. Ποιες οι μεγαλύτερες ανησυχίες του ελληνικού ΣΛΑΕΠ έναντι των ΠΑΣ;

2. Ποιοι και γιατί ενδέχεται να ενεργοποιήσουν κάποιο σενάριο απειλών που θα κάνει πραγματικότητα αυτές τις ανησυχίες;
3. Τι μπορεί να καταστήσει αυτές τις ανησυχίες βάσιμες;

Ξεκινώντας τη διαδικασία απαντήσεων, διαπιστώνουμε ότι προσβολή των ΠΑΣ η οποία μπορεί να προκύψει λόγω των διαδιδόμενων Tweets, συνδέεται με ενδεχόμενη προσβολή:

1. της ικανότητας της Ελλάδας να απαντήσει στην *τουρκική επιθετικότητα* (ΤΕ),
2. του ελληνικού στόχου για *εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της Νοτιοανατολικής Μεσογείου* (ΥΝΑΜ),
3. των *σχέσεων του ελληνικού κράτους με την εβραϊκή διασπορά* (ΣΕΙΔ),
4. των *σχέσεων Ελλάδας-ΗΠΑ* (ΣΕΗ),
5. της *συνολικής αποτρεπτικής φήμης της Ελλάδας* (ΑΦΕ),
6. της *δυνατότητας προάσπισης της κυπριακής εδαφικής ακεραιότητας* (ΕΚΔ),
7. της *προστασίας των ερευνών για υδρογονάνθρακες από μέρους της Λευκωσίας* (ΥΚΔ).

Από την άλλη, ενδεχόμενος **υψηλός ρυθμός εμπάθυνας** μελλοντικού ΠΑΣ ενδέχεται να πλήξει τις ελληνικές σχέσεις με τον αραβικό κόσμο (ΣΑΒ) και αντίστροφα (Εικόνα 6). Αλλά η τελευταία σχέση, λόγω της γενεσιουργού αιτίας της, βρίσκεται εκτός του σκοπού της ανάλυσης.

Εικόνα 6: Η επίδραση πιθανής προσβολής των ΠΑΣ

Αναφορικά με το δεύτερο ερώτημα, το ποιοι και γιατί ενδέχεται να ενεργοποιήσουν κάποιο σενάριο απειλών, δηλαδή το ποιες είναι οι πηγές των κινδύνων, εκτιμούμε ότι υπάρχουν δρώντες **εξ αμελείας** και άλλοι οι οποίοι ενεργούν με απώτερο σκοπό, **διαδίδοντας θεωρίες συνωμοσίας με δόλο**. Η εξ αμελείας δράση αφορά στη διάδοση αυτών των θεωριών από

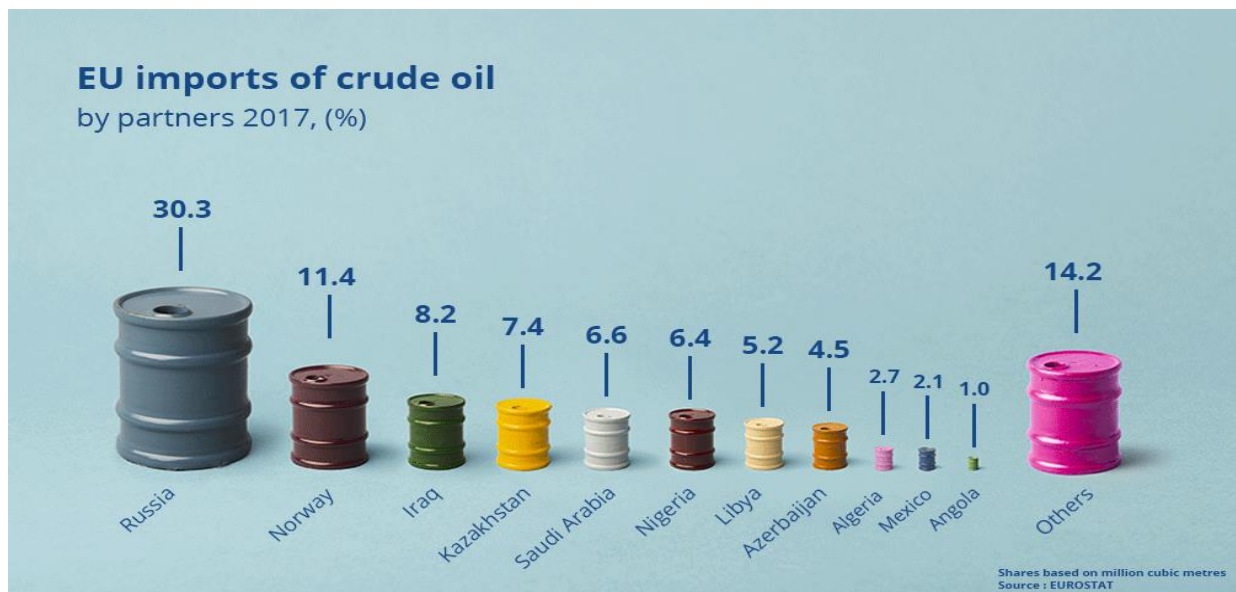
άτομα που δεν έχουν ως άμεσο σκοπό την προσβολή των ΠΑΣ. Οι δρώντες αυτής της κατηγορίας, προερχόμενοι κυρίως από το εσωτερικό της Ελλάδας, τάσσονται κατά του ισραηλινού κράτους παραβλέποντας πιθανές συνέπειες. Αυτοί διακρίνονται σε:

1. αριστερίζοντες, φίλα προσκείμενους στην Παλαιστίνη (βλ. Tziampiris, 2015).
2. ιδιώτες, ανήκοντες στον εθνικοπατριωτικό χώρο.
3. αξιωματούχους, προσκείμενους ή ανήκοντες στον παραπάνω πολιτικό χώρο.

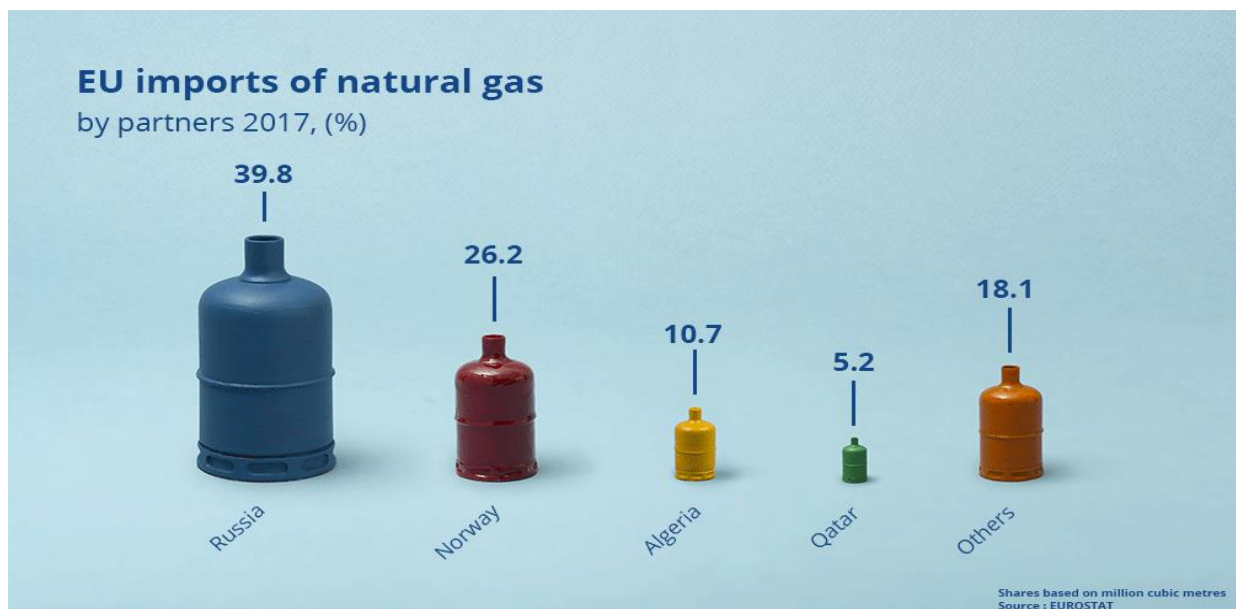
Οι ανήκοντες στην πρώτη κατηγορία βρίσκονται εκτός του σκοπού της ανάλυσής μας, αφού δε χρησιμοποιούν τις εξεταζόμενες ταυτοποιημένες θεωρίες συνωμοσίας για να προωθήσουν τις θέσεις τους. Οι θεωρίες συνωμοσίας συναντώνται, κυρίως, σε δικτυακούς τόπους φίλα προσκείμενους με τον εθνικοπατριωτικό χώρο και κύκλους της εκκλησίας. Έτσι, παρατηρείται το οξύμωρο να επικαλείται τον Παλαιστινιακό λαό ο Πλεύρης (2006), θεωρητικός της ακροδεξιάς στην Ελλάδα, ώστε να επιχειρηματολογήσει εναντίον των Εβραίων. Οι απόψεις που περιέχονται στο συγκεκριμένο βιβλίο συνάδουν με τις ταυτοποιημένες θεωρίες συνωμοσίας. Εκφάνσεις αυτών των απόψεων αποτελούν μέρος όσων διακινούνται στο Twitter, χωρίς πάντως να αναφέρεται η πηγή τους. Βασικό συστατικό τους είναι η άρνηση του Ολοκαυτώματος, που συχνά εκλαμβάνεται ως συνωμοσιολογική αυτό-θυματοποίηση των ίδιων των Εβραίων (ό.π.). Έτσι, όσοι διακινούν αυτού του είδους τις απόψεις, έχοντας ως αφετηρία την, κατά την αντίληψή τους, προάσπιση του ελληνισμού, αποτελούν τη δεύτερη και την τρίτη κατηγορία. Ειδικά η τρίτη κατηγορία, οι κατέχοντες δημόσια αξιώματα, είναι πιθανό να διακινήσουν τέτοιες θεωρίες για πολιτικά οφέλη, αφού η οικονομική ύφεση και η ξενοφοβία αποτελούν πρόσφορες συνθήκες για την υιοθέτησή τους, κάνοντάς τες ελκυστικές σε ένα συγκεκριμένο κοινό (Byford, 2011). Ωστόσο, η εκλογική αποτυχία κομμάτων που βάσισαν την ύπαρξή τους στην ξενοφοβία (πχ Χρυσή Αυγή) και την οικονομική ύφεση (πχ ANEΛ) αποτελεί βάση για να υποστηρίξουμε ότι η διακίνηση συγκεκριμένων θεωριών, με στόχο το εκλογικό όφελος, παρουσιάζεται εξασθενημένη τον Ιούλιο του 2019.

Σε σχέση με το ερώτημα το ποιοι δρουν με δόλο, εστιάζουμε σε όσους θα είχαν ενδεχόμενο όφελος σε περίπτωση προσβολής των ΠΑΣ. Δηλαδή στους δρώντες που αποσκοπούν άμεσα στην πρόκληση βλάβης στα ΠΑΣ, χρησιμοποιώντας τις θεωρίες συνωμοσίας ως μέσο επίτευξης ενός απώτερου σκοπού. Διαπιστώνουμε ότι, σε περίπτωση προσβολής του ΥΝΑΜ και του ΥΚΔ, ως απόρροια πρόκλησης βλάβης στα ΠΑΣ, όφελος θα είχε η Ρωσία, ως ο κύριος προμηθευτής ενεργειακών πόρων της ΕΕ (European Commission, 2018) (βλ.

Εικόνα 7 Εικόνα 7 και Εικόνα 8).

Εικόνα 7: Ευρωπαϊκές εισαγωγές αργού πετρελαίου
Πηγή: Eurostat (2019).

Εικόνα 8: Ευρωπαϊκές εισαγωγές φυσικού αερίου
Πηγή: ό.π.

Πέρα από τη Ρωσία, σε ενδεχόμενη προσβολή του ΥΝΑΜ (εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της Νοτιοανατολικής Μεσογείου από την Ελλάδα) και του ΥΚΔ (προστασία των ερευνών για υδρογονάνθρακες από μέρους της Κύπρου), μέσω πλήξης των ΠΑΣ, ωφελημένη θα ήταν και η Τουρκία, ως ο δρώντας που διεκδικεί μερίδιο σε τυχόν ενεργειακά αποθέματα στην περιοχή. Επίσης, η Τουρκία θα είχε όφελος σε περίπτωση προσβολής των ΑΦΕ (αποτρεπτική φήμη της Ελλάδας) και ΤΕ (ικανότητα της Ελλάδας να απαντήσει στην τουρκική επιθετικότητα). Ακόμη, προσβολή των ΠΑΣ μέσω της πρόκλησης βλάβης στο ΣΕΙΔ (σχέσεις Ελλάδα με την ισραηλινή διασπορά) ίσως απέφερε διπλό κέρδος στην Τουρκία, αφού θα έπληττε τις σχέσεις της Ελλάδας τόσο με τις ΗΠΑ όσο και με το Ισραήλ. Περαιτέρω, η

Τουρκία είναι αυτή που αμφισβητεί την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας, πραγματοποιώντας θαλάσσιες έρευνες στην κυπριακή ΑΟΖ, πλήττοντας έτσι το ΕΚΔ (Κυπριακή εδαφική ακεραιότητα).

Παράλληλα με τους παραπάνω δρώντες, ενδιαφέρον για τις σχέσεις Ελλάδας-Ισραήλ, επομένως και για τα ΠΑΣ έχει και ο αραβικός κόσμος, με αιχμή κυρίως το Παλαιστινιακό. Έτσι, δρώντες που συνδέονται με την προώθηση των συμφερόντων της Παλαιστίνης, όπως η Χεζμπολά (Hezbollah), ίσως θεωρούσαν πρόσφορη τη συγκεκριμένη προσβολή των ΠΑΣ. Αφενός, αυτό θα βοηθούσε ώστε να πλήξουν, έστω και σε μικρό βαθμό, τη διεθνή αξιοπιστία του Ισραήλ. Αφετέρου, ίσως αποτελούσε εφιαλτήριο σύσφιξης των σχέσεων τους με την Ελλάδα, ειδικά αν παράλληλα είχαν πληγεί οι σχέσεις της τελευταίας με τις ΗΠΑ. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί μέσω προσβολής των σχέσεων του ελληνικού κράτους με την εβραϊκή διασπορά (ΣΕΙΔ). Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε τις ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Παλαιστίνης, ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του 1980 (Tziampiris, 2015).

Αναφορικά με το τι μπορεί να καταστήσει αυτές τις ανησυχίες βάσιμες, διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

1. τα διακινούμενα Tweets να έχουν οξύτητα και να διαδίδονται από σημαίνοντα πρόσωπα,
2. το δίκτυο των χρηστών που διακινεί επιθετικά έναντι του Ισραήλ ή της εβραϊκής διασποράς Tweets, να αποκτήσει σημαντική δυναμική.

Στην πρώτη περίπτωση για παράδειγμα, ο Keignon (2019) σημειώνει τις ανησυχίες του Ισραήλ για την υπουργοποίηση των Βορίδη και Γεωργιάδη λόγω του πολιτικού παρελθόντος τους¹⁶. Ωστόσο, στο ίδιο δημοσίευμα σημειώνεται ότι ο Πρωθυπουργός, Κ. Μητσοτάκης, είναι ένας αξιόπιστος εταίρος για το Ισραήλ. Επιπλέον ο Άδωνις Γεωργιάδης, οποίος έχει δηλώσει ότι δεν ενστερνίζεται τον αντισημιτισμό, ως αντιπρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας είχε επισκεφθεί το Ισραήλ το 2018 και είχε σειρά επαφών με αξιωματούχους (Εικόνα 9), ενώ και μετά την ανάληψη των υπουργικών καθηκόντων του δέχτηκε συγχαρητήρια επιστολή από το ΚΙΣ (

επιστολή ΚΙΣ

Εικόνα 10: Συγχαρητήρια

).

---

¹⁶ Προέρχονται από το χώρο δεξιότερα της Νέας Δημοκρατίας, το ΛΑΟΣ.

Εικόνα 9: Επίσκεψη Γεωργιάδη στο Ισραήλ
 Πηγή: Γεωργιάδης (2018)

Εικόνα 10: Συγχαρητήρια επιστολή ΚΙΣ
 Πηγή: Γεωργιάδης (2019)

Επομένως, ακόμη και αν πρόκειται για εξέχουσες περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση των δύο Υπουργών, που συνδέθηκαν με εκφάνσεις αντισημιτισμού κατά το παρελθόν, δεν προκύπτει από την έως τώρα εμπειρία, ότι μεμονωμένες απόψεις ενδέχεται να πλήξουν τα ΠΑΣ και τις ΣΕΙΔ, εφόσον η αντισημιτική στάση δεν εκδηλώνεται στον παρόντα χρόνο. Σε περίπτωση όμως που αξιωματούχοι εκδηλώσουν-προβάλουν στο Twitter τέτοιες θέσεις κατά τον χρόνο κατοχής του αξιώματός τους, ενδέχεται να προκληθεί βλάβη στα εξής αντικείμενα ενδιαφέροντος του ελληνικού ΣΛΑΕΠ:

- ΠΑΣ (Πρόγραμμα Αμυντικής Συνεργασίας),
- ΤΕ (αντιστάθμιση τουρκικής επιθετικότητας),
- ΣΕΙΔ (Σχέσεις Ελλάδας με ισραηλινή/εβραϊκή διασπορά),
- ΥΝΑΜ (Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων Νοτιοανατολικής Μεσογείου),
- ΣΕΗ (Σχέσεις Ελλάδας-ΗΠΑ).

Η δεύτερη περίπτωση αφορά το ενδεχόμενο, το δίκτυο των χρηστών που διακινεί τα συγκεκριμένα Tweets να αποκτήσει δυναμική ικανή να προκαλέσει την αντίδραση του Ισραήλ ή/και της εβραϊκής διασποράς. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο τα αντικείμενα που ενδέχεται να πληγούν είναι τα ΤΕ, ΣΕΙΔ, ΥΝΑΜ, ΣΕΗ, ΑΦΕ, ΕΚΔ και ΥΚΔ. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, μπορούμε να συνοψίσουμε τα γεγονότα που οδηγούν σε κινδύνους και τις πηγές τους ως εξής (Πίνακας 5):

Πίνακας 5: Κίνδυνοι και πηγές κατά ISO31000:2018

Πηγές Κινδύνων	Εξωτερικοί εκ προμελέτης δρώντες	Εσωτερικοί εξ αμελείας δρώντες
Πιθανά συμβάντα		Το διακινούμενο περιεχόμενο είναι οξύ και στη διάδοσή του εμπλέκονται Έλληνες αξιωματούχοι.
		Το διακινούμενο περιεχόμενο είναι οξύ και το κοινωνικό δίκτυο μέσω του οποίου αναπαράγεται αποκτά σημαντική δυναμική.

Περνώντας στο ερώτημα τι μπορεί να επιτρέψει την εκδήλωση αυτών των κινδύνων, διαπιστώνουμε ότι η απάντησή του συνδέεται με τρεις αδυναμίες:

1. την ελλιπή ενημέρωση αρμόδιων αρχών για τη δράση εξωτερικών δρώντων,
2. την έλλειψη εκπαίδευσης,
3. την προβληματική επικοινωνία των στόχων ενός ΣΛΑΕΠ.

Αναφορικά με την πρώτη αδυναμία, οι εκ προ μελέτης απειλές που προέρχονται από το εξωτερικό μπορεί να εκμεταλλευτούν την έλλειψη ενημέρωσης αρμόδιων ελληνικών αρχών για τη δράση τους. Λαμβάνοντας υπόψη την ελευθερία διάδοσης απόψεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα στο Twitter, οι ελληνικές αρχές θα μπορούσαν να ενημερώσουν έγκαιρα το άλλο ενδιαφερόμενο μέρος, το Ισραήλ, για περιστατικά διάδοσης θεωριών συνωμοσίας προερχόμενα από το εξωτερικό, εφόσον κατάφερναν να ταυτοποιήσουν την προέλευση.

Όσον αφορά την έλλειψη εκπαίδευσης, αυτή συνδέεται με τη διάδοση και την αποδοχή θεωριών συνωμοσίας από το εσωτερικό. Έχει σημειωθεί ότι η εκπαίδευση είναι σημαντική για τον περιορισμό του αντισημιτισμού γενικότερα (UNESCO, 2018). Άρα, η ελλιπής εκπαίδευση δυσχεραίνει την τεκμηριωμένη αξιολόγηση αυτών των θεωριών καθιστώντας εύκολη την υιοθέτηση και διάδοσή τους, αφού οι θεωρίες συνωμοσίας παρέχουν λογικοφανείς απαντήσεις σε πολύπλοκα ζητήματα.

Η τρίτη αδυναμία, η προβληματική επικοινωνία των στόχων ενός ΣΛΑΕΠ, είναι και η πλέον δύσκολη να αντιμετωπιστεί. Έχοντας ως δεδομένο ότι σε αρκετές περιπτώσεις η διπλωματία και η εξωτερική πολιτική απαιτούν μυστικότητα, η επικοινωνία των στόχων καθίσταται δύσκολη. Ωστόσο, το ελληνικό ΣΛΑΕΠ θα μπορούσε με φειδώ να επικοινωνήσει τους στόχους του¹⁷. Έχοντας ως δεδομένο ότι οι στόχοι ενός ΣΛΑΕΠ έχουν ως θεμελιώδες σκοπό την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων, η αποσαφήνιση του περιεχομένου αυτών των συμφερόντων και η επικοινωνία των μέσων επίτευξής τους θα στερούσε επιχειρήματα από όσους βλέπουν πίσω από τις αναληφθείσες πολιτικές δράσεις θεωρίες συνωμοσίας. Περαιτέρω, αυτό θα καθιστούσε λιγότερο ελκυστική την υιοθέτηση ή τουλάχιστον τη μη έγκαιρη αποκήρυξη παρόμοιων θεωριών από πολιτικά πρόσωπα, αφού θα εξέλιπε ακροατήριο πρόσφορο για αυτές.

4.2 Ανάλυση και εκτίμηση κινδύνων

Για την ανάλυση των κινδύνων χρησιμοποιούμε το εργαλείο και τα σύμβολα της μεθόδου CORAS. Αυτή είναι μία αμυντική προσέγγιση διαχείρισης κινδύνων που εστιάζει στην προστασία *στοιχείων αξίας* καθιστώντας την κατάλληλη για την περίπτωσή μας που προσβλέπει στην προστασία των ΠΑΣ ως αντικείμενο ενδιαφέροντος του ελληνικού ΣΛΑΕΠ. Η βασική ορολογία¹⁸ της διαφοροποιείται μερικώς από την αντίστοιχη του ISO31000:2018. Έτσι, ο Πίνακας 5, μπορεί να τροποποιηθεί ως ακολούθως (

Πίνακας 6)¹⁹:

---

¹⁷ Για παράδειγμα μέσα από την περιοδική δημοσίευση μιας «Λευκής Βίβλου» για την εξωτερική πολιτική.

¹⁸ Βλ. [Παράρτημα Β](#).

¹⁹ Οι γραμμές «Πηγές κινδύνων» και «Κίνδυνοι» (Πίνακας 5) γίνονται «Απειλές» και «Ανεπιθύμητο περιστατικό» αντίστοιχα (Πίνακας 6).

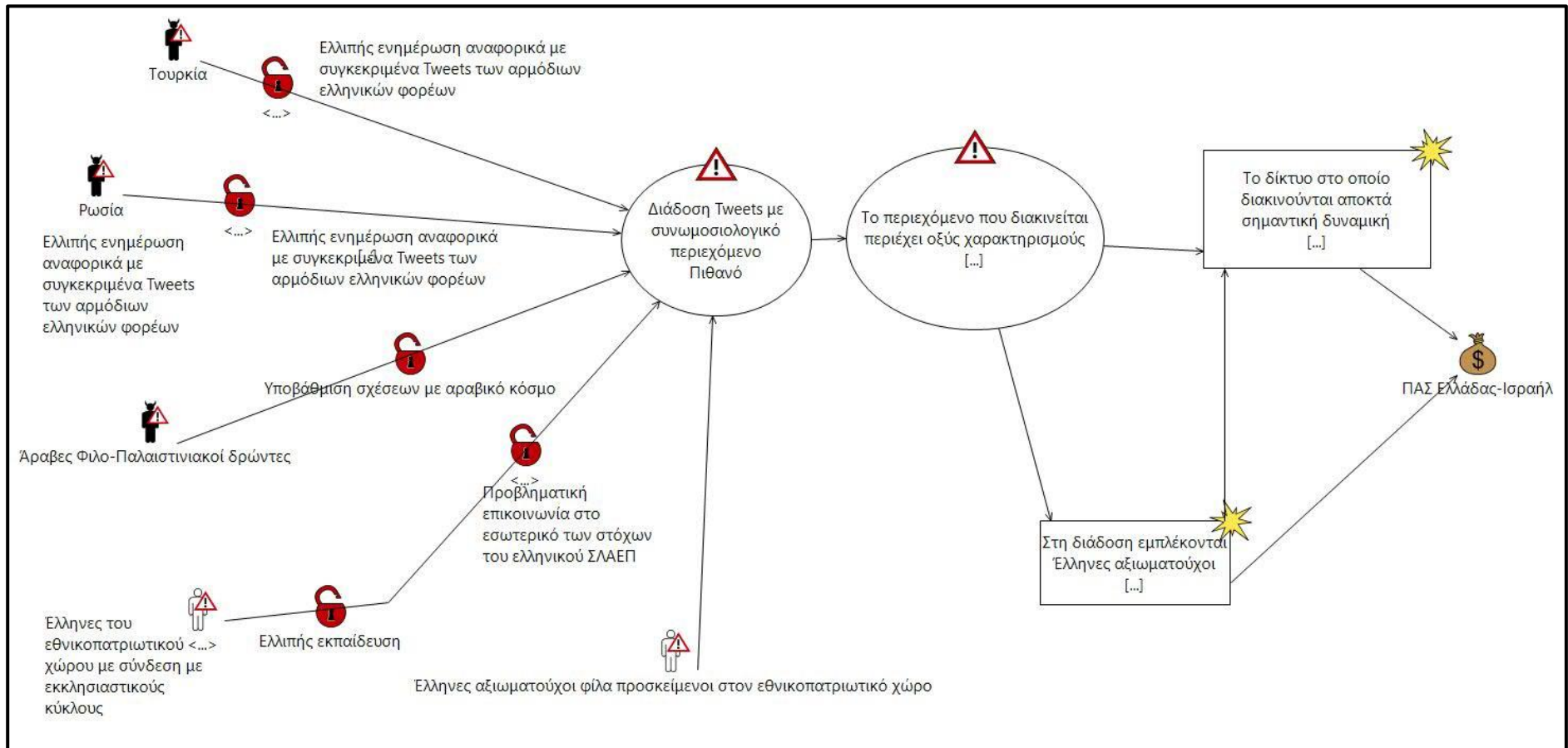
Πίνακας 6: Απειλές και ανεπιθύμητα περιστατικά κατά CORAS

Απειλές	Εξωτερικοί εκ προμελέτης δρώντες	Εσωτερικοί εξ αμελείας δρώντες
Ανεπιθύμητο περιστατικό		Το διακινούμενο περιεχόμενο είναι οξύ και στη διάδοσή του εμπλέκονται Έλληνες αξιωματούχοι.
	Το διακινούμενο περιεχόμενο είναι οξύ και το κοινωνικό δίκτυο μέσω του οποίου αναπαράγεται αποκτά σημαντική δυναμική.	

Υπό αυτό το πρίσμα και λαμβάνοντας υπόψη

- το σκοπό της ανάλυσής μας,
- τις αναγνωρισθέντες πηγές των πιθανών κινδύνων, και
- τα σενάρια εκδήλωσής τους,

η Εικόνα 11 αποτυπώνει τα αποτελέσματα του σταδίου της αναγνώρισης σε ένα διάγραμμα CORAS.

Εικόνα 11: Βασικό διάγραμμα απειλών CORAS ²⁰

²⁰ Με σημείωση και των αδυναμιών-τρωτοτήτων που επιτρέπουν την εκδήλωση των απειλών.

Για την ανάθεση πιθανοτήτων στα σενάρια εκδήλωσης των κινδύνων μπορούμε να βασιστούμε, είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, σε ιστορικά δεδομένα, σε τεχνικές όπως η ανάλυση δέντρων συμβάντων και σε γνώμες ειδικών (IEC, 2019). Στην περίπτωση μας, με βάση τα στάδια του προσδιορισμού, της θέσπισης κριτηρίων και της αναγνώρισης, θεωρούμε ότι:

1. Η εκτίμηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης ενός κινδύνου βασίζεται στη δυναμική των κοινωνικών δικτύων. Αυτή προκύπτει μέσα από την ανάλυση των δικτύων.
2. Η δυναμική του δικτύου εξαρτάται από το ποιος εμπλέκεται στη διάδοση θεωριών συνομωσίας μέσω του Twitter. Αυτό αξιολογείται μέσω της χρήσης του συντελεστή Σ της εξίσωσης {2}.
3. Οι συνέπειες συνδέονται με την οξύτητα και τη χρήση όρων σε Tweets που μέμφονται την εβραϊκή κοινότητα ή/και το Ισραήλ. Αυτό προκύπτει από την ανάλυση περιεχομένου των Tweets.

Αρχικά αξιολογούμε τη δυναμική των προς διερεύνηση κοινωνικών δικτύων, υπολογίζοντας την τιμή Δ μέσω της πλατφόρμας KNIME²¹:

- Το κοινωνικό δίκτυο που αναπαράγει θεωρίες που περιέχουν τον όρο **Ιλλουμινάτοι** έχει 8 κόμβους και τιμή $\Delta=0,5$ (Παράρτημα Β, Εικόνα 18).
- Το κοινωνικό δίκτυο που αναπαράγει θεωρίες που περιέχουν τον όρο **Πεφωτισμένοι** έχει 17 κόμβους και τιμή $\Delta=0,471$ (Παράρτημα Β, Εικόνα 19).
- Το κοινωνικό δίκτυο που αναπαράγει θεωρίες που περιέχουν τον όρο **Λέσχη Μπίλντεμπεργκ** έχει 6 κόμβους και τιμή $\Delta=0,5$ (Παράρτημα Β, Εικόνα 20).
- Το κοινωνικό δίκτυο που αναπαράγει θεωρίες που περιέχουν τον όρο **Ν.Τ.Π** έχει 23 κόμβους και τιμή $\Delta=0,217$ (Παράρτημα Β, Εικόνα 21).

Με βάση τα παραπάνω ευρήματα ισχύει $\Delta=(0, 0,5]$. Άρα, λόγω της εξίσωσης {2}, η πιθανότητα του ανεπιθύμητου σεναρίου ένα από τα αναλυθέντα κοινωνικά δίκτυα να αποκτήσει σημαντική δυναμική είναι :

$$P = \Delta * \Sigma = (0, 0,5] * \Sigma$$

Έτσι, σε περίπτωση μη εμπλοκής αξιωματούχων (άρα $\Sigma=1$ με βάση τα θεσπισμένα κριτήρια) αξιολογείται ως «**σχεδόν απίθανο**». Στην αντίθετη περίπτωση, όπου $\Sigma=2$, η τιμή της P βρίσκεται στο διάστημα $(0, 1]$. Επειδή η μέση τιμή Δ των παραπάνω κοινωνικών δικτύων είναι 0,422, και η τυπική απόκλιση των τιμών τους είναι 0,137²², θεωρούμε ότι σε αυτή την περίπτωση η P θα βρίσκεται στο διάστημα $(0,5, 1]$. Έτσι η πιθανότητα αυτού του σεναρίου αξιολογείται ως «**λιγότερο πιθανή**».

²¹ Η εξαγωγή των ευρημάτων έγινε στις 20/7/2019 για λειτουργία της πλατφόρμας KNIME από 5 έως 20 Ιουλίου 2019.

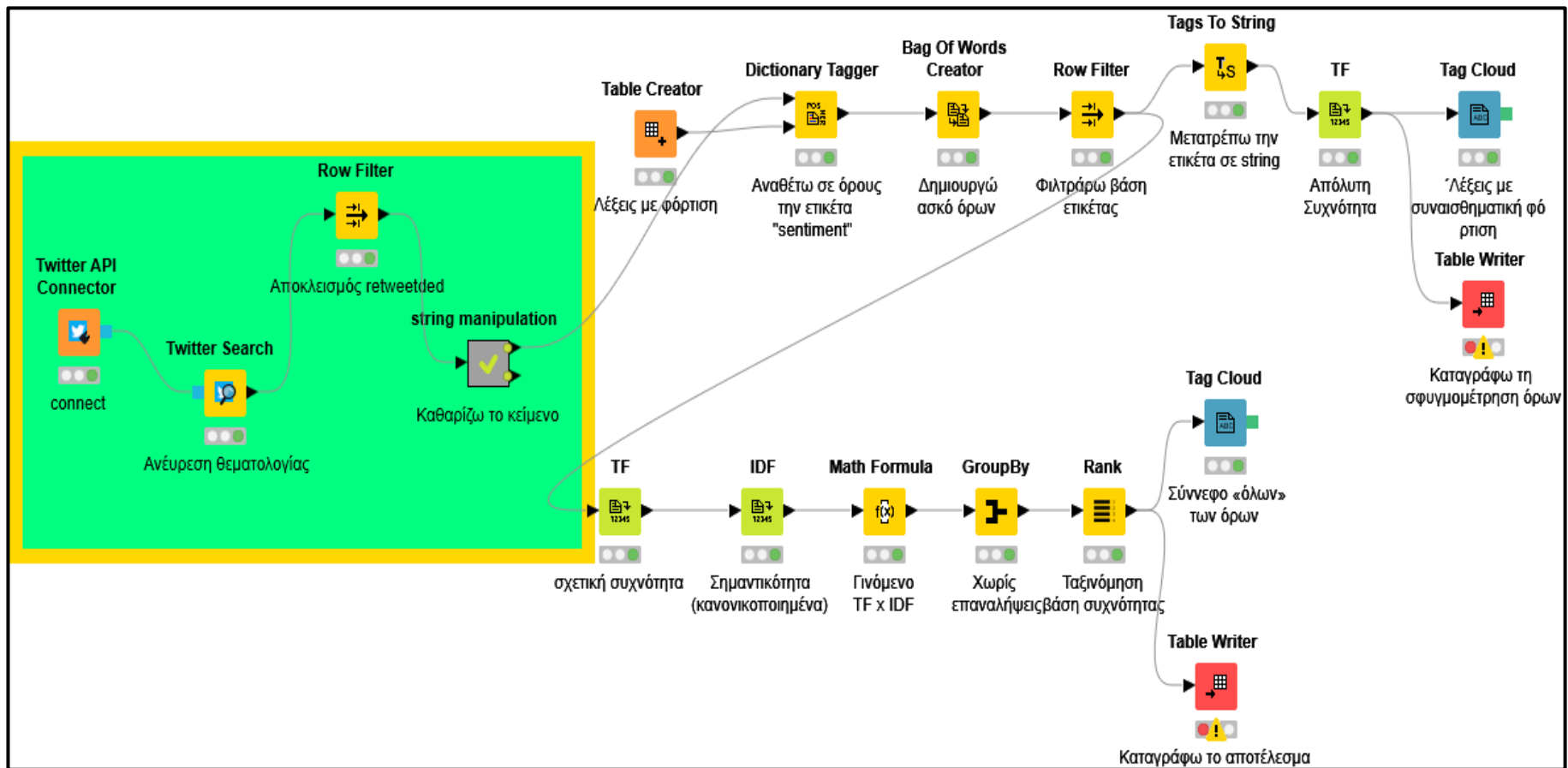
²² Με χρήση της εξίσωσης STDEV.S του Excel.

Στη συνέχεια αναλύσαμε το περιεχόμενο των Tweets που σχετίζονται με την εξεταζόμενη θεματολογία, ώστε να αξιολογηθούν οι συνέπειές τους. Δημιουργήσαμε λεξικό όρων οι οποίοι συναντώνται συχνά στις ταυτοποιημένες θεωρίες και η χρήση τους συνδέεται με αρνητικές συνυποδηλώσεις, λαμβάνοντας υπόψη σχετικά κείμενα (Πίνακας 7).

Πίνακας 7 : Λεξικό όρων λεξικομετρικής ανάλυσης

Όροι λεξικού					
Εβραίοι	Ρόθτσιλντ	συμφέροντα	Τάξη	Πεφωτισμένοι	Ελληνισμός
εβραϊκό	εβραιομασόνι	Ροκφέλερ	Πραγμάτων	Ιλλουμινάτοι	Σόρος
Μασόνι	διαπλοκή	προφητεία	ισχυροί	Ισραήλ	Σιών(-ισμός)

Η ροή που χρησιμοποιήθηκε στο KNIME για τη λεξικομετρική ανάλυση διαδιδόμενων Tweets αποτυπώνεται στην Εικόνα 12.

Εικόνα 12: Ροή λεξικομετρικής ανάλυσης

Στην μοναδική θεματική ενότητα που παρατηρήθηκε ύπαρξη ενδιαφέρουσας, αναφορικά με το σκοπό της ανάλυσης, ρητορικής ήταν στη **Νέα Τάξη Πραγμάτων** (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Αποτελέσματα λεξικομετρικής ανάλυσης για τους συνηθέστερους όρους.

Όρος	TF IDF
Πραγμάτων	0,175
Τάξη	0,175
Ισραήλ	0,157
Σόρος	0,11
τάξη	0,029

Σε αυτήν, υπάρχουν ευθείες αρνητικές αναφορές για το κράτος του **Ισραήλ**. Αυτό καθιστά τα αντίστοιχα Tweets ενδεχόμενη απειλή για τα ΠΑΣ. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι:

1. οι αρνητικές αναφορές παρατηρήθηκαν στη μία από τις τέσσερις θεματικές (άρα επί του 25% της θεματολογίας),
2. η τιμή TF IDF του όρου «Ισραήλ» βρέθηκε ίση με 0,157²³,

μπορούμε τεκμηριωμένα να υποστηρίξουμε ότι είναι λιγότερο πιθανό το διακινούμενο περιεχόμενο να τόσο οξύς χαρακτηρισμούς που να προκαλούν αξιοσημείωτες συνέπειες. Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη το σκοπό της ανάλυσης αναθέτουμε πιθανότητες εκδήλωσης των ανεπιθύμητων σεναρίων στο διάγραμμα απειλών CORAS (Εικόνα 13):

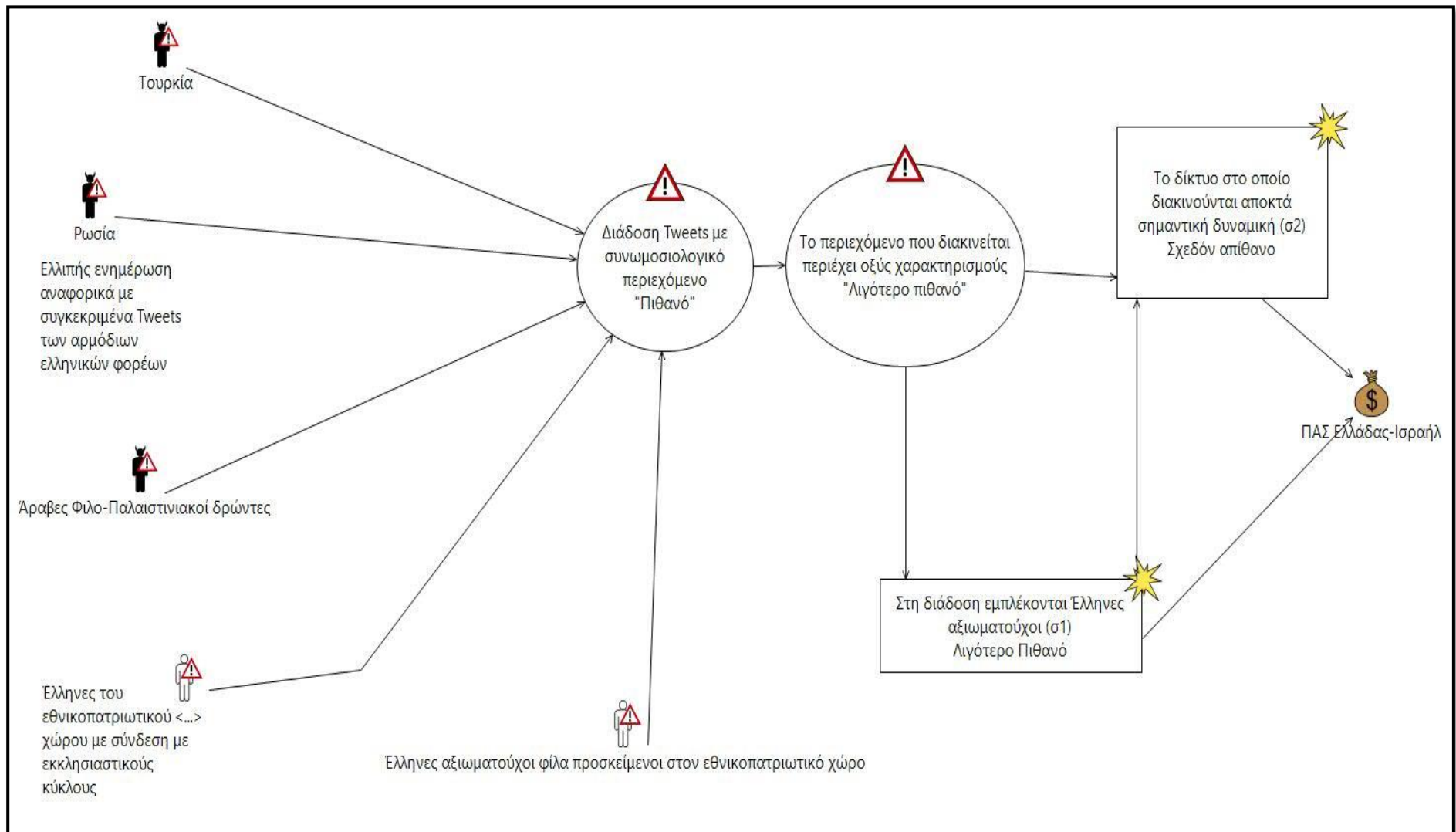
---

²³ Η τιμή αυτή είναι απεικόνιση της σημασίας μιας λέξης σε μια συλλογή εγγράφων. Προκύπτει από το συνδυασμό των συντελεστών TF και IDF. Ο TF (term frequency) μετράει το πόσο συχνά εμφανίζεται ένας όρος μέσα σε ένα έγγραφο. Συχνή εμφάνιση του όρου σημαίνει ότι ο όρος είναι σημαντικός για αυτό το έγγραφο. Ωστόσο, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την πιθανότητα ο όρος να εμφανίζεται και σε άλλα έγγραφα με την ίδια συχνότητα, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο όρος ίσως τελικά να μην είναι τόσο αντιπροσωπευτικός (Παπαδόπουλος, κ.ά., 2015). Για να αντιμετωπιστεί αυτή η δυσχέρεια χρησιμοποιείται ο συντελεστής IDF (Inverse Document Frequency). Αυτός φανερώνει τον αριθμό των εγγράφων σε μια συλλογή εγγράφων, τα οποία περιέχουν έναν προς εξέταση όρο. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να υπάρξει παραπλάνηση από τα ευρήματα, αφού ένας όρος μπορεί να μην εμφανίζεται σε όλα τα έγγραφα μιας συλλογής, αλλά να εμφανίζεται με ένταση στα αντιπροσωπευτικότερα αυτής της συλλογής. Έτσι, ο TF IDF «χρησιμοποιείται ως δείκτης της σημασίας ενός όρου για την αντιπροσώπευση ενός εγγράφου» (Mehare, 2018: 2321), αποδίδοντας μία *βαρύτητα* σε ένα έγγραφο. Αυτή είναι:

1. μεγαλύτερη όταν ο όρος εμφανίζεται πολλές φορές μέσα σε ένα μικρό αριθμό εγγράφων,
2. μικρότερη όταν ο όρος εμφανίζεται λίγες φορές σε ένα έγγραφο ή εμφανίζεται σε πολλά έγγραφα.

Στην περίπτωσή μας, επειδή ο αριθμός των εγγράφων-Tweets ήταν 40, η τιμή TF IDF οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο όρος «Ισραήλ» *δεν είναι ο πλέον αντιπροσωπευτικός* της θεματικής «Νέα Τάξη Πραγμάτων».

Εικόνα 13: Ανάθεση πιθανοτήτων στα ανεπιθύμητα περιστατικά (CORAS)

Έτσι, καθοδηγούμενοι από τα αναγνωρισθέντα στοιχεία αξίας ως αντικείμενα ενδιαφέροντος του ελληνικού ΣΛΑΕΠ κωδικοποιούμε τους εξής κινδύνους ²⁴:

1. ExtTW: Tweets με θεματική «Νέα Τάξη Πραγμάτων», δηλαδή με οξύ περιεχόμενο, τα οποία διαδίδονται από χρήστες που προέρχονται από το εξωτερικό.
2. IntInTW: Tweets της ίδιας θεματικής, προερχόμενα από το εσωτερικό, στη διάδοση των οποίων δεν εμπλέκονται Έλληνες αξιωματούχοι.
3. IntFoTW: Tweets της ίδιας θεματικής, προερχόμενα από το εσωτερικό, στη διάδοση των οποίων εμπλέκονται Έλληνες αξιωματούχοι.

Εντός αυτού του πλαισίου, και έχοντας υπόψη τις αδυναμίες που οδηγούν στην εκδήλωση των ανεπιθύμητων σεναρίων, εκτιμούμε ότι:

1. Η κατηγορία ExtTW συνδέεται με ήπιες συνέπειες. Η Ισραηλινή πλευρά ενδέχεται να φανεί διστακτική για επέκταση της συνεργασίας, αλλά είναι πιθανό το ελληνικό ΣΛΑΕΠ να καταφέρει να αποδείξει την προέλευση των Tweets.
2. Η κατηγορία IntInTW μπορεί να οδηγήσει σε καχυποψία την εβραϊκή διασπορά. Η τελευταία, ασκώντας πιέσεις στο ισραηλινό ΣΛΑΕΠ μπορεί να ανασχέσει την επέκταση της συνεργασίας σε νέες δράσεις, χωρίς όμως να πλήξει τις ήδη υπάρχουσες.
3. Η κατηγορία IntFoTW μπορεί να επιφέρει σημαντικό πλήγμα στις σχέσεις Ελλάδας και Ισραήλ, οπότε ενδέχεται τα ΠΑΣ Ελλάδας-Ισραήλ να προσβληθούν ολοκληρωτικά.

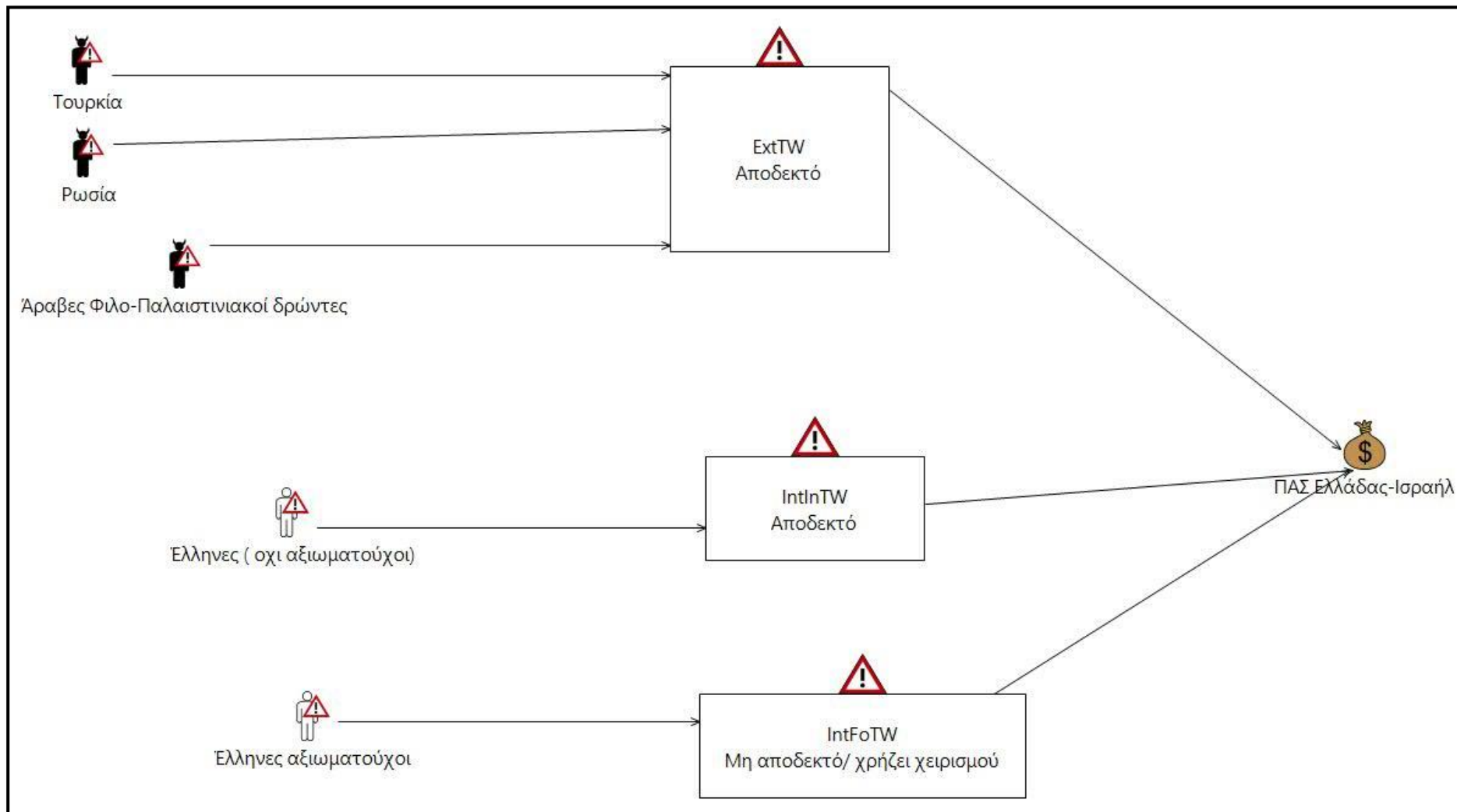
Έτσι, δημιουργούμε την παρακάτω μήτρα κινδύνων (Πίνακας 9) και αποτυπώνουμε τα αποτελέσματα της ανάλυσης στο διάγραμμα κινδύνων (risk diagram) CORAS (Εικόνα 14).

Πίνακας 9: Μήτρα κινδύνων

		Συνέπειες				
		Ασήμαντες	Ήπιες	Μέτριες	Σοβαρές	Καταστροφικές
Πιθανότητες	Σχεδόν βέβαιο					
	Πολύ πιθανό					
	Πιθανό					
	Λιγότερο πιθανό					IntFoTW
	Σχεδόν απίθανο		ExtTW	IntInTW		

²⁴ Η ταυτοποίηση της προέλευσης ενός Tweet (αν προέρχεται από το εσωτερικό ή το εξωτερικό) μπορεί να βασιστεί δύο τεχνικές:

1. Σε πληροφορίες από το προφίλ του χρήστη (Account Location). Αυτή η τεχνική είναι πιθανό να παρουσιάζει αδυναμίες, αφού, όπως σημειώνει η υπηρεσία ανάπτυξης του Twitter: "These values are generally not frequently changed by the user, and do not necessarily represent the location that the user is currently Tweeting from, although they may". Για περισσότερα βλ. Twitter Developer (2019)
2. Σε άντληση στοιχείων μέσω της τοποθεσίας προέλευσης του Tweet (Tweet location), εφόσον ο χρήστης επιτρέπει την προσέλαση αυτής της πληροφορίας. Για περισσότερα βλ. ό.π.

Εικόνα 14: Διάγραμμα κινδύνων CORAS

4.3 Χειρισμός κινδύνων

Με βάση το ISO (2018), από τις βασικές ενέργειες χειρισμού των κινδύνων, κατάλληλες για την περίπτωση του IntFoTW, είναι:

1. η αποφυγή,
2. η απομάκρυνση της πηγής,
3. η διατήρηση του κινδύνου βάσει τεκμηριωμένης απόφασης.

Ξεκινώντας από την πρώτη, αφορά την αποχή όσων κατέχουν δημόσια αξιώματα, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, από ενέργειες ή δράσεις που ενδέχεται να πλήξουν τους στόχους του ΣΛΑΕΠ. Οι περιπτώσεις του Άδωνη Γεωργιάδη και του Μάκη Βορίδη είναι ενδεικτικές. Αναφορικά με τον πρώτο, αν και πλήθος δημοσιευμάτων του αποδίδει αντισημιτισμό (Ψαρράς, 2019), ο ίδιος δεν έχει εκδηλώσει τέτοιες στάσεις κατά τη διάρκεια της θητείας του σε κυβερνητικές θέσεις. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να διατηρεί καλές σχέσεις τόσο με την ελληνική εβραϊκή κοινότητα όσο και με ισραηλινούς αξιωματούχους. Παρόμοια είναι και η περίπτωση του δεύτερου. Ύστερα από το δημοσίευμα του Keiron (2019) περί υποτιθέμενης άρνησης του Ισραήλ να συνεργαστεί μαζί του λόγω του αντισημιτικού παρελθόντος, ο υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προέβηκε σε δήλωση στην οποία αναφέρει ρητά ότι «Ουδέποτε έχω υπάρξει αντισημίτης (...) Προς άρση λοιπόν οποιασδήποτε αμφιβολίας, αποκηρύσσω κάθε πράξη, παράλειψη ή ανοχή μου σε πράξη τρίτου που θα μπορούσε να εκληφθεί ως αντισημιτική ή νεοναζιστική» (Καθημερινή, 2019). Ακολούθως, το ΚΙΣ εξέδωσε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία εκτιμά τη δήλωση Βορίδη και αναμένει την έμπρακτη απόδειξη των λεγομένων του (ΚΙΣ, 2019). Επομένως, οι δύο συγκεκριμένες περιπτώσεις δεν δημιούργησαν τελικά προβλήματα στα ΠΑΣ. Άρα, τα παραδείγματα Βορίδη και Γεωργιάδη καταδεικνύουν ότι ο υπολειμματικός κίνδυνος του IntFoTW γίνεται αποδεκτός μέσω της αποφυγής.

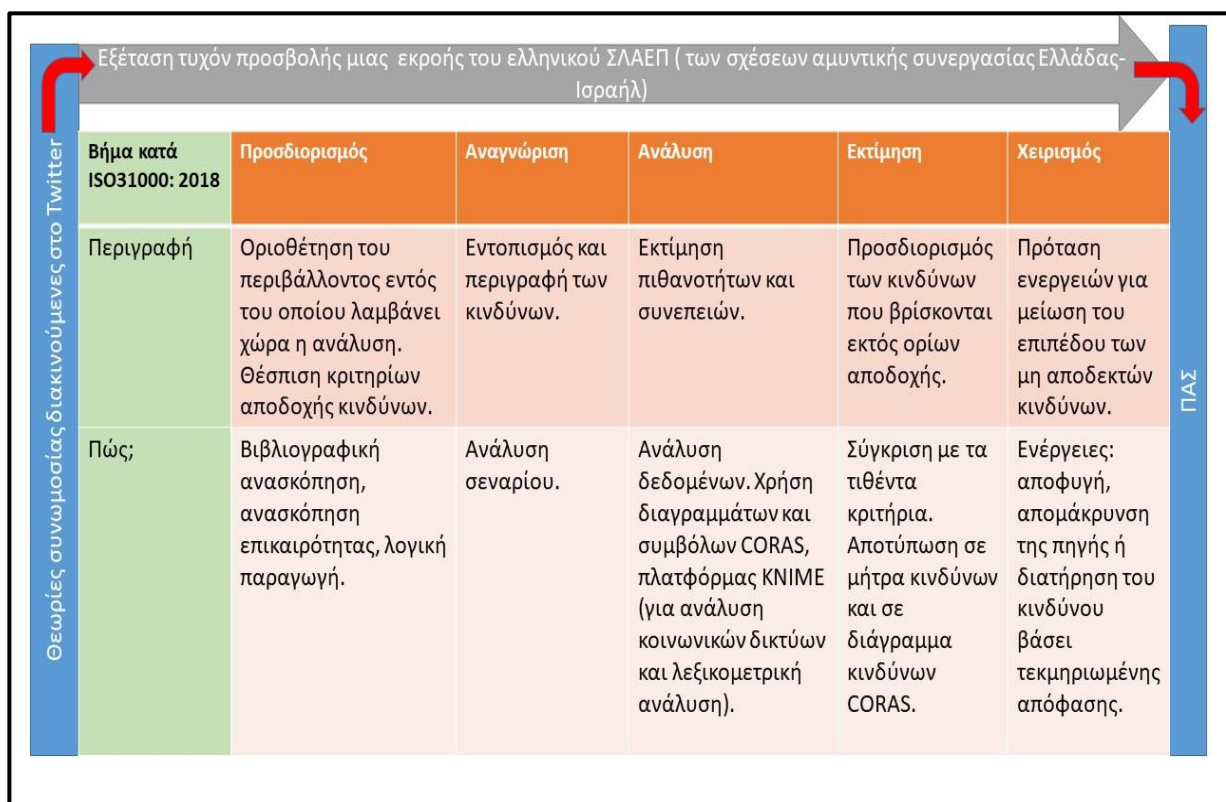
Ο δεύτερος πιθανός χειρισμός αφορά στην απομάκρυνση της πηγής, δηλαδή στην αποπομπή του αξιωματούχου από τη θέση του. Κάτι τέτοιο συνέβηκε στην περίπτωση του Δημήτρη Καμμένου το 2015 (Καθημερινή, 2015). Ο Δ. Καμμένος, Υφυπουργός Υποδομών τότε, αποπέμφθηκε από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ λόγω ρατσιστικών και αντισημιτικών σχολίων στον λογαριασμό του στο Twitter. Αν και ο ίδιος υποστήριξε ότι άλλοι διαχειρίζονταν τον λογαριασμό του και ότι ο ίδιος δεν υιοθετεί το αντισημιτικό περιεχόμενο των Tweets, ο τότε πρωθυπουργός, Α. Τσίπρας, επέλεξε την απομάκρυνση της πηγής του κινδύνου. Μέσω της απομάκρυνσης, ο κίνδυνος IntFoTW εμμέσως μετατρέπεται σε κίνδυνο της κατηγορίας IntInTW. Κατά συνέπεια ο υπολειμματικός κίνδυνος μετακινείται σε αποδεκτά επίπεδα.

Τέλος, η τρίτη κατάλληλη επιλογή για το σκοπό και το πλαίσιο της ανάλυσής μας είναι η τεκμηριωμένη διατήρηση του κινδύνου IntFoTW. Μια τέτοια επιλογή θα προέκυπτε εφόσον ο διαχειριστής του κινδύνου έκρινε ότι οι πιθανότητες θετικών εκβάσεων που προκύπτουν από

τη διατήρηση του κινδύνου υπερτερούν από τις πιθανότητες των αρνητικών εκβάσεων (Borge, 2008). Στην περίπτωση μας αυτό θα συνέβαινε αν ο προϊστάμενος κάποιου αξιωματούχου, ο οποίος αποτέλεσε πηγή του κινδύνου IntFoTW, έκρινε ότι ο υφιστάμενος προσφέρει σημαντικό έργο περισσότερο από ότι απειλεί τα ΠΑΣ. Αναλογίες σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να βρούμε στην περίπτωση της υπουργικής θητείας του Γ. Βαρουφάκη. Εν μέσω της διαπραγμάτευσης με την τρόικα, αρκετοί θεωρούσαν ως υπεύθυνο το Βαρουφάκη για τη διαφαινόμενη αδυναμία συμφωνίας. Ωστόσο, ο Α. Τσίπρας, διατήρησε τον τότε υπουργό στη θέση του, θεωρώντας ότι έτσι αύξησε τις πιθανότητες θετικής έκβασης της διαπραγμάτευσης, χαρακτηρίζοντάς τον ως στοιχείο αξίας (asset) για την κυβέρνησή του (enikos, 2015).

Συνοψίζοντας, η

Εικόνα 15 παρουσιάζει το σύνολο της διαδικασίας που ακολουθήσαμε για τη διαχείριση των κινδύνων με βάση το ISO31000:2018. Έχοντας ως σημείο αναφοράς τις σχέσεις Ελλάδας-Ισραήλ στον τομέα της άμυνας, εκκινήσαμε από θεωρίες συνωμοσίας που διαδίδονται στο Twitter και καταλήξαμε στην πρόταση ενεργειών χειρισμού για όσους κινδύνους, σύμφωνα με την ανάλυσή μας, τις απειλούν.

Εικόνα 15: Η διαδικασία της έρευνας

5 Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία εξετάσαμε τους κινδύνους που θέτει η διάδοση συγκεκριμένων θεωριών συνωμοσίας στο Twitter επί των ΠΑΣ Ελλάδας-Ισραήλ. Αφού οριοθετήσαμε τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες η κοινή γνώμη δύναται να επηρεάσει ένα ΣΛΑΕΠ, ταυτοποιήσαμε συγκεκριμένες θεωρίες συνωμοσίας που διαδιδόμενες μέσω του Twitter ενδέχεται να πλήξουν τα ΠΑΣ Ελλάδας και Ισραήλ. Αναφορικά με την κοινή γνώμη, το κατά πόσο αυτή μπορεί να επηρεάσει ένα ΣΛΑΕΠ εξαρτάται από το αν μπορεί να εξελιχθεί σε οργανωμένη γνώμη ή να προκαλέσει την αντίδραση μιας ομάδας πίεσης, ενώ η υποστήριξη των αντίστοιχων θέσεων από πρόσωπα κατέχοντα δημόσιο αξίωμα μπορεί να έχει καταλυτικό ρόλο.

Ειδικότερα, θεωρώντας το ΣΛΑΕΠ ως ένα σύστημα διοίκησης, εφαρμόσαμε ένα πρότυπο της κατηγορίας μεθόδων διοικήσεως, το ISO31000:2018, που αφορά ένα ειδικό λειτουργικό αντικείμενο, τον *κίνδυνο*. Για την αναγνώριση των κινδύνων υιοθετήσαμε την τεχνική της ανάλυσης σεναρίου και στο στάδιο της ανάλυσης χρησιμοποιήσαμε σύμβολα και διαγράμματα της μεθόδου CORAS.

Σημείο εκκίνησης της διαχείρισης κινδύνων, είναι η σκιαγράφηση του σκοπού και του πλαισίου της ανάλυσης. Στην περίπτωση μας, σκοπός της ανάλυσης είναι η προστασία του επιδιωκόμενου αποτελέσματος του ελληνικού ΣΛΑΕΠ αναφορικά με τα ΠΑΣ Ελλάδας-Ισραήλ από τις αρνητικές επιδράσεις των διαδιδόμενων στο Twitter θεωριών συνωμοσίας. Το πλαίσιο της ανάλυσης αναφέρεται στις συνθήκες εντός των οποίων αυτή διεξάγεται. Αναφέρεται δηλαδή στην αποσαφήνιση των σχέσεων Ελλάδας και Ισραήλ εντός του περιφερειακού συστήματος της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Διαπιστώσαμε λοιπόν, ότι η συνεργασία των δύο κρατών αποσκοπεί στην προώθηση της ανάπτυξης και της σταθερότητας στην περιοχή. Η μεν ανάπτυξη συνδέεται με ενεργειακά ζητήματα, η δε σταθερότητα με τη διατήρηση του υφιστάμενου status quo. Σημαντική για τη διατήρηση και εξέλιξη των σχέσεων είναι η υποστήριξη της Ουάσιγκτον.

Υπό αυτό το πρίσμα, αναγνωρίσαμε τις αναφερόμενες στη θεματολογία της *Νέας Τάξης Πραγμάτων*, των *Πεφωτισμένων ή Ιλλουμινάτοι* και της *Λέσχης Μπίλντεμπεργκ* ως πιθανές απειλές. Τα σχετικά αφηγήματα περιέχουν τα θεμελιώδη στοιχεία που μας επιτρέπουν να τα ταξινομήσουμε ως θεωρίες συνωμοσίας, δηλαδή την ύπαρξη συνωμοτών, ένα σχέδιο που αποσκοπεί σε ένα παράνομο ή επιβλαβές αποτέλεσμα και, τέλος, την προσπάθεια διατήρησης

μυστικότητα. Στη συνέχεια, αναλύσαμε τη δυναμική του κοινωνικού δικτύου που δομούν οι χρήστες του Twitter οι οποίοι διαδίδουν ή αναπαράγουν Tweets με περιεχόμενο σχετικό με τις ταυτοποιηθείσες θεωρίες συνωμοσίας. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν φανέρωσαν την ύπαρξη αξιοσημείωτης δυναμικής από μέρους αυτών των δικτύων. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι αυτό αφορά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά την οποία αντλήθηκαν και αναλύθηκαν τα Tweets, δηλαδή από 5 έως 20 Ιουλίου. Λόγω της κινητικότητας που παρουσιάζει η δόμηση των κοινωνικών δικτύων και της ρευστότητας της κοινής γνώμης, ο χρονικός ορίζοντας εκτίμησης της δυναμικής των εξεταζόμενων δικτύων είναι βραχυπρόθεσμος. Η λεξικομετρική ανάλυση των σχετικών Tweets έδειξε ότι η θεματολογία της της *Νέας Τάξης Πραγμάτων* περιέχει ρητορική που θα μπορούσε να πλήξει για τα ΠΑΣ μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ. Η εξέταση της ταυτότητας και της προέλευσης των χρηστών δεν κατέδειξε σύνδεση αξιωματούχων με αυτά τα Tweets κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας.

Τελικά, σημειώσαμε ως τον κίνδυνο με το μεγαλύτερο επίπεδο αυτόν που συνδέεται με Tweets της θεματικής *Νέα Τάξη Πραγμάτων*, προερχόμενα από το εσωτερικό, στη διάδοση των οποίων εμπλέκονται Έλληνες αξιωματούχοι. Σε αυτόν αποδώσαμε τον κωδικό IntFoTW και προτείνουμε ενέργειες χειρισμού του. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος αξιολογήθηκε ως λιγότερο πιθανό να συμβεί, με βάση τα αναλυμένα Tweets, αλλά με ενδεχόμενες καταστροφικές συνέπειες για τα ΠΑΣ. Ο συνδυασμός των πιθανοτήτων εκδήλωσής του και των δυνητικών συνεπειών του τον καθιστά μη αποδεκτό. Με βάση τα παραπάνω μπορεί να υποστηριχθεί η θέση **ότι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα ενός ΣΛΑΕΠ κινδυνεύει πρωτίστως από τις θέσεις που προβάλλουν διάφοροι κατέχοντες δημόσια αξιώματα.**

Συγκεφαλαιώνοντας, επιχειρήσαμε διεπιστημονική προσέγγιση ενός σύνθετου ζητήματος. Θεμέλιο της ανάλυσής μας αποτέλεσε το πεδίο της ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής. Πάνω σε αυτό, και ειδικότερα στην επίδραση της κοινής γνώμης επί του συστήματος λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής, εφαρμόσαμε μια προσέγγιση της διοικητικής της διακινδύνευσης.

Ωστόσο, ο συνδυασμός διαφορετικών τεχνικών και προσεγγίσεων, και ιδιαίτερα η υιοθέτηση των αρχών της διαχείρισης κινδύνων, για τη μελέτη ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής ενέχει τόσο θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία. Στα θετικά συμπεριλαμβάνεται η πληρέστερη και ακριβέστερη τεκμηρίωση επί των προς μελέτη θεμάτων. Η πληρότητά της έγκειται στο γεγονός ότι συνδυάζει πλήθος μεταβλητών, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον των κρατών. Ακόμη, συμπεριλαμβάνει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά στοιχεία.

Στα αρνητικά περιέχονται συγκεκριμένοι περιορισμοί. Κατά πρώτον, η διαχείριση κινδύνων απαιτεί διαρκή παρακολούθηση και επικοινωνία των ευρημάτων της διαδικασίας. Όσον αφορά την παρακολούθηση, αυτή συνεπάγεται εγρήγορση και ίσως αυξημένη χρήση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, αντιμετωπίζοντας όμως αποτελεσματικότερα την αβεβαιότητα στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Αποτέλεσμα αυτού είναι η μείωση της πιθανότητας ένας κίνδυνος να εξελιχθεί σε κρίση.

Αναφορικά με την επικοινωνία, το πεδίο της εξωτερικής πολιτικής είναι σε πολλές περιπτώσεις άρρηκτα συνδεδεμένο με περιορισμένη δυνατότητα δημοσιοποίησης των στόχων και των μέσων υλοποίησής τους. Έτσι, η επικοινωνία καθίσταται προβληματική. Ωστόσο, η επίσημη διοχέτευση επιλεγμένων στοιχείων εξωτερικής πολιτικής -βάση τεκμηριωμένης διαχείρισης κινδύνων- μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να προλάβει πιθανές αρνητικές συνέπειες.

Παράλληλα, η άντληση στοιχείων από τα κοινωνικά δίκτυα κινδύνων αντιμετωπίζει συγκεκριμένους περιορισμούς. Κατά πρώτον πρέπει να συμμορφώνεται με το Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων. Λόγω αυτού, μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Twitter και το Facebook έχουν κάνει πιο αυστηρές τις διαδικασίες προσπέλασής τους με χρήση αυτοματοποιημένων συστημάτων, όπως η πλατφόρμα KNIME. Ακόμη, τα δεδομένα που αντλούνται αφορούν συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Όσον αφορά την χρήση της τιμής Δ για την εκτίμηση των πιθανοτήτων, μπορεί να μας οδηγήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα. Αυτό οφείλεται ότι χαμηλή τιμή Δ δεν αποκλείεται να συνδυάζεται με τη συμμετοχή σημαίνοντος δημοσίου προσώπου στο εν λόγω δίκτυο. Έτσι, ακόμα και με τη χρήση συντελεστή βαρύτητας για αυτήν την περίπτωση, χαμηλή τιμή Δ μπορεί να μας παρασύρει σε υποτίμηση της κατάστασης. Ακόμη, η *ευρετική* ανάθεση τιμών στον συντελεστή Σ , χρήζει περαιραιτέρω έρευνας και θεωρητικής θεμελίωσης.

Τελικά, η εφαρμογή της διοικητικής της διακινδύνευσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής παρέχει σημαντικές δυνατότητες τεκμηριωμένης ανάληψης δράσης. Ωστόσο, η σχετική βιβλιογραφία δεν είναι εκτεταμένη, σημειώνοντας τις προοπτικές έρευνας του πεδίου της ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής υπό το πρίσμα της διοικητικής της διακινδύνευσης.

Κατάλογος πηγών

- Aistrophe, T. and Bleiker, R. (2018). Conspiracy and foreign policy. *Security Dialogue*, 49(3), 165–182. <https://doi.org/10.1177/0967010617748305>
- Attias, S. (2012). Israel's New Peer-to-Peer Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, 7(4), 473–482. <https://doi.org/10.1163/1871191X-12341235>
- Bale, J. M. (2007). Political paranoia v. political realism: on distinguishing between bogus conspiracy theories and genuine conspiratorial politics. *Patterns of Prejudice*, 41(1), 45–60. <https://doi.org/10.1080/00313220601118751>
- Barkun, M. (2003). *A culture of conspiracy: Apocalyptic visions in contemporary America*. Berkeley, Calif: University of California Press.
- Borge, D. (2008). *Το Βιβλίο του Κινδύνου* (Ν.-Σ. Κουτσούκης, Μτφ.). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Brulé, D., & Mintz, A. (2017). *Foreign Policy Decision Making: Evolution, Models, and Methods* (τ. 1). <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.185>
- Butter, M. and Reinkowski, M. (Eds.). (2014). *Conspiracy theories in the United States and the Middle East: A comparative approach*. Berlin: De Gruyter.
- Byford, J. (2011). *Conspiracy theories a critical introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cantril, H. (1967). *Human Dimension Experiences in Policy Research*. New Brunswick: Rutgers Univ Pr.
- Coady, D. (Ed.). (2006). *Conspiracy theories: The philosophical debate*. Aldershot, Hampshire, England ; Burlington, VT: Ashgate.
- Cox, L. (2008). What's Wrong with Risk Matrices? *Risk Analysis*, 28(2), 497–512. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2008.01030.x>
- Cropsey, S. (2015). *US policy and the strategic relationship of Greece, Cyprus, and Israel: Power shifts in the Eastern Mediterranean*. Ανακτήθηκε από Hudson Institute website: Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.hudson.org/research/11161-u-s->

[policy-and-the-strategic-relationship-of-greece-cyprus-and-israel-power-shifts-in-the-eastern-mediterranean](#) Πρόσβαση: 15/7/2019.

enikos. (2015, Απρίλιος 28). Ο Τσίπρας για τον Βαρουφάκη: Είναι 'asset' για την κυβέρνηση και τη χώρα. *enikos.gr*. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.enikos.gr/politics/313270/O-Tsipras-gia-ton-Baroyfakh-Einai-asset-gia-thn-kyvernshsh-kai-th-xwra-BINTE>. Πρόσβαση 18/7/2019.

European Commission. (2018). From where do we import energy and how dependent are we? Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2c.html>, Πρόσβαση: 15/7/2019.

Eurostat. (2019). Shedding light on energy in the EU. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2c.html> Πρόσβαση:27/8/2019.

Foyle, D. (1997). Public Opinion and Foreign Policy: Elite Beliefs as a Mediating Variable. *Wiley on behalf of The International Studies Association*, 41(1), 141–169.

Gerstenfeld, M. (2006). Anti-Semitic Conspiracy Theories in Contemporary Germany. *Jewish Political Studies Review*, 18(3/4), 172-174. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.jstor.org/stable/25834709> . Πρόσβαση: 29/6/2019.

Gerstenfeld, M. (2007). Anti-Israelism and Anti-Semitism: Common Characteristics And Motifs. *Jerusalem Center for Public Affairs*, 19(1/2), 83–108

Gilboa, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 55–77. <https://doi.org/10.1177/0002716207312142>

Global Jewish Advocacy. (2019, Ιούλιος 8). *Four Things Jews Should Know About Greece's New Prime Minister*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.ajc.org/news/four-things-jews-should-know-about-greeces-new-prime-minister>. Πρόσβαση: 8/7/2019.

Goldberg, M. (2018, December 7). Anti-Zionism Isn't the Same as Anti-Semitism. *The New York Times*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.nytimes.com/2018/12/07/opinion/rashida-tlaib-israel-antisemitism.html> Πρόσβαση: 15/7/2019.

Google Trends. (2019). How Trends data is adjusted. Διαθέσιμο στη δ/νση https://support.google.com/trends/answer/4365533?hl=en&ref_topic=6248052 . Πρόσβαση: 26/8/2019.

- Google Trends Help. (2019). Compare Trends search terms. Ανακτήθηκε από <https://support.google.com/trends/answer/4359550#> . Πρόσβαση: 26/8/2019.
- Hague, R. and Harrop, M. (2005). *Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση*. (Γ. Χρηστίδης, Trans.) Αθήνα: Κριτική.
- Himmelboim, I., Smith, M. A., Rainie, L., Shneiderman, B., και Espina, C. (2017). Classifying Twitter Topic-Networks Using Social Network Analysis. *Social Media + Society*, 3(1), 205630511769154. <https://doi.org/10.1177/2056305117691545>
- Hofstadter, R. (2008). *The paranoid style in American politics, and other essays* (1st Vintage Books ed). New York: Vintage Books
- Hoppe, B., & Reinelt, C. (2010). Social network analysis and the evaluation of leadership networks. *The Leadership Quarterly*, 21(4), 600–619. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2010.06.004>
- Hudson, V. M. and Vore, C. S. (1995). Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, and Tomorrow. *Mershon International Studies Review*, 39(2), 209.
- Hudson, V. M. (2014). *Foreign policy analysis: Classic and contemporary theory* (Second edition). Lanham: Rowman and Littlefield Pub.
- IEC. (2019). *IEC 31010:2019 Risk management—Risk assessment techniques*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iec:31010:ed-2:v1:en,fr>. Πρόσβαση 26/8/2019.
- ISO. (2018). *ISO 31000:2018*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en> . Πρόσβαση 26/8/2019.
- Kaloudis, G. (2008). The Influence of the Greek Diaspora on Greece and the United States. *Professors World Peace Academy*, 25(3). Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.jstor.org/stable/20752845> . Πρόσβαση: 15/7/2019.
- Keely, B. (2006). On Conspiracy Theories. Στο *Conspiracy theories: The philosophical debate*. Aldershot, Hampshire, England ; Burlington, VT: Ashgate.
- Keinon, H. (2019, Νοέμβριος 7). Israel will shun new Greek minister with antisemitic past. *Jerusalem Post*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.jpost.com/Israel-News/Israel-will-shun-new-Greek-minister-with-antisemitic-past-595232> Πρόσβαση: 16/7/2019.

- King, C. and Melvin, N. J. (2000). Diaspora Politics: Ethnic Linkages, Foreign Policy, and Security in Eurasia. *International Security*, 24(3), 108–138.
<https://doi.org/10.1162/016228899560257>
- Knight, P. and Goldberg, R. A. (2003). *Conspiracy theories in American history: an encyclopedia Vol. 1, Vol. 1*,. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO.
- Laulicht, J. (1965). Public Opinion and Foreign Policy Decisions. *Journal of Peace Research*, 2(2), 147–159. <https://doi.org/10.1177/002234336500200203>
- Lipka, M. (2016). A closer look at Jewish identity in Israel and the U.S. Retrieved May 7, 2019, from <https://www.pewresearch.org/> Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/16/a-closer-look-at-jewish-identity-in-israel-and-the-u-s/>. Πρόσβαση: 5/7/2019.
- Lund, M. S., Solhaug, B. and Stølen, K. (2011). *Model-driven risk analysis: the CORAS approach*. Heidelberg: Springer.
- Marcus, K. L. (2015). *The definition of anti-Semitism*. New York: Oxford University Press.
- McCormick, J. M. (Ed.). (2018). *The domestic sources of American foreign policy: Insights and evidence* (Seventh edition). Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield.
- Mearsheimer, J. J. and Walt, S. M. (2007). *The Israel lobby and U.S. foreign policy* (1st ed). New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Mehare, D. D. (2018). Introduction to TF-IDF: To Represent Importance of Keyword within whole Dataset. *International Journal for Research in Applied Science and Engineering Technology*, 6(3), 2321–2323.
<https://doi.org/10.22214/ijraset.2018.3369>
- Menendez, B. and Rubio, M. *Eastern Mediterranean Security and Energy Partnership Act of 2019*. , (2019). Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/s1102/text>. Πρόσβαση: 4/7/2019
- Morgenthau, H. J. and Thompson, K. W. (1997). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Singapore: McGraw-Hill.
- Morin, J.-F. and Paquin, J. (2018). *Foreign Policy Analysis: A toolbox*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Narita, F. and Yin, R. (2018). *In Search of Information: Use of Google Trends' Data to Narrow Information Gaps for Low-Income Developing Countries* (IMF Working Paper No.

18/286). Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ssrn.com/abstract=3333732>. Πρόσβαση: 01/7/2019.

Neuberger, J. (2019). *Antisemitism: What it is. What it isn't. Why it matters*. London: Weidenfeld and Nicolson.

Newsbomb. (2013, Δεκέμβριος 8). Αποκαλυπτικό άρθρο: Ποιος ελέγχει πραγματικά τον κόσμο; Ανακτήθηκε από NewsBomb website, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.newsbomb.gr/oikonomia/story/379503/apokalyptiko-arthro-poios-eleghei-pragmatika-ton-kosmo>. Πρόσβαση 14/7/2019.

Newhouse, J. (2009). Diplomacy, Inc.: The Influence of Lobbies on U.S. Foreign Policy. *Council on Foreign Relations*, 88(3), 73–92.

Page, B. I., & Shapiro, R. Y. (1983). Effects of Public Opinion on Policy. *American Political Science Review*, 77(1), 175–190. <https://doi.org/10.2307/1956018>

Popper, K. R. (1971). *The spell of Plato* (5. ed., 1. paperback print). Princeton, N.J: Princeton Univ. Press

Popper, C. (2006). The Conspiracy Theory of Society. Στο *Conspiracy Theories: The Philosophical Debate* (σσ. 13–16). Aldershot, Hampshire, England: Ashgate.

Rakopoulos, T. (2018). Show me the money: Conspiracy theories and distant wealth. *History and Anthropology*, 29(3), 376–391. <https://doi.org/10.1080/02757206.2018.1458723>

Ramona, S. E. (2011). *Advantages and Disadvantages of Quantitative and Qualitative Information Risk Approaches*. 10(12). Διαθέσιμο στη δ/νση <https://pdfs.semanticscholar.org/d3de/26d8ac71b1e2659b367cf1c0beab4986810d.pdf>. Πρόσβαση: 02/7/2019.

Risse-Kappen, T. (1991). Public Opinion, Domestic Structure, and Foreign Policy in Liberal Democracies. *World Politics*, 43(4), 479–512. <https://doi.org/10.2307/2010534>

Rosenau, J. N. (1967). *Domestic sources of foreign policy*. New York: Free Press.

Schafer, M. and Crichlow, S. (2002). The Process-Outcome Connection in Foreign Policy Decision Making: A Quantitative Study Building on Groupthink. *Wiley on behalf of The International Studies Association*, 46(1), 45–68.

Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In. *International Security*, 19(1), 72. <https://doi.org/10.2307/2539149>

- Smith, S. (1986). Theories of Foreign Policy: An Historical Overview. *Review of International Studies*, 12(1), 13–29.
- Snyder, R. C., Bruck, H. W. and Sapin, B. (2002). Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics. Στο R. C. Snyder, H. W. Bruck, and B. Sapin, *Foreign Policy Decision-Making (Revisited)* (σσ. 21–152).
https://doi.org/10.1057/9780230107526_2
- Sprout, H. and Sprout, M. (1956). *Man-milieu Relationship Hypotheses in the Context of International Politics*. Princeton, N.J: Center for International Studies, University.
- Taguieff, P.-A. (2010). *Θεωρίες Συνωμοσίας. Εσωτερισμός, Εξτρεμισμός*. (Α. Καραστάθη, Μεταφρ.) Αθήνα: Πόλις.
- Tamagnini, P. (2019). Twitter Data Analysis. Διαθέσιμο στη δ/νση:
https://hub.knime.com/knime/space/Examples/50_Applications/19_TwitterAnalysis/02_Analyzing_Twitter_Data. Πρόσβαση 6/7/2019.
- Twitter Developer. (2019). Filtering Tweets by location. Διαθέσιμο στη δ/νση:
<https://developer.twitter.com/en/docs/tutorials/filtering-tweets-by-location.html>.
 Πρόσβαση: 27/8/2019
- Twitter Users. (2019). Twitter. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://twitter.com/home>, με αναζήτηση του όρου « Λέσχη Μπίλντεμπεργκ» στην κατηγορία πρόσφατα. Πρόσβαση: 27/8/2019.
- Tziampiris, A. (2015). *The emergence of Israeli-Greek cooperation*. New York, NY: Springer Science+Business Media.
- Tziarras, Z. (2016). Israel-Cyprus-Greece: A ‘Comfortable’ Quasi-Alliance. *Mediterranean Politics*, 21(3), 407–427. <https://doi.org/10.1080/13629395.2015.1131450>
- UNESCO. (2018). *Addressing Anti-Semitism through education guidelines for policymakers*. Paris; Warsaw: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) : Organization for Security and Co-operation in Europe (‘OSCE’), Office for Democratic Institutions and Human Rights (‘ODIHR’).
- US Department of State. (2019, Μάρτιος 21). Joint Declaration Between Cyprus, Greece, Israel, and the United States After the Sixth Trilateral Summit [Governmental]. Ανακτήθηκε 15 Ιούλιος 2019, από US Department of State website. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.state.gov/joint-declaration-between-cyprus-greece-israel-and-the-united-states-after-the-sixth-trilateral-summit/> . Πρόσβαση 15/7/2019

- Walt, S. (2019, February 15). How (and How Not) to Talk About the Israel Lobby. *The Foreign Policy Group*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://foreignpolicy.com/2019/02/15/how-and-how-not-to-talk-about-the-israel-lobby/> Πρόσβαση: 02/7/2019.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Reading, Mass: Addison-Wesley Pub. Co.
- Wike, R., Stokes, B. and Simmons, K. (2016). Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs. Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>. Πρόσβαση: 26/8/2019.
- Wittkopf, E. R. and McCormick, J. M. (Eds.). (2008). *The domestic sources of American foreign policy: insights and evidence* (5th ed). Lanham, Md: Rowman and Littlefield Publishers.
- Van Prooijen, J.-W., and Van Vugt, M. (2018). Conspiracy Theories: Evolved Functions and Psychological Mechanisms. *Perspectives on Psychological Science*, 13(6), 770–788. <https://doi.org/10.1177/1745691618774270>
- Verba, S., Brody, R. A., Parker, E. B., Nie, N. H., Polsby, N. W., Ekman, P. and Black, G. S. (1967). Public Opinion and the War in Vietnam. *American Political Science Review*, 61(2), 317–333. <https://doi.org/10.2307/1953248>
- Yablokov, I. (2015). Conspiracy Theories as a Russian Public Diplomacy Tool: The Case of Russia Today (RT). *Politics*, 35(3–4), 301–315. <https://doi.org/10.1111/1467-9256.12097>
- Zeitsoff, T., Kelly, J., and Lotan, G. (2015). Using social media to measure foreign policy dynamics: An empirical analysis of the Iranian–Israeli confrontation (2012–13). *Journal of Peace Research*, 52(3), 368–383. <https://doi.org/10.1177/0022343314558700>
- Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. (2018, Ιανουάριος 31). *Mitsotakis, Rivlin discuss Greece and Israel's strategic relations*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.amna.gr/en/article/226455/Mitsotakis--Rivlin-discuss-Greece-and-Israelis-strategic-relations>. Πρόσβαση : 02/7/2019.
- Βήμα. (2010, Αύγουστος 17). *Αντίθετοι στην προσέγγιση Ελλάδας-Ισραήλ ΚΚΕ-ΣΥΝ*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.tovima.gr/2010/08/17/politics/antithetoi-stin-proseggisi-elladas-israil-kke-syn/>. Πρόσβαση : 02/7/2019.
- Γεωργιάδης, Α. (2018, Μάιος 3). Άδωνις Γεωργιάδης: Επίσκεψη στο Ισραήλ. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://twitter.com/AdonisGeorgiadi>. Πρόσβαση: 27/8/2019.

- Γεωργιάδης, Ά. (2019, Δεκέμβριος 7). Άδωνις Γεωργιάδης: Συγχαρητήρια επιστολή ΚΙΣ. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://twitter.com/AdonisGeorgiadi>. Πρόσβαση: 27/8/2019.
- Γρυπαίος, Α. (2015α, Ιούλιος 27). Η Υποταγή της Ελλάδας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων! Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.triklopodia.gr/ipotagi-tis-ellada-sti-nea-taxi-pragmaton/> . Πρόσβαση 14/7/2019.
- Γρυπαίος, Α. (2015β , Αύγουστος 16). Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ θέλει τη διάλυση της (sic) Ελλάδα – Έβαλε εμπρός το ΣΧΕΔΙΟ COUDENHOVE-KALERGI. Ανακτήθηκε από Makeleio.gr website, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.makeleio.gr/αποκαλυψη/η-νεα-ταξη-πραγματων-θελει-τη-διαλυση-τ/> ,Πρόσβαση 14/7/2019.
- Γρυπαίος, Α. (2019). ΤΣΙΠΡΑΣ –ΚΥΡΙΑΚΟΣ -ΡΟΤΣΙΛΑΝΤ-ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ -Ν.Τ.Π. και ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΟΥ ΣΟΚ ΕΠΑΝΩ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://arxaiaithomi.gr/category/αντωνησ-ι-γρυπαιος/>, Πρόσβαση: 14/7/2019
- Δρακόπουλος , Σ., Γκότσης, Γ. και Γριμάνη, Α. (2015). *Μεθοδολογία κοινωνικών και οικονομικών επιστημών*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://hdl.handle.net/11419/1876>. Πρόσβαση: 02/6/2019.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (2013). ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4196. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.et.gr/index.php/anazitisi-fek>. Πρόσβαση: 24/6/2019.
- Ελιέζερ, Β. Ι. (2011). *Ελληνο-Ισραηλινές Σχέσεις: Προοπτικές και αμοιβαία οφέλη από τη διεύρυνση των σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Ισραήλ*. Διαθέσιμο στη δ/νση https://kis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=676:2011-12-20-07-49-43&catid=98:2009-06-04-07-05-52&Itemid=36 Πρόσβαση: 6/7/2019.
- Καθημερινή. (2015, Σεπτέμβριος 24). Αποπομπή του Δ. Καμμένου σε χρόνο ρεκόρ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kathimerini.gr/832033/article/epikairothta/politikh/aporomph-toy-d-kammenoy-se-xrono-rekor> Πρόσβαση: 17/7/2019.
- Καθημερινή. (2019, Ιούλιος 13). Μάκης Βορίδης: Ουδέποτε έχω υπάρξει αντισημίτης. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kathimerini.gr/1033858/article/epikairothta/politikh/makhs-voridhs-oydepote-exw-ypar3ei-antishmiths> .Πρόσβαση: 17/8/2019.
- ΚΙΣ. (2016). Δελτίο Τύπου για τη δημοσκόπηση του *pew Research Center* περί προσφύγων και ρατσιστικών συμπεριφορών των ευρωπαίων. Διαθέσιμο στη δ/νση https://kis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1459:-----pew-research-center-----&catid=9:deltiatyrou&Itemid=32 Πρόσβαση: 02/7/2019.

- ΚΙΣ. (2019). ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΙΣΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. Μ. ΒΟΡΙΔΗ. Ανακτήθηκε από Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο. Διαθέσιμο στη δ/ση https://kis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2376:2019-07-16-09-37-43&catid=49:2009-05-11-09-28-23 Πρόσβαση: 17/7/2019.
- Ναυτεμπορική. (2019, Ιούνιος 26). *Πρέσβης Ισραήλ: Η Ελλάδα θα παραμείνει πάντα στρατηγικός σύμμαχος*. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.naftemporiki.gr/story/1491457/presbis-israil-i-ellada-tha-parameinei-panta-stratigikos-summaxos> Πρόσβαση: 15/7/2019
- Παπαδόπουλος, Α., Μανωλόπουλος, Ι., & Τσίχλας, Κ. (2015). *Ανάκτηση πληροφορίας*. Διαθέσιμο στη δ/ση <http://hdl.handle.net/11419/4191>. Πρόσβαση: 20/6/2019.
- Πλεύρης, Κ. (2006). *Οι Εβραίοι. Όλη η Αλήθεια*. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.scribd.com/doc/211826343/OI-EBRAIOI-OLH-H-ALHΘEIA-KONSTANTINOS-ΠΛEYPHΣ>. Πρόσβαση 18/7/2019.
- Πρεσβεία του Ισραήλ στην Ελλάδα. (2018). *Σχέσεις Ισραήλ - Ελλάδας*. Ανάκτηση 6 24, 2019, από Πρεσβεία του Ισραήλ στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://embassies.gov.il/athens/Relations/Pages/Σχέσεις-Ισραήλ---Ελλάδας.aspx> Πρόσβαση: 28/6/2019
- Ρούκουνας, Ε. (2015). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ψαρράς, Δ. (2019, Δεκέμβριος 7). Τα Πρωτόκολλα των Σοφών του Κυριάκου. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/203391_taprotokolla-ton-sofon-toy-kyriakoy .Πρόσβαση: 17/7/2019.

Παράρτημα Α: Η Υποταγή της Ελλάδας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων

Σύμφωνα με τον Γρυπαίο (2015 α), έναν από τους πλέον δραστήριους συγγραφείς σε δικτυακούς τόπους που φιλοξενούν αυτά τα αφηγήματα,

«Η Παγκόσμια Σιωνιστική Διακυβέρνηση-Δικτατορία, ονόμασε τον πολιτικό κλάδο αυτής, Νέα Τάξη Πραγμάτων, και τον Οικονομικό κλάδο- (Οικονομική Εκμετάλλευση της Γης) Παγκοσμιοποίηση[...]Της Παγκοσμιοποίησης προΐσταται η παγκόσμια οικονομική Ελίτ των Σιωνιστών τραπεζιτών, και των Βιομηχάνων.[...]Νέα Τάξη Πραγμάτων (Ν.Τ.Π.) ονομάστηκε από τους Επικυρίαρχους του πλανήτη, η νέα κρατούσα κατάσταση στη Γη. Οι Σιωνιστές Εβραίοι Αγγλοσάξονες, και οι Αμερικανό-Εβραίοι, την ονομάζουν NEW WORLD ORDER (N.W.O.)[...] Η Παγκόσμια Σιωνιστική Διακυβέρνηση είναι εκείνη που εκλέγει τις Κυβερνήσεις των Λαών της Γης[...]Η Νέα Τάξη Πραγμάτων για να διοικήσει τον πλανήτη, χρησιμοποιεί τον Ο.Η.Ε., τις Η.Π.Α., την Ε.Ε., το ΝΑΤΟ, το ΔΝΤ, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, τις Κεντρικές Ομοσπονδιακές Τράπεζες ΗΠΑ, και Ε.Ε., Ιαπωνίας, Αυστραλίας, τη λέσχη Bilderberg, τη Τριμερή Επιτροπή των Rockefellers, το Συμβούλιο Εξωτερικών Σχέσεων (CFR), τους Illuminati, το κονκλάβιο των W.J.C. και A.J.C., τον Αρχιραββίνο της Εβραϊκής Πανθηρησκείας, τις ανά τον κόσμο Μασονικές Στοές, τα Σιωνιστικά ιδρύματα και κυβερνήσεις των Κρατών της Γης, κ.λπ. Σιωνιστικές Οργανώσεις.[...] Η Ν.Τ.Π. ελέγχει όλο το πλούτο του Πλανήτη. Ελέγχει όλη την ενέργεια, π.χ. όλες τις πηγές πετρελαίων και Φυσικού Αερίου της Γης, (τώρα θέλουν να υποθηκεύσουν και τους Ελληνικούς υδρογονάνθρακες).Ελέγχουν την ηλεκτρική ενέργεια του πλανήτη, (τώρα θέλουν να αγοράσουν τη ΔΕΗ)».

Ενδεικτικά, παρόμοια ρητορική συναντάμε στο Γρυπαίος (2015 β), στο Γρυπαίος (2019), στο Newsbomb (2013) και στη Μανιωράκη-Ζωιδάκη (2018). Ειδικότερα στο Twitter, στην αναζήτηση του θέματος *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ*, υπάρχει πλήθος αναφορών στο μυθιστόρημα της Neville (2006) (Εικόνα 16). Όπως περιγράφεται στο βιβλίο της, στις σελίδες 396-400, μέλη της *Λέσχης Βάγκαμποντ* [οι υποστηρικτές των θεωριών συνωμοσίας υποστηρίζουν ότι αναφέρεται συγκεκαλυμένα στη *Λέσχη Μπίλντεμπεργκ*] γιορτάζουν ένα πρωτόγνωρο γεγονός: τον πλήρη έλεγχο από μέρους τους μιας χώρας, της Ελλάδας.

Εικόνα 16: Η Ελλάδα σε λίγο θα είναι η Δική μας χώρα
Πηγή: Twitter Users (2019)

Παράρτημα Β: Βασική ορολογία και σύμβολα CORAS

Η βασική ορολογία που χρησιμοποιείται στη μέθοδο CORAS συνίσταται στα εξής (Lund et al., 2011):

- i. **Ενδιαφερόμενο μέρος** είναι ένας οργανισμός, εταιρεία, πρόσωπο, ομάδα ή άλλος φορέας για λογαριασμό [ή από την οπτική γωνία] του οποίου διεξάγεται η ανάλυση κινδύνου.
- ii. **Στοιχείο αξίας** είναι κάτι στο οποίο το *ενδιαφερόμενο μέρος* αποδίδει αξία και κατά συνέπεια αποβλέπει στην προστασία του.
- iii. **Ανεπιθύμητο περιστατικό** είναι ένα γεγονός που βλάπτει ή μειώνει ένα *στοιχείο αξίας*.
- iv. **Κίνδυνος** είναι ο συνδυασμός της πιθανότητας να συμβεί ένα *ανεπιθύμητο περιστατικό* με τις συνέπειες αυτού του περιστατικού του για ένα καθορισμένο *στοιχείο αξίας*.
- v. **Απειλή** είναι η πιθανή αιτία ενός *ανεπιθύμητου περιστατικού*.

Ο Πίνακας 10 αποτυπώνει τα σημαντικότερα σύμβολα που χρησιμοποιούνται στα διαγράμματα CORAS (ό.π.).

Πίνακας 10: Σύμβολα CORAS

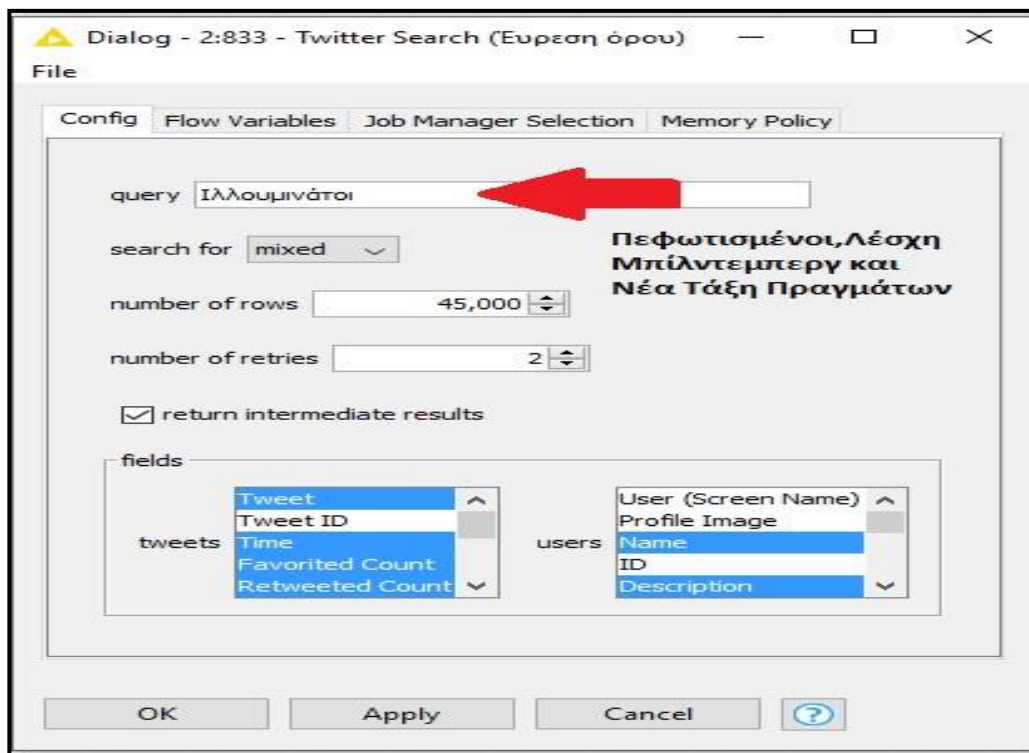
Σύμβολο	Σημασία
	Ενδιαφερόμενο μέρος. οργανισμός, εταιρεία, πρόσωπο, ομάδα ή άλλος φορέας για λογαριασμό [ή από την οπτική γωνία] του οποίου διεξάγεται η ανάλυση κινδύνου.
	Άμεσο στοιχείο αξίας. Κάτι στο οποίο το <i>ενδιαφερόμενο μέρος</i> αποδίδει αξία και κατά συνέπεια αποβλέπει στην προστασία του.

Σύμβολο	Σημασία
	Έμμεσο στοιχείο αξίας. Πλήτεται εφόσον πληγεί κάποιο άμεσο στοιχείο αξίας.
	Τρωτότητα. Αδυναμία ή ανεπάρκεια την οποία εκμεταλλεύεται μια απειλή για να πλήξει ή να μειώσει ένα στοιχείο αξίας.
	Ανθρώπινη εκ προ μελέτης απειλή. Πιθανή αιτία ανεπιθύμητου γεγονότος.
	Ανθρώπινη εξ αμελείας απειλή. Πιθανή αιτία ανεπιθύμητου γεγονότος
	Απειλή που δεν προέρχεται από ανθρώπινη δραστηριότητα. Πιθανή αιτία ανεπιθύμητου γεγονότος.
	Κίνδυνος. Ο συνδυασμός της πιθανότητας να συμβεί ένα ανεπιθύμητο περιστατικό με τις συνέπειες αυτού του περιστατικού του για ένα καθορισμένο στοιχείο αξίας.
	Ανεπιθύμητο περιστατικό. Πλήττει ή μειώνει ένα στοιχείο αξίας
	Σενάριο απειλής. Αλληλουχία γεγονότων που ενεργοποιούνται από κάποια απειλή και ενδέχεται να οδηγήσουν σε ένα ανεπιθύμητο περιστατικό.
	Σενάριο απειλής υψηλού επιπέδου. Παραπέμπει σε επιμέρους σενάρια απειλής.
	Σενάριο χειρισμού του κινδύνου

Παράρτημα Γ: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου

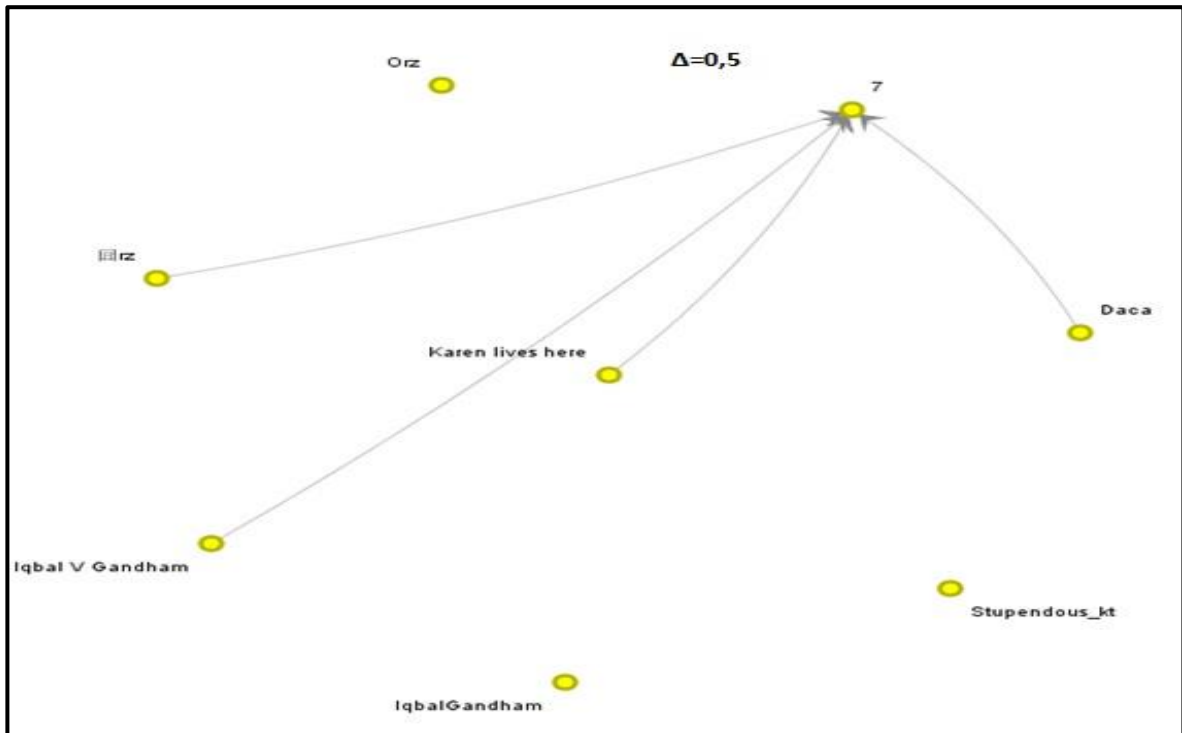
Για κάθε έναν από τους τίτλους της θεματολογίας που εξετάστηκε υπήρξε διαφοροποίηση στη διαμόρφωση του κόμβου Twitter Search, στο πεδίο query (

Εικόνα 17).

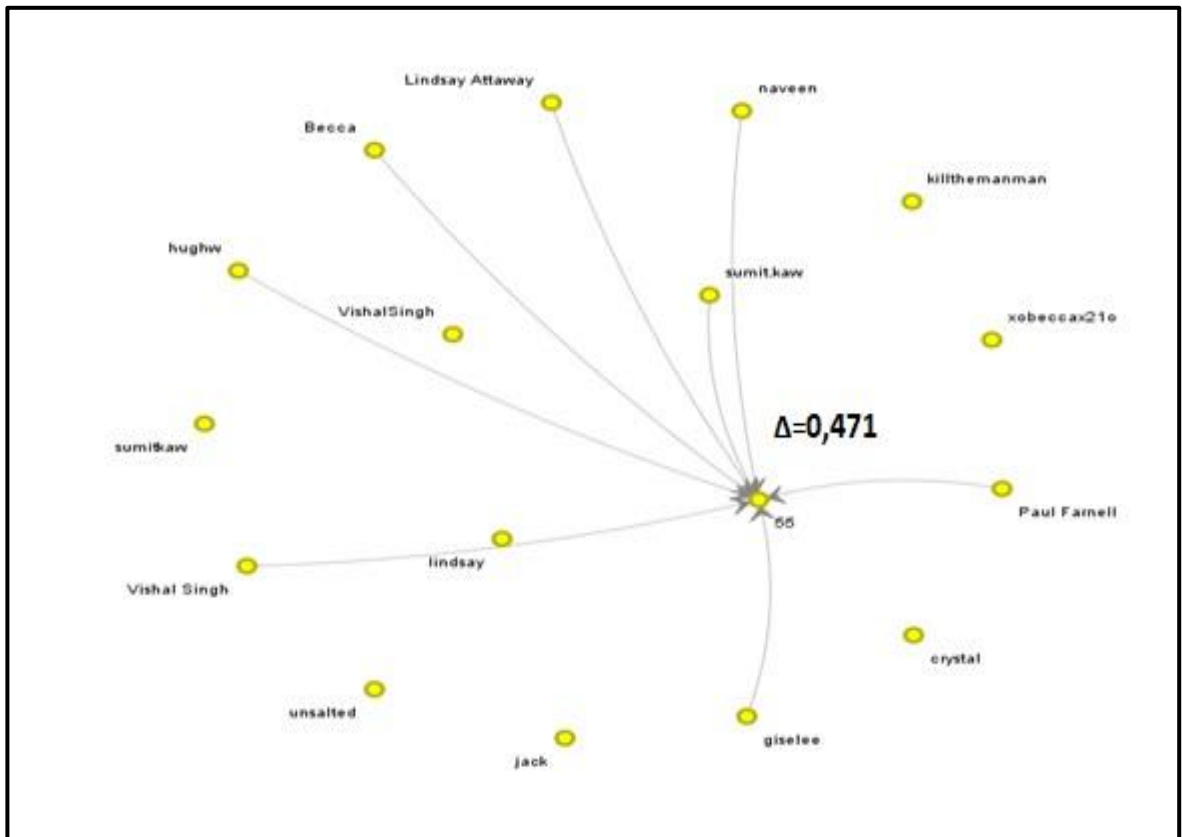

Εικόνα 17: Κόμβος Twitter Search

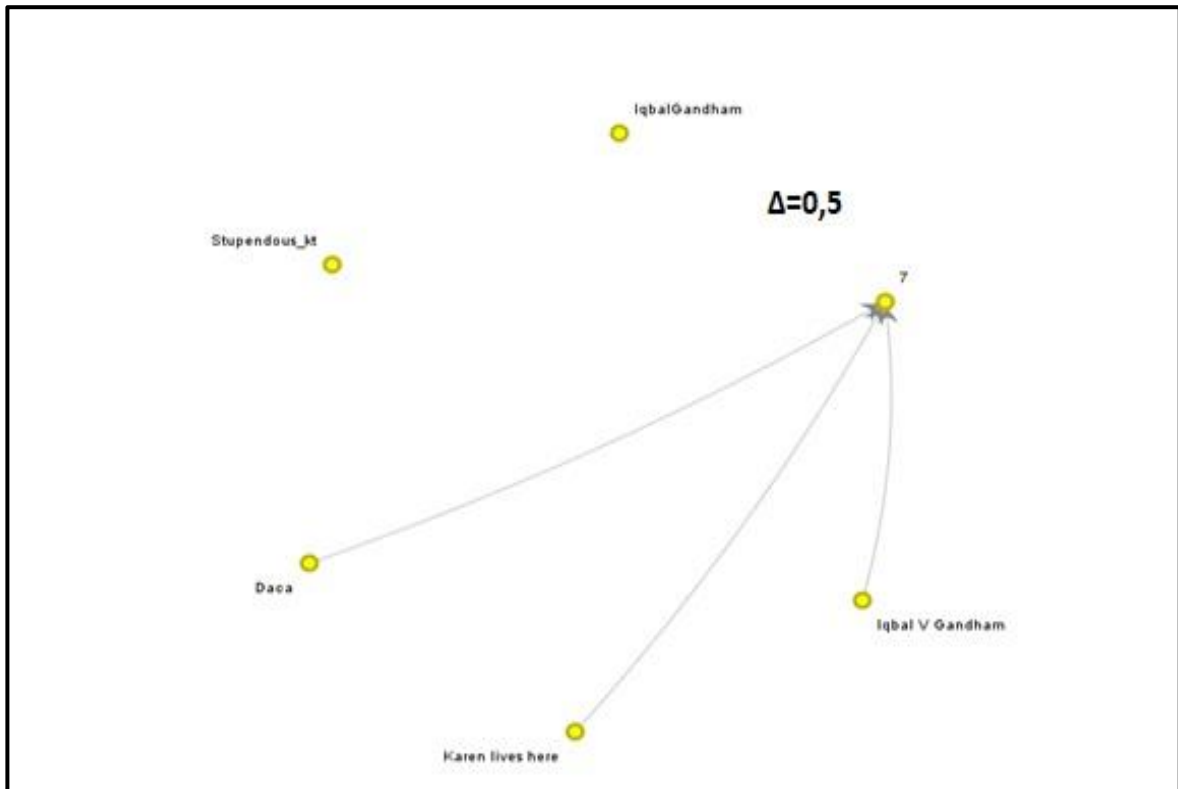
Η Εικόνα 18, η Εικόνα 19, η Εικόνα 20 και η Εικόνα 21 αποτυπώνουν την ανάλυση δικτύου για τους όρους Ιλλουμινάτοι, Πεφωτισμένοι, Λέσχη Μπίλντεμπεργκ και Ν.Τ.Π αντίστοιχα.

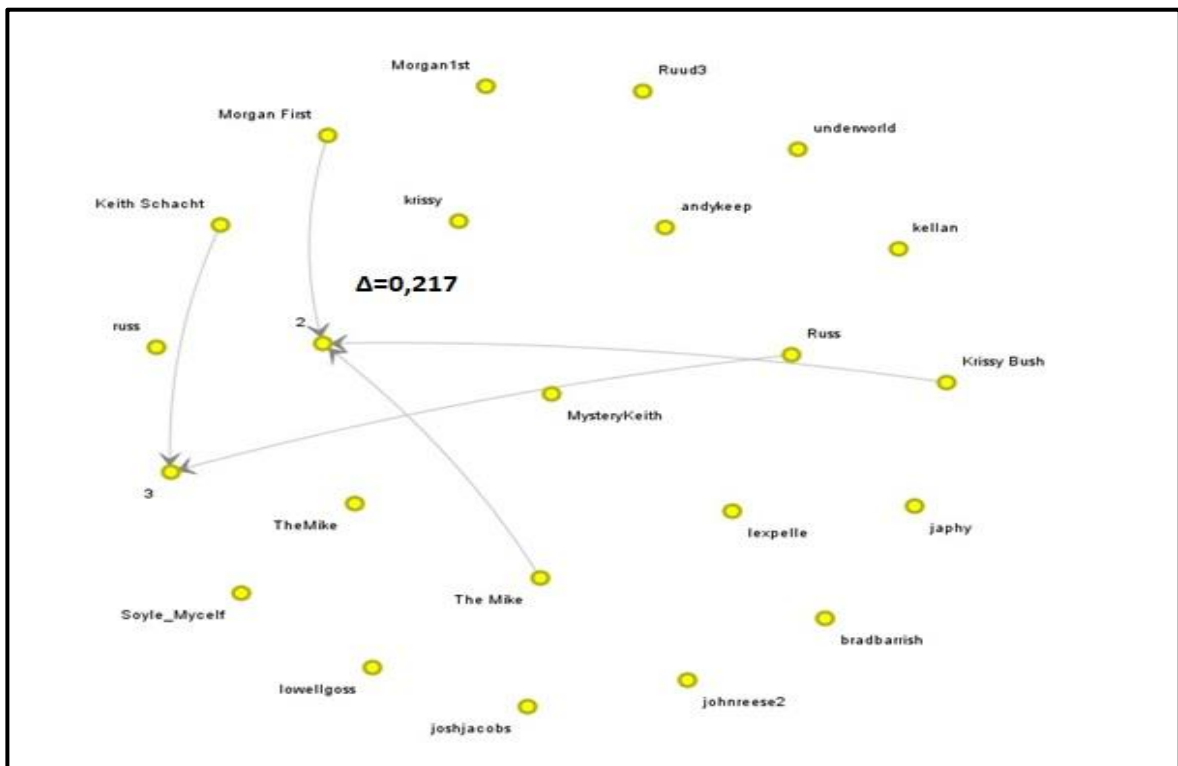
Εικόνα 18: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος "Ιλλουμινάτοι"

Εικόνα 19: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Πεφωτισμένοι»

Εικόνα 20: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Lésχη Μπίλντεμπεργκ»

Εικόνα 21: Ανάλυση κοινωνικού δικτύου θέματος «Néa Táξη Πραγμάτων»